Proletari din toate țările, uniți-vă !

cronica

SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL-CULTURAL • ANUL VI • Nr. 46 (301) • SÎMBĂTĂ 13 XI 1971 • 12 PAGINI 1 LEU

UN VAST PROGRAM DE EDUCAȚIE SOCIALISTĂ

Comitetul Central al Partidului Comunist Român s-a întrunit între 3–5 noiembrie 1971 pentru a dezbate în ședință plenară problemele activității ideologice și ale educației socialiste, ale eticii care domnește în societatea noastră și ale lărgirii orizontului de cunoaștere a maselor. Plenara s-a ocupat de artă și literatură, de locul României în actualul schimb de valori culturale pe plan internațional. Și de această dată, elementul esențial și dinamizator al discuțiilor și al măsurilor luate l-a constituit expunerea secretarului general al partidului care a fost adoptată ca document de bază pentru viitoarea muncă de educație a omului nou, constructor al socialismului. Ceea ce a caracterizat întreaga dezbatere a fost înalta răspundere și principialitate comunistă, spiritul critic cu care s-a mers pînă la rădăcina lipsurilor, preconizîndu-se soluții îndelung meditate, bazate pe o aprofundată analiză teoretică și practică. Încă o dată s-a dovedit că în activitatea comuniștilor români marxism-leninismul nu este o colecție de teze însușite mecanic și aplicate fără cunoașterea diferențiată a realităților fiecărei țări, ci o învățătură vie, stimulînd gîndirea creatoare, deschizînd căile fertile ale viitorului : „A fi cu adevărat marxist-leninist înseamnă a fi un explorator îndrăzneț și experimentat al drumului nou pe care îl deschide omenirii socialismul și comunismul, un cutezător vizionar al zilei de mîine pornind de la realitățile și cerințele arzătoare ale zilei de azi, precum și de la concluziile, generalizate pe plan teoretic, ale experienței de ieri și de azi".

Indiferent de domeniul abordat, lucrările plenarei au constituit un exemplu viu al gîndirii creatoare marxist-leniniste. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a adresat creatorilor de bunuri spirituale înălțătoare chemări de a-și pune întreaga capacitate în slujba năzuințelor poporului antrenat în lupta de edificare a unei noi orînduiri. Respingînd reprezentările simpliste, care comunică imagini deformate asupra societății noastre, străine lumii și mentalității socialiste, partidul a cerut și cere o artă a adevărului, legată strîns de viață, cu frumusețile și durerile ei, propagînd un mesaj tonic, cu o înaltă valoare educativă. Aceasta este singura cale capabilă să asigure artei și literaturii acel ecou activ în rîndul maselor cărora li se adresează, aceasta este singura cale spre universalitate prin intermediul mesajului umanist socialist. Partidul Comunist Român a fost totdeauna adversarul închistării, al izolării de celelalte popoare, de marile valori ale culturii mondiale. Dialogul cu cîte culturi presupune însă un pronunțat spirit critic, o selecție riguroasă făcută în numele principiilor care guvernează societatea socialistă. Numai pe această bază se poate asigura concursul fiecărui popor la sporirea bunurilor culturii universale, în spiritul echității și al respectului reciproc : „Trebuie să avem permanent în vedere că fiecare popor, fie el mare sau mic, a contribuit, contribuie și va contribui la îmbogățirea patrimoniului civilizației universale care se compune, pînă la urmă, din ceea ce au creat toate națiunile lumii. Din acest punct de vedere, popoarele, ca și oamenii, sînt pe deplin egale. Mare este acel popor care se străduiește să dea cel mai mult civilizației și cauzei păcii în lume. Tocmai acestui țel îi consacră energia, talentul și forța creatoare poporul nostru care, făurindu-și propriul viitor fericit, contribuie la făurirea zilei fericite de mîine a umanității".

Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român a propus un vast program de educație socialistă al cărui țel suprem este configurarea omului viitorului, a omului societății comuniste. Întreprinderea este extrem de complexă și presupune un ansamblu de măsuri a căror îndeplinire devine o obligație de onoare pentru fiecare comunist. Presei îi revine o înaltă răspundere în promovarea politicii partidului, în dezbaterea creatoare a problemelor ideologice, în afirmarea unei arte și a unei literaturi pătrunse de suflul înnoitor al epocii noastre : „Sarcini de mare răspundere revin presei. Ziarele și revistele trebuie să deschidă larg paginile lor problemelor educației socialiste (...). Ele trebuie să promoveze cu curaj experiența înaintată, să critice obiceiurile și moravurile înapoiate, să asigure exprimarea în paginile lor a părerilor oamenilor muncii din toate sectoarele de activitate, devenind astfel un puternic instrument în dezvoltarea democrației socialiste, în afirmarea principiilor eticii și echității socialiste în țara noastră".

Traducerea în viață, sub conducerea partidului, a programului adoptat de plenara Comitetului Central al P.C.R. va constitui un factor decisiv în opera de desăvîrșire a construcției societății în care sînt antrenate energiile creatoare ale întregului nostru popor.

CRONICA

VICTOR MIHĂILESCU-CRAIU : „Peisaj"

ION BRAD

Pămîntul țării

E prea de mult și prea din noi acest
Pămînt al libertății cu greu statornicită
Aromitor, de pîine fierbinte încă-n țest,
Ca, de-i atins cu gîndul vrăjmaș, precum un lest,
Să nu se schimbe, calm, în dinamită.

Pasărea înțelepciunii

Du-te pe pustii, cucuvea,
Pasărea înțelepciunii, pajură blîndă,
În zbor forfecat peste casa mea
Cobe, osîndă !

Ochii tăi magici în noapte aprinși
De mult nu mă sperie.
Treaz pînă-n zori
Stau numai de gînduri și griji
Din care, ziua, cresc cîntece
Ca lacurile,
Ca pădurile
Dintr-o oglindă svîrlită în urmă și-o perie.

Tîrziu, înviat, cînd tu dormitezi
În umbră retrasă ca melcul în sine
O mie de păsări aprinse-n amiezi
Dincolo de lacuri,
Dincolo de păduri
Mă caută-n vînt. Și mi-e bine !

DESPRE MODA LITERARĂ

Moda literară este, în cele mai multe cazuri, fie o expresie a neputinței creatoare, fie o dorință obstinată de originalitate. Fiind vorba de sterilitate și impas creator, rezultatul ambelor situații reprezintă **epigonismul** agasant și experimentul **incapabil** de a fi încorporat într-o structură artistică viabilă. Învățămintele istoriei literare, mai puțin invocate în discuțiile critice curente, pot contribui la o înțelegere mai adîncă a substratului mistificator al modei literare. Să urmărim cîteva exemple sugestive.

După eșecul revoluției de la 1848, militantismul sincer al literaturii patriotice de pînă atunci începe să se degradeze ajungîndu-se la caricatură. Jurnalele și revistele sînt invadate, mai ales după 1860, de **moda** versurilor patriotarde, sforăitoare și ridicole pe care Maiorescu le-a acoperit cu ironie crudă în studiile **O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867** și **Direcția nouă.** Ideea de naționalitate este sistematic coborîtă la un nivel inferior și compromisă de autori fără talent, simpli versificatori de ocazie care vin, în locul experiențelor spirituale proprii, cu simulări de simțiri poetice îmbrăcate într-o verbozitate agresivă. Situația duce la o gravă confuzie de valori (**poezia** cu **ziaristica,** de pildă), la un haos cultural **și** estetic **în** care va pune ordine spiritul lucid și dinamic al mentorului **Junimii.**

Un critic neîndurător al modelelor literare, total pernicioase în fond și în formă, este Eminescu, chiar la începutul activității sale, în poemul **Epigonii.** Vizionarismul înaintașilor și vibrația lor adevărată, chiar de nu erau încorporate întotdeauna într-o expresie literară originală și puternică, nu trebuie înlăturate de urmași, de **epigoni,** „simțiri reci, harfe zdrobite", „măști rîzînde, puse bine pe-un caracter inimic" ; „în noi totul e spoială, totu-i lustru fără bază". Iată o **admirabilă definiție a modei literare !** Rupt de **tradiție,** de tradiția consolidată, ca valoare creatoare demnă de a fi transmisă și amplificată, **epigonul** cîntă fals pe strune ce nu-i aparțin sau imită la nivelul clișeelor și al formulelor exterioare. La mijloc este și lipsă de talent, și lipsă de cultură, și ambiție deșartă.

Eminescu schimbă deodată fața literaturii noastre. Actul creator crește din tradiție, personalitatea unică a poetului realizează o sinteză artistică irepetabilă de spirit românesc, propunînd modul nostru de a fi literaturii universale. **Inutilizînd** literatura înaintașilor, Eminescu impune o altă formă poetică, is-

MIHAI DRAGAN

(continuare în pag. 6)

În fața acestor cuvinte...

Modestele mele pagini publicate aici, în acest colț de revistă, de-a lungul cîtorva ani, mi-au adus destule scrisori iritate și, de ce n-aș spune-o, cerul unor dimineți senine mi-a fost mîzgălit de către un deget bont, obișnuit să pună punctul pe I. Pentru că fișele sau notele acestea, smulse din materialul brut din care mi s-au născut și mi se vor mai naște niște cărți, au încercat să surprindă nu numai omenia, ci și neomenia, în nenumărate ipostaze, pentru că au avut uneori darul să devină un fel de oglindă care pe unii i-a speriat, arătîndu-le chipul. N-am avut satisfacție profesională mai mare decît atunci cînd m-am întîlnit cu iritarea unor asemenea inși revoltați împotriva modestelor mele oglinzi. Știu că este mai ușor și mai comod să descrii o floare, chiar atunci cînd ea crește din nasul sau din palma cuiva, decît să încerci să desprinzi măștile altora sau pe ale tale și să „vezi" și să „spui" ceea ce este dincolo de ele. După cîte știu „jocul" acesta n-a dezonorat nici un scriitor, ci dimpotrivă, i-a tonifiat talentul și existența, credința în frumusețea omului. Ca scriitor poți fi imoral nu numai prin ceea ce spui împotriva omeniei, ci și prin ceea ce taci. A descoperi de pildă lașitatea eroului tău, a „spune-o" în feluritele și lunecoasele ei înfățișări, mi se pare că nu ajuți proliferarea ei, ci dimpotrivă.

Dar în această vară și această toamnă, cînd am fost pus, ca toți, în situația de a medita încă o dată, cu toată seriozitatea, asupra condiției mele de scriitor, am simțit niște mîini bătîndu-mă prietenește pe umăr, și niște voci de o duioasă voioșie spunîndu-mi că a venit momentul să nu-mi mai bat cuie în talpă, că mi-am bătut destule ca să mai pot merge cît de cît firesc, și, în sfîrșit, că ceva nu se mai poartă. Am întrebat mirat, ce anume? — dar în locul răspunsului a venit zîmbetul acela de carton, care ne strîmbă atît de caraghios gura. Nu era nimic de neînțeles: unii (din fericire foarte puțini) au „descoperit" în documentele de partid din această perioadă că nu se mai poartă curajul (ca și cum ei l-ar fi purtat vreodată), îndrăzneala creatoare, militantă, și că, oricum, a spune lucrurilor pe nume nu-i tocmai bine. Nu mai trebuie să rostim cuvîntul ce numește o asemenea mentalitate, ea nu este nouă, n-a apărut doar în acest an, dar ceea ce m-a mirat a fost unda de lamentare a unor astfel de minți. Tocmai pe unii dintre acești „prudenți" (de fapt riște ființe care se autoanulează și, dacă mai dețin niște funcții importante, îi pot împinge și pe alții într-o astfel de condiție), i-am simțit trăgîndu-mă de mînecă și spunîndu-mi șoptit: „Omul ăsta, așa cum ni l-ai înfățișat dumneata, nu-i tipic pentru noi". Da, știu, simt, văd că nu lașii, nu egoiștii, nu veninoșii, nu însetații de putere, nu indiferenții, nu toți aceștia care reprezintă tot atîtea boli ale omului, mai cumplite decît cele care îl pot desființa fizic, caracterizează societatea noastră, mai precis lumea acestei țări, dar printre miile, sutele de mii ce își transformă în mai bine țara și pe ei înșiși, se strecoară, încă destul de mulți, și ceilalți. Literatura are voie să-i ocolească? Oare nașterea nu înseamnă și durere? Pentru că de fapt sîntem martori și participanți la această naștere, și sîntem datori, cu uneltele noastre, s-o ajutăm. Dacă nu vom rosti cu fiecare carte, măcar o parte, cît de infimă, din adevărul acestor ani, ajutorul nostru va fi nul.

Ne-am obișnuit de mult, ne-a obișnuit în acești ani partidul, că nimeni nu are nevoie de o literatură apologetică, sau de una utilitaristă, de campanii. Este curios faptul că de mai mulți ani încoace ne-am obișnuit și să vorbim deschis despre cele mai dificile probleme din afara și din interiorul țării, dar atunci cînd luăm stiloul în mînă sîntem stăpîniți de o inexplicabilă timorare. Nu am în vedere cărțile proaste, jocurile sterile și neputincioase, incapabile să surprindă măcar ceva din această viață — și mai ales ceva esențial, — ci posibilitatea de a înmulți cărțile de o valoare incontestabilă pe care le avem din acești ani.

Viața noastră, cea de aici, din această țară, este o uluitoare realitate deschisă nouă, scriitorilor, un cîmp vast, în care frumusețea omului dă cea mai uriașă bătălie împotriva urîțeniei omului. Luminile și umbrele acestei bătălii nu pot fi ocolite de noi dacă ne respectăm scrisul, și nu numai scrisul. Dar aceste lumini și umbre pot fi lesne falsificate, dintr-o necunoaștere dorită sau nedorită. Aflat sub acest semn, al falsului, scrisul se subțiază pînă la inutilitatea perfectă, oricît ar fi el de frumos, de artistic. Pentru scriitor, cunoașterea faptelor care ies din zona omeniei, așa cum o înțelegem noi, ca și acelora care regenerează cu atîta putere încrederea în om și în frumusețea lui, este neapărat necesară, dar nu suficientă. Un roman, un roman scris astăzi, nu mai poate fi un inventar de fapte, prezentate mai mult sau mai puțin obiectiv, ci mai ales o sondare a cauzelor ce au declanșat faptele, o luminare a acelor cute din sufletele noastre care răbufnesc, în lupta dintre frumos și urît, dintre omenie și neomenie.

Ar fi absurd să ne închipuim că oamenii pot fi împărțiți în oameni și neoameni, după cum absurd ar fi să credem că, să zicem, postul, mai mare sau mai mic, pe care îl ocupă cineva, îl poate, automat, transforma pe acel cineva într-un om adevărat, dacă pînă atunci n-a fost. Am scris odată cîteva pagini despre un asemenea om, sau mai precis cum un post l-a făcut pe un om să-și piardă omenia. Aceste pagini sînt într-unul din romanele ce le-am publicat. Am vorbit mai tîrziu cu un alt om, aflat tot într-un asemenea post important, care mi-a făcut niște observații foarte dure. Nu spun că nu se puteau face destule observații cărții mele, dar ceea ce-l deranjase erau tocmai acele pagini. Din cauza lor, întreaga mea carte era socotită un eșec. El se descoperise acolo.

Mi-am adus aminte de el, citind aceste cuvinte, în recenta cuvîntare a tovarășului Nicolae Ceaușescu: ... „unii dintre tovarăși se supără dacă într-o poezie sau într-o carte se arată că un activist de partid sau de stat comite abateri sau greșeli, sau are o comportare necorespunzătoare în societate. De ce să ne supărăm dacă există înt-adevăr asemenea oameni? Oare, literatura nu poate vorbi de această realitate? Oare, scriind despre acest lucru jignești pe activiști? Nu! Cel care jignește nu este, în acest caz, scriitorul". In fața acestor cuvinte, mi-am amintit nu numai de cunoștința mea care dorea să mă convingă de „grava greșeală" ce o săvîrșisem, ci mai ales de foarte mulți oameni, de nenumărați comuniști pe care i-am cunoscut îndeajuns și care, citindu-mi cărțile, mi-au spus că dacă am greșit pe undeva, nu acolo, în acele pagini am greșit.

Mîinele unor inși, cu mentalitatea celui care s-a revoltat împotriva acelor pagini, le-am simțit bătîndu-mă pe spate tolerant, vocile lor le-am auzit, în această vară și în această toamnă, spunîndu-mi: „Nu se mai poartă!". Dar iată că se poartă, și încă ce bine; curajul, îndrăzneala, opoziția față de inerție, dar mai ales războiul pe față împotriva neomeniei! Să recunosc, sînt sceptic, nu cred că eu sau copilul meu vom prinde clipa cînd de jur împrejur neomenia va fi absentă total. Spre o asemenea clipă nici gîndul nu încerc să-l îndrept. Dar nimic nu-mi poate umbri însă încrederea că neomenia, cu întreaga ei cohortă, se va subția mereu, că frumusețea omului este mai puternică decît urîțenia lui.

CORNELIU ȘTEFANACHE

Educația socialistă – necesitate obiectivă

In centrul atenției opiniei publice românești, se află în prezent lucrările Plenarei C.C. al P.C.R., care a dezbătut și aprobat, pe baza expunerii tovarășului Nicolae Ceaușescu, Programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe temelia principiilor eticii și echității socialiste și comuniste. Sinteză programatică izvorîtă din fundamentarea teoretică a poziției P.C.R. în problemele ideologice și din dialogul viu dus cu întregul popor, timp de mai bine de trei luni, Programul prevede măsuri concrete pentru crearea unor noi dimensiuni spirituale ale omului societății noastre, chemat să se afirme cu și mai multă vigoare și competență în complexul și nobilul proces al făuririi socialismului și comunismului.

> **„Avem în fața noastră o măreață perspectivă izvorîtă din realitățile lumii contemporane. Să muncim în așa fel încît să transformăm perspectiva în realitate vie. Avem toate condițiile pentru aceasta și în primul rînd avem un partid puternic, un popor minunat care înfăptuiește cu fermitate politica internă și externă a partidului. Poporului să-i închinăm întreaga noastră activitate, întreaga noastră viață. Să muncim neobosit pentru a asigura poporului român un loc demn în rîndul națiunilor socialiste, în rîndul tuturor națiunilor lumii, o viață liberă, independentă, tot mai fericită, un viitor luminos comunist".**
>
> NICOLAE CEAUȘESCU

In cadrul avîntului științific general, al transformărilor, care au loc în societatea contemporană, transformări care au determinat și o dezvoltare fără precedent a cunoașterii, o înrîurire adîncă înnoitoare asupra conștiinței maselor, omului societății socialiste i se cere din ce în ce mai mult să dea răspunsuri problemelor mereu mai complexe pe care le ridică societatea. Uriașele transformări revoluționare petrecute în economia noastră au fost însoțite de profunde schimbări în modul de a gîndi al oamenilor, fapt care a făcut posibilă afirmarea pe scena marilor înfăptuiri a omului nou al societății socialiste, cu o înaltă conștiință, cu preocupări și aspirații spre cultură și progres, spre înțelegerea dialectică a legilor sociale, a tendințelor și forțelor contemporane, menite să ducă înainte societatea omenească. In condițiile acestui mers ascendent al societății noastre, care cere dezvoltarea continuă a orizontului cunoașterii fiecărui cetățean, activitatea ideologică-educativă reprezintă o adevărată forță, o componentă principală a procesului făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Plenara C.C. al P.C.R., document de o deosebită importanță teoretică și practică, expresie vie a gîndirii creatoare și a unei exemplare viziuni etice a secretarului general al partidului nostru, reprezintă un adevărat program de largă perspectivă în domeniul ideologic în cadrul căruia stă OMUL, chemat, în societatea noastră, nu să reflecte lumea, ci să acționeze conștient pentru continua ei devenire. Acest proces de adînci transformări implică totodată o prefacere a omului însuși, care înseamnă o supradimensionare a gradului său de pregătire, de cunoaștere, de cuprindere a complexelor probleme pe care le ridică societatea, impune o educație multilaterală. Educația, datorită noilor perspective spirituale, privește, acum, nu numai pe tînărul de vîrstă școlară, ci pe fiecare cetățean al patriei noastre, înțelegînd prin aceasta continua perfecționare, dorința permanentă de autodepășire. Formarea multilaterală a omului nu poate fi o obligație de moment, ci una permanentă, menită să-l antreneze într-un dialog continuu cu tot ce este înaintat în lume și socetate. deoarece, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, „a fi cu adevărat marxist-leninist înseamnă a fi un explorator îndrăzneț și experimentat al drumului nou pe care îl deschide omenirii socialismul și comunismul, un cutezător vizionar al zilei de mîine pornind de la realitățile și cerințele arzătoare ale zilei de azi, precum și de la concluziile, generalizate pe plan teoretic, ale experienței de ieri, și de azi".

Ințelegerea evenimentelor determinate de noile condiții istorice, formarea unei înalte conștiințe socialiste a întregului popor cer în acest sens însușirea cu necesitate a marxism-leninismului, știință vie, care-și relevă caracterul revoluționar prin îmbogățirea sa în raport cu dezvoltarea societății. Pornind de la acest adevăr, P.C.R. a aplicat în mod creator principiile marxism-leninismului la condițiile țării noastre, la realitățile românești, fapt ce a determinat dezvoltarea impetuoasă și mersul ascendent al societății noastre.

Omul societății socialiste, cu o temeinică pregătire ideologică, poate sesiza cu mai multă ușurință cerințele dezvoltării sociale, poate lupta hotărît împotriva vechiului, inerției și rutinei, asigurînd, astfel, victoria noului. De aceea, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, „activitatea ideologică-educativă, de dezvoltare a conștiinței socialiste, constituie o sarcină permanentă a întregului partid, cere o muncă stăruitoare, plină de răspundere și răbdare. Fără nici o exagerare trebuie spus că însuși viitorul comunist al patriei noastre depinde de dezvoltarea cu succes a acestei munci". Atenția față de cerințele mereu noi și complexe pe care le implică mersul înainte al societății socialiste a făcut ca neajunsurile în munca ideologică, manifestate prin lipsa de fermitate în unele sectoare ale vieții literar-artistice, neglijență și simț scăzut de răspundere, să fie sesizate la timp, evitîndu-se, prin măsurile corespunzătoare indicate, poluarea vieții noastre spirituale. Exigența în munca educativă și noile ei implicații au permis, totodată, sesizarea și combaterea altor fenomene negative, concretizate în tendințe de parazitism și parvenire, de tolerare a abuzurilor și de încălcare a legalității socialiste sau sustrageri din avutul obștesc, incompatibile cu etica comunistă.

Programul făuririi civilizației noastre spirituale, puternic ancorat în realitățile prezentului, avînd în vedere dezvoltarea continuă a omului, urmărește, în acest mod, să afirme, cu și mai multă tărie, principiile eticii și echității socialiste și comuniste. Activitatea ideologică, cu implicații în toate domeniile de activitate, își relevă astfel multiplele valențe, fundamentînd raporturile dintre om și societate, poziția fiecărui cetățean față de muncă, față de stat.

Stimularea gîndirii politice vii, care să facă din fiecare cetățean al țării un participant activ la procesul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, relevă pregnant rolul educației socialiste ca o componentă principală a practicii noastre socialiste. Vastul program al educației socialiste înseamnă, în același timp, lupta pentru triumful noului, instaurarea în fiecare sector de activitate a unui spirit de răspundere față de avutul obștesc, acțiunea pentru sporirea permanentă a avuției naționale, determinarea respectării cu strictețe a principiilor moralei comuniste, obligații permanente ale fiecărui comunist, ale fiecărui cetățean al patriei noastre. Trebuie, sublinia, în acest sens, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în cuvîntarea rostită la încheierea lucrărilor Plenarei, „să acționăm pentru dezvoltarea trăsăturilor socialiste în activitatea noastră, a umanismului socialist; să facem din zicala românească „a fi om de omenie" o zicală nouă: „a fi comunist de omenie".

Cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu sînt un îndemn și un apel, care sesizează mîndria și dorința fiecărui cetățean de a fi un om înaintat, un om al vremurilor noastre.

Prof. univ. dr. AUREL LOGHIN

Principialitate și umanism

Politica internă și externă a Republicii Socialiste România are drept sarcină fundamentală asigurarea condițiilor optime pentru traducerea în fapt de către întregul popor român a misiunii sale istorice de desăvîrșire a construcției societății socialiste multilateral dezvoltate.

Pătrunsă de spiritul concepției materialist-dialectice, politica noastră externă reflectă nevoia organică de pace, de colaborare constructivă internațională, îmbinată cu interesele majore ale luptei pentru victoria socialismului în lume, în cadrul dezvoltării și consolidării legalității, precum și al promovării securității internaționale. Această politică trebuie elaborată — subliniază secretarul general al partidului nostru — pornindu-se „întotdeauna de la contradicțiile existente, de la noile fenomene ce apar pe plan internațional" și avîndu-se în vedere „că și în relațiile dintre state există și pot apărea contradicții, că și în viața internațională are loc o luptă continuă între vechi și nou".

Țara noastră întreține și dezvoltă relații de prietenie și colaborare frățească cu statele socialiste, promovează relații de colaborare cu țările avînd altă orînduire social-politică, activează în organizații internaționale în scopul asigurării păcii și înțelegerii între popoare.

Existența unor divergențe și chiar a unor contradicții ivite în ansamblul relațiilor dintre statele socialiste este în mod firesc vremelnică, dacă se depun eforturile necesare pentru a înțelege cauzele generatoare ale acestor divergențe și contradicții și pentru a se găsi căile ce duc la depășirea lor, pornindu-se de la interesele generale și de la respectarea riguroasă a principiilor marxist-leniniste în spiritul internaționalismului socialist în relațiile interstatale, bazate pe deplina egalitate în drepturi a tuturor statelor mari și mici, respectul independenței și suveranității naționale, neamestecul în treburile interne, întrajutorarea și avantajul reciproc.

In lumina acestor principii, se înțelege necesitatea pregnantă a renunțării pentru totdeauna la forță sau la amenințarea cu forța în rezolvarea oricărei probleme litigioase, precum și necesitatea convocării unei conferințe general-europene referitoare la securitatea continentului nostru.

Securitatea europeană constituie un deziderat vital al tuturor popoarelor europene, precum și o cerință obiectivă a întregii vieți internaționale.

In domeniul teoretic și practic al relațiilor internaționale, țările socialiste au relevat în mod pregnant actualitatea unor serioase preocupări pentru promovarea legalității și securității, între care există o unitate dialectică, o relație reciprocă de la cauză la efect, două aspecte ale aceleiași realități organic legate între ele, așa cum prevăd și articolul 1 (Scopuri) și articolul 2 (Principii) ale Cartei O.N.U.

Inlăturate fiind anacronismele lumii contemporane, ca de pildă cursa înarmărilor, menținerea blocurilor militare opuse, existența unor trupe străine și a unor baze militare pe teritoriile multor state, popoarele iubitoare de pace, care doresc deci intronarea acelui „jus ad pacem" (drept la pace) trebuie să militeze pentru respectul dreptului internațional contemporan, pentru consolidarea securității internaționale bazate pe respectul legalității, pentru înlocuirea legii forței cu forța legii în relațiile internaționale.

Țara noastră, pornind de la indivizibilitatea păcii și securității în relațiile dintre state, militează activ pentru respectarea tuturor principiilor fundamentale ale dreptului internațional. Ea consideră că garanția securității internaționale constă tocmai în adoptarea de către toate statele a unei asemenea atitudini principiale și constructive.

Politica externă a României corespunde așadar „unor necesități obiective, ține seama atît de interesele poporului nostru, cît și ale popoarelor din țările socialiste, de cauza colaborării tuturor forțelor antiimperialiste, a tuturor statelor lumii în lupta pentru pace și colaborare internațională".

Ea se caracterizează prin înaltă principialitate, prin umanism, prin realismul său științific și dinamism, trăsături distincte și definitorii care îi conferă prestigiul și valoarea recunoscute pe toate meridianele lumii.

Prof. dr. NICOLAE ȚAȚOMIR

Un document de mare valoare politică și pedagogică

Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu se oprește pe larg asupra procesului de făurire a conștiinței socialiste, a normelor etice care trebuie să guverneze relațiile sociale din patria noastră. Se precizează, astfel, că procesul de transformare a oamenilor, de formare a conștiinței socialiste este de durată care se realizează cu răbdare și tact, devenind o sarcină permanentă a partidului.

Dacă ne referim la sectorul învățămîntului, fără îndoială că problema formării conștiinței socialiste este de o importanță deosebită, atît pentru faptul că aproape un sfert din populația țării este încadrată în școli și institute superioare, cît și pentru rolul deosebit pe care-l are școala ca factor de instruire și educație a tinerei generații. Participînd din plin la educația socialistă a tineretului, școala se încadrează astfel în contextul cerințelor imperioase și obligatorii ale etapei actuale, sporindu-i rolul propulsor în dezvoltarea ascendentă a societății românești.

Document de o înaltă valoare teoretică și politică, expunerea, definind noțiunea de comunist, definește implicit și noțiunea de cadru didactic: „a fi comunist presupune a fi un om cu multiple cunoștințe științifice și culturale, care se ocupă continuu de lărgirea orizontului său spiritual, de însușirea a tot ce este mai înaintat în epoca sa". Rezultă clar că fără a-ți lărgi necontenit orizontul spiritual nu poți fi un educator care să corespundă cerințelor educației actuale. Se impune, în consecință, pentru toate cadrele didactice, o permanentă autoperfecționare, pregătirea temeinică de zi cu zi pentru optimizarea continuă a procesului de învățămînt, informații curente de ordin științific și politic pe care să le folosim în lecțiile noastre.

In planul de măsuri al Comitetului județean de partid Iași se înscrie printre altele: „trebuie să crească rolul învățămîntului de partid încît, această formă importantă a propagandei noastre să răspundă cerințelor generale ale muncii de educație, să dispună de o mai mare forță de înrîurire, fermitate și intransigență, să realizeze o legătură permanentă cu problemele concrete ale vieții". Sub îndrumarea Comitetului județean de partid, pe baza indicațiilor primite de la Ministerul Invățămîntului, Inspectoratul școlar a stabilit măsuri concrete de cuprindere a tuturor cadrelor didactice în învățămîntul ideologic, stabilind tematica, lectorii și modul de funcționare a acestor cursuri. Pentru elevi, împreună cu organizațiile de tineret, au fost luate numeroase măsuri pentru intensificarea educației politico-ideologice. La formarea conștiinței socialiste a elevilor va contribui, firește, și sistemul unitar al predării științelor sociale în școli, aducîndu-se modificări substanțiale planului de învățămînt și programelor școlare.

In legătură cu reciclarea cadrelor didactice, acestea sînt planificate pentru viitorii ani pentru a participa, pe plan local sau central, la cursurile de perfecționare și, o bună parte, urmează deja aceste cursuri. Se adaugă la toate acestea și examenele de definitivat și grade didactice, care vor impulsiona pregătirea ideologică și de specialitate a cadrelor, pentru ca eficiența procesului de învățămînt să crească simțitor.

Prețiosul document are pentru cadrele didactice nu numai valoare teoretică și politică, ci și una practică, în sensul că indicațiile respective devin un îndrumar în munca noastră de instruire și educare a elevilor. „Trebuie să facem din fiecare unitate școlară un puternic centru de educație în spirit socialist și comunist a copiilor și tinerilor", spune tovarășul Nicolae Ceaușescu. Conducerile tuturor școlilor noastre trebuie să considere această idee un principiu fundamental al pedagogiei actuale.

Pregătind tineretul, sub îndrumarea partidului, școala pregătește viitorul și este chemată să-l facă să fie cît mai luminos.

Prof. STERE RĂDOI

cărţi

M. Blecher

Vizuina luminată

Romanele care preced **Vizuina luminată**, „jurnalul de sanatoriu" al lui M. Blecher (scris în 1937—38), şi anume: **Intîmplări în irealitatea imediată** şi **Inimi cicatrizate**, pot fi considerate opere de sine stătătoare, cu o construcţie bine articulată, în care scriitorul s-a exprimat pe deplin. Nu acelaşi e cazul lucrării editate acum, concepute ca un final de trilogie şi în care întîlnim — reunite — modalităţi specifice din cele două scrieri anterioare. Substanţa analitică şi epică a „jurnalului" e — cum formula declarată a operei o arată — făcută din fragmente, în afara vreunui principiu de unitate compoziţională. Notaţia urmează aici un drum sinuos, restrîns, cu precădere, la manifestările bolii şi la configuraţia aparte pe care o imprimă ele unghiului de percepţie a realităţii.

M. Blecher a fost — deşi cuvîntul i-ar fi displăcut — un erou al suferinţei fizice şi morale; mai ales în sensul capacităţii de detaşare de crunta maladie ce i-a răpit, clipă cu clipă, viaţa şi de contemplare lucidă a ei. El e un locuitor al infernului, cu glasul ajuns limpede pînă la noi.

Ceea ce contribuie la ţinuta dramatică a „jurnalului" e efortul continuu al autorului de a se menţine într-un spaţiu neutru — la confluenţa dintre o viziune halucinatorie a realului, determinată de condiţia excepţională în care se află, şi înregistrarea obiectivă a datelor lăuntrice şi dinafară. Există, fără îndoială, la M. Blecher, tendinţa unei reducţii negative a lumii exterioare, dar ea nu îmbracă, mai niciodată, forma unei negaţii universale. Dacă termenul n-ar părea prea brutal în contextul pe care-l avem în vedere, am spune că o anume sănătate morală îl salvează pe scriitor de la o disperare definitivă. Mărturiile celui ţintuit pe „patul său de moarte" — cuvinte cu care-l întîmpina pe Saşa Pană (exemplar, devotamentul acestui scriitor, care a alcătuit volumul apărut la „Cartea românească"), sînt de un tragism cutremurător, dar acelaşi om care se abandonează reveriei indiferente şi dispreţului faţă de ordinea relativă a lucrurilor, găseşte în sine resurse pentru observarea exactă a realităţii din jur, fie în nota unei tristeţi nostalgice, fie în nota acidulată a unui moralism superior.

Meditaţiile lui M. Blecher sînt corolarul unei sensibilităţi exacerbate, ele nu trebuie privite atît în valoarea lor de conţinut, cît, mai cu seamă, în coeficientul de suferinţă atroce a existenţei, pe care-l implică.

Sînt puţini scriitori înzestraţi cu o asemenea putere de a concretiza senzaţia pustiitoare a bolii. Elementul naturalist e aici aproape absent. Descrierile antrenează, nu o dată, un plan grav al reflexivităţii.

Vagabondajul oniric e unul din mijloacele predilecte de evaziune, pînă-ntr-acolo încît se refuză recunoaşterea unei linii precise de demarcaţie între vis şi realitate — sectoare văzute indistinct, acoperite de ceaţa aceloraşi incertitudini şi discontinuităţi din sfera imediată. Surprinzător, însă, visul pare a căpăta, uneori, o orientare alegorică — de pildă, în tulburătorul incident al cîinilor poliţişti care iau locul stăpînilor (paginile respective seamănă izbitor cu episodul-cheie din **Planeta maimuţelor** de Pierre Boulle) sau în povestea oraşului cu magazine şi instituţii „specializate" şi produse „fabricate la radio", în care s-ar putea vedea o satiră disimulată (şi anticipativă) a societăţilor de consum de azi.

Punctul din care s-a elaborat opera a fost unul de la interferenţa vieţii cu moartea. Obsesia cea mai chinuitoare a lui M. Blecher e dată de procesele de degradare a materiei, de rotirea continuă a lumilor spre neant.

Un pasaj desprins la întîmplare poate da o imagine despre acuitatea acestei proze, care păstrează ceva din duritatea inciziilor pe viu: „Tot ce auzeam, tot ce se petrecea alături, se cufundau într-o ameţeală şi nedumerire intensă: ştiam bine valoarea fiecărui cuvînt şi înţelegeam ce-mi spunea infirmiera, înţelegeam foarte bine şi ceea ce se petrece alături, dar totul rămînea descusut şi inconsistent, fiecare cuvînt detaşat de celălalt, fiecare fapt izolat de cel următor ca o grămadă de pietre într-un sac. Îmi lipsea legătura lor vitală, firul acela care să-mi dea senzaţia că totul e închegat şi că eu trăiesc ceea ce se petrece în jurul meu. Era mai puţin decît «a asista» la ceva, era ca şi cum bucăţi de realitate cădeau pentru o clipă în odaie şi apoi se evaporau, era ca şi cum cineva aranjase în după-amiaza aceea într-o odaie goală un pat, un bolnav, o infirmieră, cîteva scaune, o uşă de comunicaţie, un preot, un muribund şi acum o mînă uriaşă trăgea sforile şi marionetele îşi jucau piesa «împărtăşit... necesitate... Marlena... apă...»".

Copleşit de impresia pierderilor desfăşurate în propria-i fiinţă trupească, ruinată de un morb necruţător, torturat de ideea trecerii ireversibile a acţiunilor şi gesturilor omeneşti, autorul însemnărilor îşi concentrează întreaga activitate în spirit, cu febrilitatea şi tensiunea unui damnat.

Vizuina luminată — alături de celelalte cărţi ale sale — reprezintă singura revanşă pe care şi-a luat-o, cu supramăsură, împotriva unui destin atît de nedrept.

I. SIRBU

Gheorghe Istrate

Poeme

Recunoscută ca un procedeu frecvent uzitat în poezia noastră actuală, tentativa reformulării unor elemente de circulaţie din arta anonimă îşi găseşte raţiunea în reliefarea unui destin contemporan. Tradiţia capătă o nouă dimensiune: selectarea unor motive din creaţia orală şi înnobilarea lor printr-o simbolică insolită conferă noi coordonate modelelor, ivindu-se astfel formule poetice novatoare. Pasaje de basm şi legendă, de colindă şi descîntec sînt implicate în noi compoziţii. În aci structuri Poetul imaginează situaţii relaţioniste cu destinul propriu, elementele folclorice depăşind rolul de simple ornamente ale textului liric. Ele potenţează o atmosferă inedită ori limpezesc contextul problematic.

În intenţia lui Gh. Istrate un pretext folcloric (reluat deseori, de fapt, în lirica nouă), i-ar fi permis angajarea într-un monolog dramatic al existenţei, devenind ipostază de percepţie a lumii. Autorul face eforturi, nu totdeauna cu succes, de a-şi croi o altă direcţie faţă de Cezar Baltag ori George Alboiu, încercînd să topească într-o altă dimensiune semnificaţia originară a motivului „văii plîngerii".

„Ideea" volumului e perfect vizibilă încă de la prima poezie: valea plîngerii este lumea exterioară pastoralei, cum ar spune Nichita Stănescu, iar poetul, sustras din orizontul sătesc, deci din fondul său consubstanţial şi originar, clamează sentimentul dezrădăcinării. Gheorghe Istrate e, în noua sa ipostază un Goga contemporan care regretă „vatra", edenul primar. Acel „dincolo" inaccesibil e satul său din Bărăgan. Pierderea căilor spre poveste, (sau cum se exprimă destul de neferîcit poetul „baloanele poveştii se dezumfla") echivalează cu sentimentul de însingurare expresă.

Recitind noul volum din perspectiva creaţiei anterioare (**Măştile somnului**), avem impresia unei diminuări a valenţelor poetice. În cartea de debut autorul îşi releva propria natură, faptele imediate căpătînd o aprindere simbolică. Peisajul şi oamenii, după o modalitate specifică liricii lui George Alboiu ori Ion Gheorghe, se înscriau în coordonatele monumentalului. În ultima sa carte, autorul încearcă să convertească realitatea poetică prin alegorizări facile: „O, Văile-s rănile pămîntului vechi/ Grijile, zgura lui vie, puroiul/ Lutul ascuns în gingiile Cîmpului/ Vremea stătută. Stîrvul. Gunoiul". De aceea ideea rămîne neconvingător articulată în multe piese. Motivul seminţei şi al oului, însemn al germinaţiei cosmice, este pîndit de clişee. Artificiile tehnice (de pildă ortografierea cu majuscule pentru a conferi cu orice preţ rol de cuvinte-cheie — Apa, Cel-care-întîrzie, Sfinxul, Duhul — toate exemple dintr-un singur poem) rămîn mijloace pur convenţionale.

De asemenea, căutarea laconismului expresiei duce la o confuzie ce nu are nimic comun cu planul poetic. Motivul văii plîngerii, imaginat ca un fel de apă ce-şi adună afluenţi de la o piesă la alta pentru limpezirea şi totodată pentru potenţarea simbolului, se înceţoşează deseori. Eşecuri sînt şi lamentările tulburi ale însinguratului turnate în întortocheate tipare. Iată, spre exemplificare, o ciudată confruntare a poetului cu ipostaza sa de cal rămas nevîndut într-un „tîrg şiştav": „Treapta I („Tu cine eşti? Tu n-ai ochi,/ Nici colastră suptă observ/ Ptiu, să nu te deochi! — / Tu n-ai nerv!/ (Aşa că stai dracului acasă!)". Textul deprimă lectorul, cu atît mai mult cu cît în cîteva bucăţi izolate (**Si trişti, Grajd, Zmeu, Vezi, Bunule?**) izbucnesc sonuri convingătoare, făcîndu-l să regrete, de altfel, o dată cu poetul însuşi, un început promiţător: „Vîrsta ta fură aur, fură cuvinte/ Pentru culesuri mai mari".

MAGDA URSACHE

Gherghinescu Vania

Acolo sus, steaua

Ultimul volum de versuri al lui Gherghinescu Vania a apărut cu puţine zile înainte ca poetul să se risipească în lumea umbrelor. E o uimitoare similitudine cu Tudor Arghezi (**Noaptea**), Ion Vinea (**Lunatecii**) sau Miron Radu Paraschivescu (**Ultimele**), ale căror ultime volume — prin apropiata lor vecinătate cu moartea scriitorilor — răspîndesc un abur de inegalabilă tristeţe.

O fiinţă cutreieră versurile volumului lui Gherghinescu Vania, fiinţa iubită, Domniţa poetului, de a cărui pierdere nu s-a putut mîngîia pînă în ultima clipă. De altfel, acest volum — în care fiecare vers se compune din „amintiri năvălind uneori în rafale" — este rodul lungilor nopţi de veghe în singurătate. Durabilitatea sentimentului, chiar atunci cînd e dedicat unor amintiri (sau poate tocmai atunci), în raport cu caracterul efemer al fiinţei umane, aceasta este tragica realitate în care pendulează permanent spiritul poetului.

Trăind din amintirea chipului pierdut, imaginea ce i se înfăţişează mereu aievea este aceea clădită îndelung de însuşi poetul, din cele mai pure linii, fixată odată pentru totdeauna în memorie: „Ca un copil adormit. / Cu capul înclinat puţin într-o parte / — Gest familiar — / Aşa ai rămas / — În clipa în care nu ne desparte"... Poetul refuză realitatea, cruda realitate a dispariţiei fizice, mîngîindu-se cu inseparabilitatea spirituală de aceea care a fost cu adevărat parte a propriei sale fiinţe: „A încercat Moartea / Să ne despartă / Aşa cum face necontenit, / Aici pe pămînt. / A făcut şi un mormînt, / Să-l pună hotar între noi... / Uitase că nu sîntem doi".

Marea calitate a acestui volum de elegii, în afară de realizarea artistică, este demnitatea durerii. Evitînd ieftinătatea lamentaţiilor, poetul îşi traversează intima suferinţă cu discreţie, convins fiind că lacrima interioară redă mai fidel gravitatea durerii decît bocetul zgomotos. Poetul, cu sufletul cernit, meditează cu fruntea plecată în mijlocul „cortegiului de umbre" de care „e toată casa plină", cortegiu sporit la moartea fiinţei dragi cu încă „o umbră de lumină".

Este tulburătoare în volumul de adio al poetului modalitatea în care durerea se traduce în vers, în care amintirea se transformă în realitate prezentă în universul său populat de amintiri şi de umbre, univers învolburat de o adîncă tristeţe în care poetul doreşte parcă să se integreze cît mai curînd.

Am avut tristul prilej de a lua parte la durerea poetului cînd a condus-o pe Domniţa sa pe ultimul drum. Chipul răvăşit de suferinţă de atunci, al omului care refuza cu încăpăţînare realitatea îmi dădea certitudinea că jalea nemăsurată se va converti în poezie. Volumul de faţă — din păcate şi ultimul — este o confirmare.

ANATOL GHERMANSCHI

Virgil Cândea

Stolnicul între contemporani

Apărută în Editura ştiinţifică, cartea lui Virgil Cândea este o contribuţie la cunoaşterea personalităţii unuia dintre cei mai străluciţi reprezentanţi ai culturii vechi româneşti.

Autorul nu şi-a pus drept scop prezentarea minuţioasă a vieţii şi activităţii Stolnicului C. Cantacuzino. El a urmărit acele fapte care aruncă „lumini ce ne ajută să-i înţelegem şi să-i preţuim deopotrivă pe Stolnic şi lumea în care a trăit" (p. 155).

Cartea probează o bogată informaţie, autorul folosind numeroase lucrări şi documente de epocă sau de mai tîrziu, căutînd să surprindă legăturile spirituale ale Stolnicului cu cărturarii vremii sale, precum şi cu cei ce-l vor urma. Acest mod de a-l prezenta pe Stolnic este pe cît de judicios pe atît de interesant. Cartea se citeşte, de aceea, cu multă plăcere atît de cei mai puţin iniţiaţi în epoca la care ea se referă cît şi de specialişti.

Marele erudit muntean apare ca un produs al culturii româneşti înainte de toate, căreia el i-a dat şi un însemnat impuls prin bogăţia ideilor sale înaintate, alimentate şi de o vastă cultură acumulată în străinătate şi mai ales la Padova, oraş care era, după spusele lui Miron Costin, „scaunul şi cuibul a toată dăscăliia şi învăţătura".

Lucrarea lui Virgil Cândea înfăţişează, în fond, o epocă dintre cele mai zbuciumate din istoria noastră, cînd, într-adevăr, toate erau „în mutări şi stricăciuni zidite" — cum se exprimă Stolnicul însuşi. Numai în felul acesta prezentînd faptele, se conturează, în toată complexitatea sa, portretul marelui învăţat muntean, care a fost nu numai cronicar strălucit, ci şi un om politic dintre cei mai de vază. El a luptat, alături de toate spiritele mari ale culturii noastre vechi, pentru a demonstra celorlalte neamuri originea poporului român şi a limbii sale şi drepturile acestuia la o viaţă liberă. Cele două trăsături fundamentale ale personalităţii Stolnicului, patriotismul şi umanismul popular l-au preocupat îndeosebi, şi pe drept cuvînt, pe autorul cărţii. Analizînd orizontul intelectual al Stolnicului şi rolul său în viaţa politică a Ţării Româneşti, Virgil Cândea a putut desprinde „permanenţele" operei şi gîndirii acestuia, selectînd, totodată, din scrisul cronicarului, fragmentele cu adevărat semnificative.

În **Istoriia Ţării Româneşti**, operă rămasă, din păcate, neterminată, Stolnicul C. Cantacuzino demonstrează dreptul poporului român de a se bucura de independenţă şi libertate, arătînd că Principatele Române nu erau nişte provincii otomane. Stolnicul discută, de asemenea, originea poporului român şi a limbii române, continuitatea românilor în Dacia, comunitatea de teritoriu şi de limbă a românilor etc. Nu se putea, deci, ca el să nu ajungă la concluzia necesităţii dispariţiei imperiilor clădite pe nedreptate. Avea în vedere, în primul rînd, căderea Imperiului Otoman, întîlnindu-se aici, cum era şi firesc, cu Dimitrie Cantemir, de care se apropie şi în multe alte privinţe. Virgil Cîndea susţine, de aceea, cu bună dreptate, că temele Stolnicului erau „marile întrebări ale unui popor căruia cultura trebuia să-i limpezească începuturile, drepturile şi viitorul" (p. 117). Trebuie să subliniem apoi şi concluzia autorului că „multe din ideile Stolnicului au căpătat prin eforturile istoriografiei române moderne o mai bună bază documentară, dar nu s-au modificat în esenţa lor" (p. 78).

Am crede, în încheiere, că, era, poate, necesară o tratare mai amplă în capitolul al şaselea, care a dat şi titlul volumului, pentru a da posibilitatea cititorului să urmărească îndeaproape legăturile dintre ideile Stolnicului şi cele ale altor cărturari români din epoca sa.

Cartea, destinată unui public mai larg, este scrisă cu căldură. Un număr mare de ilustraţii şi desene, foarte instructive, îi subliniază, încă o dată, valoarea şi utilitatea.

ŞTEFAN GIOSU

Valentin Hossu Longin

Trenul de flăcări

Recenzînd această carte, cu care Valentin Hossu Longin debutează sub auspiciile Editurii „Eminescu", criticul Nicolae Balotă remarca apartenenţa tînărului creator la familia prozatorilor expresionişti. Există, în adevăr, în cele mai bune din povestirile acestui volum asemenea accente. Viziunile sînt halucinante, verbul e adeseori violent, cuvintele lăsînd impresia unei rostogoliri de grohotiş. Este vorba, cred, de o simplă coincidenţă. Tentaţia zugrăvirii unor tablouri fabuloase (ca în **Trenul de flăcări, Moartea cioplitorului, Lutul**) îşi are sorgintea în contactul cu cultul pentru folclorul Maramureşului, ţinutul natal al autorului. Uzitarea verbului ardent este generată de una din dimensiunile sufleteşti ale autorului, **patosul**, stare pe care acesta reuşeşte să o convertească în fapt de artă. Întîmplările din povestirile amintite mai sus sînt spuse parcă la un ceas de noapte, la un sfat de prieteni care nu s-au văzut de mult. Totul e rostit galopant, vorbele cad fierbinţi, au miezul incandescent. Un bătrîn olar, care a părăsit o vreme lungă olăritul, trăieşte drama mîinilor ce nu-l mai ascultă, a mîinilor acoperite cu „scoarţă de copac şi cioturi" care au uitat meşteşugul (**Lutul**). Imaginile se aşează în straturi dense, producînd acel şoc al tablourilor în tonalităţi cromatice violente: „Bătrînul zace cu faţa peste ce-a rămas din roata lui de olar. Mîinile-i atîrnă pe lîngă corpul inert. Din amîndouă curge sînge cu lut".

Un cioplitor în lemn trimite în toate părţile, după adrese luate din cartea de telefon, plăsmuirile ieşite de sub barda sa. El simte că astfel plăteşte o nedreptate făcută cîndva pădurii. Lucrurile se întorc însă înapoi, gestul său e socotit al unui rătăcit al minţii (**Moartea cioplitorului**). Drama e tensionată prin utilizarea ingenioasă a tehnicii decupajului cinematografic. Stilul e metaforic, cuvintele sînt cele ale graiului din Oaş, natura e animată ca în creaţia populară şi atmosfera are un fior baladesc. Povestirea „Trenul de flăcări" se orchestrează pe motivul ancestral al disputei dintre Făt-Frumos şi Baba Hîrca. Urmărit de Hîrcă, eroul, cocoţat pe-un tren din cîmpie, încearcă să scape aruncînd tot felul de lucruri, cărora imaginaţia sa le inoculează puteri miraculoase. E vorba aici de pierderea acelui ţinut al purităţii care este copilăria. Prozatorul e bîntuit de tristeţea dezagregării unor prietenii, a pierderii unor aspiraţii, a anulării unor reprezentări (**Uşi bătute în cuie, Hamal de o zi, La despărţire**).

Patosul este însă cîte o dată insuficient cenzurat. Aceasta impietează în mod deosebit asupra arhitecturii unor povestiri. Structurarea unor momente e făcută stîngaci, reîntoarcerea din planul evocator în cel prezent se realizează prin soluţii facile, de factură reportericească ca în, de altfel, emoţionanta bucată „**Caii**".

Nici stilul nu este întotdeauna îndeajuns filtrat, metaforismul sufocînd ceea ce autorul îşi propune să comunice. Modalitatea cultivată în **Trenul de flăcări, Moartea cioplitorului** sau **Lutul** pare a fi cea mai potrivită cu disponibilităţile autorului. Prospectarea universului uman se face cu pasiunea celui care caută în adîncuri, proiecţia acestuia captivează chiar de la primele secvenţe. Atunci cînd autorul abandonează aceste unelte, materialul e amorf şi convenţional ca în povestirile **Dimineaţă fără cocoş, Staniol, Irina.**

GRIGORE ILISEI

Irina Grigorescu

Robinson şi inocenţii

Există la autoarea **Inocenţilor** capacitatea de a surprinde gesturi tipice, naivitatea, reactivitatea, chiar un anume umor al vîrstei la care însăşi explorarea realităţii devine **miraculos, aventură**. Desprinderea de universul evocat se înfăptuieşte parţial, Irina Grigorescu se instalează ea însăşi în centrul **jocului** pe care îl conduce apoi. Amestecul de fantezie şi candoare caracterizează personajele sale, ca şi o neasemuită plăcere de a dialoga (cu părinţii sau cu profesoara Frances, cu portarul sau cu cîinele Katharsis, cu Ipolito, Robinson ori Santos, eroii iubiţi ai zăpezii; **M-am aşezat pe acoperişul casei** — povesteşte Ina, — **ca să mă uit cum arde şcoala şi să mănînc un măr, pe urmă au venit Ron, Alexandru, Vani, Pruş, care au zis că ţi-e mai mare scîrba să chiuleşti fiindcă îţi arde şcoala, chiar ne-am dat jos şi am plecat cu bicicletele ca să luăm aer şi să înfiinţăm un club, pentru că între timp ne ieşise în cale Robinson cu umbreluţa pe care o ştiţi, cu barba plină de nisip şi celelalte, şi speriat ca vai de lume**).

Irina Grigorescu intuieşte valoarea aproape magică a verbului în limbajul copiilor, tentaţia pe care o exercită cuvîntul atunci cînd, înainte de a deveni **descoperire**, lumea este doar **creaţie** a micilor demiurgi. **A fabula** înseamnă aici a trăi într-un mister luminos dar şi a te amuza pe seama vreunui adult **ca toţi ceilalţi** sau a propriilor născociri: **în parcul şcolii pe terenul de sport s-au stins felinarele şi seara licărea în grabă prin frunzele castanilor. Portarul se rezemase de geam:**

— Ce cauţi, hei, ce cauţi?

Am lăsat bicicleta în iarbă şi mi-am udat bretonul.

— Caut cherculaci.

Se făcuse frig, foarte frig, pe gardul şcolii a căzut funinginea arsă. Portarul mi-a dat apă, căci mă ştie din clasa întîi şi a tăcut.

Prospeţimea, o anume vioiciune a stilului (amintind, pe alocuri, de Bobinocarii Gabrielei Melinescu), lirismul stăpînit, dozarea fină a ironiei sînt însuşiri ale scrisului Irinei Grigorescu. Se tinde spre variaţie, se caută şi se află totdeauna mijlocul de a limita emoţia fără a o distruge: **Trebuie să ştiţi că în toamna aceea cu Santos, eram singur în ceasurile lungi de seară în faţa focului, adică singur cu păsările de ceaţă care au plecat cu frigul în aripi. Dar nici pînă în ziua de azi. Aici Ron a tăcut, iar eu m-am mutat pe alt scaun.**

— Nici pînă în ziua de azi. Dar în definitiv, ce-ar fi, Ina, să repeţi cele spuse pînă acum? Ceea ce era foarte simplu. Am pus semn în carte un deget care mă durea de frig.

Rămîn: atmosfera (uneori aproape fragil suspendată între lumini şi umbre ca la Alain-Fournier), filtrarea izbutită a emoţiei, zăbava dulce într-o lume prin excelenţă poetică, în care întîmplările petrecute cîndva — incendiul şcolii, concursul de pian, plimbările la debarcader, în parcul Mar Colin, dar mai cu seamă, în final, moartea lui Ron, precedată în visul Inei de cea a cavalerului Ipolito — capătă în cele din urmă şi o culoare simbolică. Mai multă economie totuşi, concizia nu ar fi dăunat intenţiilor autoarei, ci dimpotrivă. Ar fi avut atunci poate alt ecou şi ideea acelui laitmotiv eminescian vrînd să sugereze mai mult decît un cult al poetului, asimilarea timpurie a unei **realităţi** care se cheamă la noi **poezia lui Eminescu**.

Dar — cum ar spune autoarea **Inocenţilor**, vîrstele serbării rămîn vîrstele de zăpadă ale serbării, visele vise, vacanţele undeva în urmă în **peştera toamnei** acolo unde **muchiile albe ale cerului mai apasă o clipă pe ultima treaptă**...

Ce va fi dincolo de acest debut, nicidecum lipsit de personalitate?

RODICA ŞUIU

cărţi

expoziţii

ARHITECTURA ÎN AMERICA

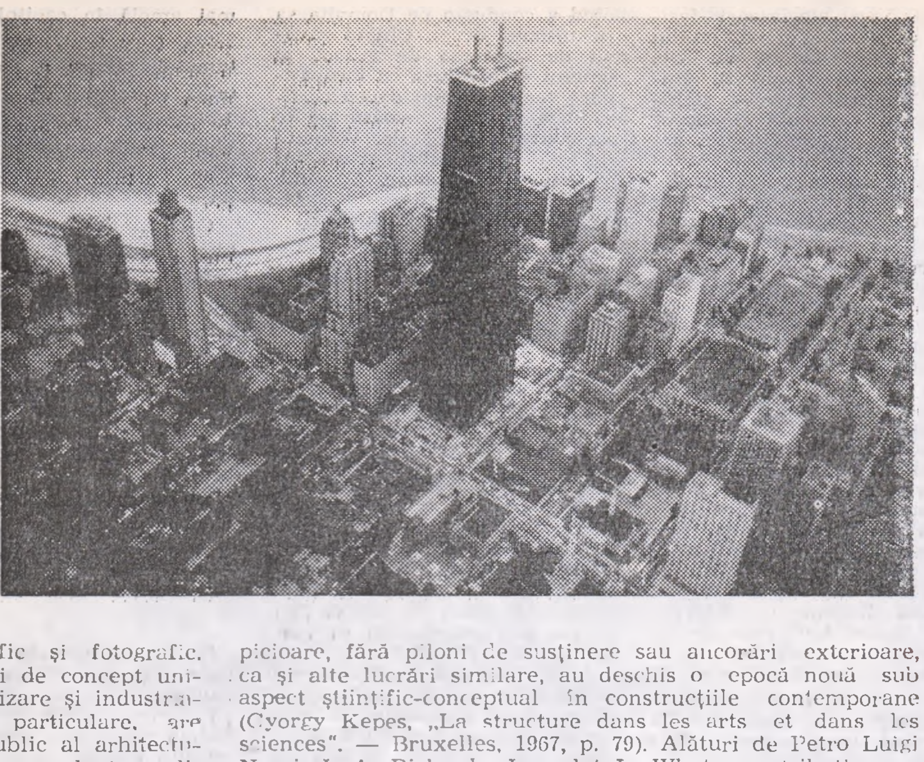

Expoziţia itinerantă care prezintă grafic şi fotografic. cîteva din direcţiile principale ale muncii de concept unical, precum şi efortul semnificativ de tipizare şi industrializare a unui imens volum de locuinţe particulare, are dubla calitate de caleidoscop şi dialog public al arhitecturii americane de azi. Imaginile policrome, excelent realizate, cu o luminaţie uniformă a diapozitivelor, de mari proporţii, impun vizual realitatea caracteristică civilizaţiei urbane a Statelor Unite : zgîrie-norii, dominanţa verticalelor realizate prin construcţii-montaj de oţel şi sticlă, prefabricate, mai puţine betoane plastice ritmate sculptural pentru a întrerupe monotonia, gigantism urban, în care încercările obşteşti de raţionalizare a planului general se ciocnesc perpetuu de interesul imediat al proprietarilor particulari. Urbanistica americană reflectă în mediul construit, în perspectiva dublării lui în viitorii 30 de ani, structura unei naţiuni ale cărei două treimi sînt, sau tind să devină, proprietari de case, dar numai o mică parte sînt arhi-stăpîni pe teritorii şi imobile suprasolicitate. De aici provine şi dialogul, adesea dramatic, dintre spaţiul străzii şi al blocului, circulaţie şi poluare, estetică şi funcţionalitate, capodopere ale arhitecturii şi cartiere sordide, concentrare urbană şi expansiune spre verdele fostelor lanuri.

Urbanistii americani de azi, fie că fac parte dintre cei 35.000 de arhitecţi, sau sînt sociologi, legiuitori, constructori, publicişti, conştientizează o problematică foarte complexă a confruntărilor de interese şi tendinţe. Ei rezolvă pragmatic ceea ce Le Corbusier a formulat teoretic. De la conducătorii de şcoală la studenţi, de la întreprinderile gigant. de tip „Skidmore. Owings and Merril", pînă la cel mai modest constructor executant, ideea că mediul construit reflectă şi serveşte mediul uman, interesele lui vitale, generale, a condus la recunoaşterea faptului că „arhitectura este cea mai socială dintre arte". De la conştiinţa faptului pînă la rezolvarea lui sînt paşi hotărîtori de făcut şi aceştia depind de locul şi rolul arhitecţilor-urbanisti în ansamblul social, dar şi de o seamă de factori extrinseci artei şi construcţiilor. Indiferent de felul cum vor rezolva marile probleme proprii, arhitecţii americani propun, şi prin această expoziţie, cîtiva termeni realişti ai unui dialog public.

Cînd Lewis Munford şi-a intitulat în 1956 cartea sa de răsunet „New-Yorkul şi urbanismul", el nu şi-a ales o formulă de copertă oarecare, ci a realizat prin tot conţinutul scrierii sale o antiteză convingătoare între valoarea individuală, de unicat, a capodoperei arhitecturale şi mediul social-urban în care se cere integrată, incluzînd aici contrastul vechi-nou, stil şi eclectism. Conştiinţa necesităţilor şi funcţiilor viitoare ale clădirii, căilor de acces, spaţiilor verzi, se ciocneşte cu interesul privat, care este comanda economică, eficienţa imediată. După cum remarca André Bloc, şcoala lui Frank Lloyd Wright, unul din cei mai reprezentativi arhitecţi americani, îşi pune acum nu numai probleme de proiectare „sau de a repara, în măsura omeneşte posibilă, cîteva grave greşeli ale trecutului, ci mai degrabă de a relua de pe baze noi, după studii extrem de complexe, structurile lumii de mîine". (New-York et l'urbanisme, Seghers, 1965, p. 9). Dar tot el constată „ineficienţa mijloacelor de a stăvili confuziile şi contradicţiile iniţiativelor private" din oraşele mari. Durata unei construcţii de beton armat, oţel, sticlă, obligă valoric la o confruntare cu exigenţele crescînde ale viitorimii.

Mulţi arhitecţi americani sînt umanişti de înaltă ţinută, au în vedere scopuri şi idealuri sociale mai generale atunci cînd proiectează. Un exemplu, din mai multe posibile, este conceptul original al cupolei geodezice elaborată de R. Buckminster Fuller, ca structură fundamentală a cărei rezistenţă ideală provine din sinteza piramidelor sau poliedrelor stelare, cu maximă rezistenţă la presiunile exterioare, înscrise pe suprafaţa unei sfere, cu maximă rezistenţă la presiunile interioare. Acest concept, aplicat doar în cîteva cazuri particulare, la celebre cupole de pavilion expoziţional, poate conduce spre o revolutionare a arhitecturii industriale şi civice, constituie o notă aparte, care adaugă specific de înaltă tehnologie, contribuţiei americane la patrimoniul universal al genului. „Casa geodezică" a companiei Tank Car din Illinois, ridicată în 1960, pe un diametru de 384 picioare, fără piloni de susţinere sau ancorări exterioare, ca şi alte lucrări similare, au deschis o epocă nouă sub aspect ştiinţific-conceptual în construcţiile contemporane (Gyorgy Kepes, „La structure dans les arts et dans les sciences". — Bruxelles, 1967, p. 79). Alături de Petro Luigi Nervi, I. A. Richards, Lancelot L. Whyte, contribuţia cercetării şi experimentării actuale de forme şi materiale noi este de natură să schimbe radical gradul de eficienţă funcţională şi confort al clădirilor şi ansamblurilor urbane.

Împotriva monotoniei şi a haosului, a acelei legi implacabile care permite în cadrul urbanismului american o singură perspectivă, descoperită patetic de Lewis Munford în caracterizarea lapidară a deceniului trecut „din ce în ce mai mult şi din ce în ce mai sus" s-au formulat remedii şi soluţii constructive de sinteză plastică, sculpturală. Spirala, ca formă liberă, negeometrică, devine planul lui F. L. Wright pentru muzeul R. Guggenheim din New-York şi într-o variantă de maximă funcţionalitate a grupului de zgîrie-nori din Marina-Towers, Chicago, unde primele 19 nivele, sînt rezervate parcării de maşini, apoi după un spaţiu liber pe piloni, cilindrul se recompune din mari apartamente în sticlă, cu petale scut-solar, prin care arhitectul Bertrand Goldberg dă, în 1964, o dovadă de efect estetic perfect justificat funcţional.

Unicală este clădirea aerogării „Dulles", la 37 km de Washington, proiectată de Eero Sarinen ca o uriaşă corabie de zbor, cu detalii de mare tehnicitate, cum ar fi camerele de aşteptare deplasabile pînă la bordul avionului pe culoare pneumatice (efect Coandă) de kilometri întregi dar păstrîndu-şi graţia de ansamblu a betonului tensionat, cu contraforturi inverse. Este o clădire uşoară, cu linie de plutire, avînd baza mai mică decît nivelul superior, cu toată intensitatea ei aparţinînd aerului. Efecte similare s-au obţinut în cetatea universitară de la Chicago unde între 1967—68 Walter A. Netsch Jr. a proiectat clădirea casetată cu 28 etaje „University Hall", al cărei volum creşte de două ori, o dată la etajul 11 şi a doua oară la al 16-lea, elementele de ornament fiind accente perfect simetrice pentru curtea mare, cu amfiteatre deschise, sub cerul liber.

Blok-hausurile, care au început să ocupe spaţiul pătrat dintre 4 străzi, încă la sfîrşitul secolului trecut, şi am aminti de „Auditorium Building", din 1889, ridicat la Chicago de Adler şi Sulivan (restaurat în 1967 de Wesse), domină ansamblul urban, dar nu mai încearcă recorduri noi de înălţime, cu excepţia structurii de sondă cu antene gigantice a lui „John Hancock Center", cea mai înaltă clădire din 1969. Repetarea frumoaselor cutii de sticlă, inaugurate de Casa Philip Johanson, în 1949, şi ajunse la expresia gigantică a blocului Lever de pe Park-Avenue, din New York, căruia i se opune diagonal ambiţia de perfecţiune clasică a lui Mies Van Der Rohe asociat cu Ph. Johnson în căutarea proporţiei perfecte de 3/5, recopierea lor infinită, chiar în forme de deosebită eleganţă, cum ar fi clădirea din Chicago „Continental National American Building", dusă pînă la perfecţiunea de detaliu a proiectantului Shaw Metz (1969), au creat senzaţia de monotonie şi oboseală în faţa aşa ziselor „fişiere umane". Chiar la Chicago betonul armat al zgîrie-norilor a început să se arcuiască, un exemplu fiind „First National Bank" în concepţia Parkins şi Wille (1969). O adaptare plastică la specificul materialelor americane, este nava suplă de sticlă verde a societăţii new-yorkeze de asigurări „Phoenix". Copierea excesivă a sculpturalităţii lenticulare iniţiată de Oscar Niemeyer, de Viljo Revel şi chiar şablonizarea ritmurilor mai tînărului Iamosaki Minoru, poate produce o nouă monotonie, a unui nou baroc, mult mai obositor şi în aceeaşi măsură mult mai costisitor.

În arhitectură, ca şi peste tot în artă, dorinţa de originalitate cu orice preţ, căutarea idolatră a noului formal, nu poate înlocui găsirea fericită a armoniei şi frumuseţii. În haosul căutărilor se află selectiv calea spre formele optime, care vor învinge pînă la urmă. Un examen atent al şcolilor americane de arhitectură este plin de învăţăminte şi preveniri. Sensul pozitiv al problemelor constructive îi poate apropia pe oamenii lumii de azi.

RADU NEGRU

antract

FÎNTÎNA BLANDUZIEI

„Non omnis moriar" — cuvintele atît de mult citate prin care strălucitul autor al Artei poetice, al Odelor şi Epodelor îşi exprima încrederea în perenitatea creaţiei, aveau o motivaţie sufletească mult mai umană, în fond depăşind, evident, dorinţa de a afirma un simplu adevăr teoretic. Era neliniştea tristă a amurgului, era conştiinţa lucidă a acelui „moriar" — voi muri — care îşi caută o compensaţie, care tindea deci spre o anume echilibrare a sentimentelor, spre o împăcare senină cu implacabilul destin omenesc. „Voi muri" — afirma Horaţiu, dar „nu de tot", nu întreg. Pentru că în urmă rămîne totdeauna ceea ce am creat, rămîne poezia, rămîne arta sau — generalizînd — rămîne tot ceea ce am realizat fiecare şi poate fi preluat şi continuat de urmaşi.

Alecsandri a pornit de la acelaşi imbold sufletesc atunci cînd a avut ideea celor două piese de la urmă : Fîntîna Blanduziei şi Ovidiu. După două milenii aproape, poetul de la Dunăre şi Siret, bardul românimii, relua sentimentele şi retrăia pînă la identificare starea lui Horaţiu. Să recunoaştem că, dincolo de orice rigiditate livrescă, întîlnirea celor două spirite peste secole şi peste evenimente care, între altele, impuseseră pe harta popoarelor lumii şi poporul român, este impresionantă şi semnificativă prin afinitatea stărilor sufleteşti, prin generozitatea unor sentimente ce răscolesc în adînc, fără nici o paradă zgomotoasă, şi care constituie oricînd un îndemn pozitiv, îndemnul de a crea, de a ne dărui prin muncă ţării şi generaţiilor care vin.

Să considerăm, aşadar, Fîntîna Blanduziei o piesă cel puţin în parte autobiografică. Este piesa unei stări sufleteşti de o coloratură aparte şi de aceea, în explicarea ei, cred că intuiţia cea mai exactă a avut-o E. Lovinescu, vorbind de închegarea acţiunii „în jurul unui moment sufletesc de o valoare umană", momentul adînc omenesc al bătrîneţii ce se înclină în faţa tinereţii. Este o latură deosebită a personalităţii lui Alecsandri, manifestată şi aici şi în Ovidiu, o latură care, fără să contrazică nimic din cele ştiute — cîntăreţ al peisajului românesc, descoperitor şi propagator al poeziei populare, iubitor al legendelor naţionale şi al eroismului apărătorilor ţării, creator de tipuri prin care condamnă viciile societăţii trecute — întregeşte şi sintetizează sensurile unei vieţi şi ale unei opere de un profund umanism. Cine nu se apleacă asupra acestor ultime lucrări dramatice ale bardului din Mirceşti cel puţin cu aceeaşi atentă curiozitate, cu acelaşi spirit persuasiv, cu care a fost îmbrăţişată creaţia sa în domeniul comicului, riscă să ignore aspecte şi sensuri definitorii ale lui Alecsandri-omul şi artistul de factură clasică, entuziast admirator al latinităţii, filon esenţial al structurii sufleteşti şi al spiritului autentic al poporului nostru.

Tocmai de aceea, readucerea pe cîteva scene, după o prea îndelungată absenţă, a piesei Fîntîna Blanduziei, în anul cînd se aniversează 150 de ani de la naşterea scriitorului, constituie nu numai un act pios, ci un important gest de resuscitare a unor permanenţe spirituale şi a unor atitudini de elevaţie etică, promovînd un mesaj generos de iubire şi încredere în viitor, de nobilă apreciere a tinereţii sufleteşti, a libertăţii şi a sensului superior al artei ca expresie a umanului şi servind umanităţii. Sperăm că aceste spectacole cu Fîntîna Blanduziei (Iaşi, Bucureşti, Braşov) vor marca un moment nou în preluarea moştenirii lui Alecsandri. Acesta este şi sensul antractului de faţă, care vrea să sublinieze cu anticipaţie importanţa unei lucrări de la ale cărei anterioare versiuni scenice s-au scurs nedrept de mulţi ani. E un „antract", o pauză consumată în timp, de la ultima reprezentaţie de acum un deceniu şi jumătate, cu George Vraca în rolul lui Horaţiu.

Şi a fost doar, totdeauna, un spectacol de mare frumuseţe care a pus în valoare mari valori actoriceşti, de la Aristizza Romanescu, Aglae Pruteanu, C. Nottara şi State Dragomir pînă la Miluţă Gheorghiu (Postumus — în 1915), Verona Cuzinschi (Neera) şi pînă la amurgul carierei lui Vraca.

Dar să ne întoarcem puţin la filonul autobiografic al piesei. În 1878, apăruse în „Convorbiri literare" (august) oda lui Horaţiu : Ad fontem Bandusiae în traducerea lui Ollănescu — Ascanio. Se pare că acest fapt i-a reamintit poetului lecturile horaţiene de tinereţe şi l-a condus la o nouă optică faţă de poetul latin pe care acum îl simţea atît de apropiat. Jignit de unele opinii critice mai puţin comprehensive, însingurat prin dispariţia treptată a prietenilor din generaţia sa, Alecsandri îşi dezvoltă, sub pretextul acestui excurs în antichitatea romană, propriile sale trăiri. În 1883, citeşte piesa la Ateneul Român în faţa publicului, fondurile fiind destinate trimiterii lui Eminescu, lovit de boală, la cura pe care se ştie că a urmat-o la Viena.

Piesa s-a bucurat încă de atunci de o strălucită primire, în pofida unor critici mioape referitoare la unele inadvertenţe de ordin istoric şi lingvistic. Aron Densuşianu, între alţii, atacă piesa pornind de la cronologic. Un Alecsandri învinuit de prea libera fantazare, iată un aspect care a fost neglijat de comentatori. În fond, artistul pornea cu un instinct sigur de la o stare sufletească şi urmărea nu o demonstraţie de idei, nu o frescă a epocii, nu o oglindire a caracterelor, ci expresia unei atitudini în faţa artei şi în faţa vieţii, expresia unei credinţe în idealurile libertăţii şi ale umanei generozităţi afective. Prin aceasta, dramaturgul se dovedea modern în procedare. Piesa sa e o parabolă şi sensurile ei nu pot scăpa spectatorilor de astăzi. În orice caz, paralelismul Horaţiu — Alecsandri rămîne elementul esenţial pe care-l subliniază şi mai mult acel profund „non-omnis moriar".

N. BARBU

Teatrul din Bîrlad

SURORILE BOGA de Horia Lovinescu

„Coordonata principală a scrisului meu — mărturiseşte Horia Lovinescu în programul spectacolului bîrlădean cu „Surorile Boga" — a fost teatrul politic". Fireşte, faptul nu exclude varietatea modalităţilor teatrale abordate. „Citadela sfărîmată" înscriindu-se în tradiţia dramei sociale şi psihologice, „Hanul de la răscruce" — în zona dramei de idei, iar „Surorile Boga" — în cea a evocărilor dramatice. De aici, în cazul acesteia din urmă, „mulţimea personajelor şi a întîmplărilor, vigoarea oarecum relaxată a construcţiei — cu scopul de a sugera scurgerea timpului — cît şi predominarea elementului fapt asupra elementului analiză, redus la strictul necesar pentru a marca evoluţia eroilor". Fin comentator al propriei sale opere, Horia Lovinescu ne face deosebit de sugestiva precizare, potrivit căreia „dacă la început primul plan e ocupat de cîţiva eroi, care consumă între patru ziduri o dramă de familie, în actele următoare dramele eroilor apar topite în frămîntarea patetică a zbuciumaţilor ani 1944—1946, accentul de greutate căzînd mai mult pe epocă decît pe personaje".

Ce ar mai rămîne de spus după această pregnantă prezentare a piesei, făcută de autor ? Poate faptul că tocmai capacitatea textului de a comunica dimensiunile unor profunde deveniri revoluţionare îi asigură rezistenţa în timp, oferind spectatorilor o retrospectivă istorică, parcursă cu sensibilitate şi elocventă marcare a sensurilor şi mesajului implicat. Semnificativ, în această direcţie, este caracterul larg reprezentativ al personajelor, de la cele trei surori, aspirînd către o elevată împlinire a destinului lor, la intelectualul prizonier al unei filozofii sentimental umanitariste, inoperante şi, în sfîrşit, la militantul revoluţionar, prezent pe frontul insurecţiei armate, purtător de cuvînt al unei lumi noi. Dar dincolo de aceste date necesare, dar nu şi suficiente, dovadă alte texte tributare schematismului — „Surorile Boga" rezistă la noua confruntare cu publicul prin autenticitatea şi forţa conflictului, prin reconstituirea expresivă a ambianţei şi atmosferei epocii, prin modul convingător în care se face simţit, în ritmul acţiunii, pulsul năvalnic al istoriei transformatoare.

Spectacolul cu piesa „Surorile Boga", montat pe scena Teatrului de Stat din Bîrlad, în regia lui Tiberiu Penţia (decoruri — Al. Olian) pune parţial în valoare aceste virtuţi ale textului. Parţial pentru că, în flagrantă contradicţie cu indicaţiile dramaturgului, montarea bîrlădeană tinde mai puţin către evocarea unei epoci, şi mai mult către însumarea unor momente melodramatice, fiecare în parte folosit de către un interpret drept prilej pentru desfăşurarea unui recital actoricesc. Este cazul Liviei Ungureanu care, redînd rebunia Eleonorei Gorăscu, face din respectivele scene adevărate spectacole în sine, desprinse de restul naraţiunii dramatice (chiar şi partenerii ei trebuind să se limiteze la simpla obligaţie de a-i da replica). Un alt micro-recital îl oferă Gheorghe Gheorghiu, în rolul lui Miluţă Petrescu, mitocan caragialesc lovit în amorul propriu de familist. În ce o priveşte pe Dana Tomiţă, care debutează promiţător în rolul Ioanei Boga, prea obsedată de reliefarea propriei partituri, evoluează şi ea oarecum în paralel cu ceilalţi interpreţi, impresia generală fiind aceea a unei lipse de sudură între personajele piesei, a unei lipse de unitate şi omogenitate stilistică a spectacolului. Dacă luăm în seamă faptul că situaţia se repetă, mai palid, e drept, dar se repetă deci şi în interpretarea altor roluri (n-am înţeles, de pildă, de ce este pus Decebal Curta să facă şi el un „moment" din cele cîteva replici pe care le are de dat pe scenă), nu putem să nu subliniem meritul deosebit al Ligiei Dumitrescu (Iulia Boga) şi al lui Ştefan Tivodaru (Pavel Golea) de a se fi străduit să realizeze necesara coerenţă dintre diversele episoade ale naraţiunii dramatice. Sensibilitaea şi distincţia scenică a Ligiei Dumitrescu, aptitudinea pentru compoziţie a lui Ştefan Tivodaru, au asigurat reuşita interpretare a două dintre cele mai importante roluri ale piesei, diminuînd efectul amintitelor alunecări spre pitoresc sau teatralitate. Spre surpriza noastră, unele note minor pitoreşti întîlnim şi în interpretarea talentatului Titorel Pătraşcu (Mihai Mereuţă). Cu o sinceră apreciere cu care Duduţa Olian a parcurs rolul Eufrosinei Gresu şi cu consemnarea unor contribuţii scenice utile (Valy Mihalache, Mircea Herford, Aurel Ionescu, Radu Petrican, Mirela Ionescu) să penalizăm indecizia cu care a fost tratat raportul text—regie pe scena bîrlădeană, fapt care nu a putut să nu afecteze rezultatele unui efort, în general, bine intenţionat şi vădind ambiţii, din păcate insuficient concentrate în perimetrul unei mai consecvente şi elevate viziuni regizorale.

AL. I. FRIDUŞ

ALT TEATRU?

Radioul, în primul rînd, și apoi televiziunea au pus teatrul în fața unor întrebări pe care acesta nu le cunoscuse pe scenă. Dintre acestea, pentru că au și ele ierarhia lor, cea mai importantă a fost și rămîne cea privitoare la condiția teatrului însuși, artă a contactului uman, a co-prezenței interpreților și spectatorilor. Radioul, chiar și în acele emisii de teatru în direct pe care le-a făcut inițial din studiourile sale, a eliminat reacția inversă. El a sacrificat, prin modalitatea sa obiectivă, canalul comunicației interumane vii, cîștigînd însă un public nou, propunînd „teatrul cu cel mai mare număr de spectatori". Televiziunea, cu mijloacele ei, adică în registrul comunicației audio-vizuale, a impus și ea un teatru, altul și acesta, altul chiar în raport cu teatrul filmat (atît de mult încercat, de pildă, în cultura sovietică).

Nu s-a observat însă, sau s-a făcut puțin caz de aceasta, că de fiecare dată a fost vorba de alt teatru (și poate că într-o analiză mai riguroasă, nici folosirea cuvîntului teatru nu s-ar justifica), de un alt mod de a valorifica un nucleu dramatic, dialogul ca formă de confruntare și ca mijloc de revelare a unui adevăr. Astăzi, de pildă, se scrie teatru radiofonic, scenariu deci, adică un soi de literatură care are drept semn distinctiv recunoașterea realistă a unei subordonări specifice față de tehnica mijloacelor de comunicație în masă. In plus, dat fiind caracterul socialmente determinat al utilizării acestor mijloace, acest gen de scriere este mai direct constrîns de imperative, să spunem așa, extraestetice. Autorul de scenarii pentru radio nu dă indicații de decor. El sugerează locul din dialog (sau prin text de comentator), culoarea la fel, simbolistica ține de cuvînt și nu de obiect. Tot așa, televiziunea constrînge și ea. Dar, fiecare în parte oferă și avantaje, acțiunea nu mai e determinată de posibilitățile scenei, se cîștigă în libertatea față de timp și spațiu, în tot ce ține de cuvînt, de asociație prin sunet. Am insistat, poate exagerat în raport cu spațiul fișei noastre, asupra acestor elemente de principiu pentru că trimestrul ne-a oferit două asemenea scenarii, unul chiar premiat pentru valorificarea specificului televiziunii și, mai ales, pentru că literatura dramatică specializată, cu destinație de acest tip cîștigă constant teren. Radioul „consumă" permanent scenarii, e teatrul fără vacanță, obligat la premiere ce se succed rapid ; televiziunea vrea — nici mai mult, nici mai puțin ! — să devină un Teatru Național (e vorba de caracterul semnificativ al opțiunilor ca și de posibilitățile nelimitate în ce privește folosirea celor mai bune forțe artistice ale țării).

Nelu Ionescu, cu scenariul său „Pretextul" (**Cronica**, nr. 36 din 4 sept. 1971), scrie exact cum cere genul, simplu, foarte simplu, compune rotund, cu minimum de detalii. De la bun început, adică din prologul atribuit crainicului, ne lămurim asupra intenției de a conferi un cadru fixat documentar, publicistic, acțiunii propriu-zise. Sîntem plasați, în timp și spațiu, adică Iași, 1932, în mediul dramei, adică cel studențesc, în problematica zilei, adică profilarea unei atitudini de împotrivire față de sărăcie, șomaj, față de politica antipopulară a regimului.

După expunerea de motive, acțiunea se încheagă firesc, din replici scurte, definitorii pentru personaje. Mediul studențesc e caracterizat fără dezinvoltură, dar colorat. Scopul textului ; surprinderea formării conștiinței de sine, a adoptării unei atitudini critice, se realizează cu ajutorul unui nucleu conflictual relativ comun (Bebi Blaga, delator, își răzbună o dragoste nerealizată oferind siguranței material fals despre studentul în drept Grigore), în gradația scenariului descoperirea „pretextului", adică a unui motiv legal de manifestare a solidarității muncitorilor feroviari și studenților, identificîndu-se cu tragicul sfîrșit al studentului anchetat ucigaș la siguranță.

Am insistat asupra preciziei rezolvării unei teme dramatice cu mijloacele radioului pentru că, de regulă, cei care scriu teatru pentru microfon sau pentru micul ecran, complică lucrurile. Efortul trebuie condus spre deliteraturizare (dacă se poate spune așa), spre direct, firesc, cu respectul datelor specifice percepției de acest fel. Mi se pare că, referindu-mă acum la textul lui Ion Șeitan, „Călătorie în noapte" (**Tribuna**, nr. 37—38, 17—23 septembrie), el este esențial deficitar tocmai la acest capitol. Nu pun în discuție distincția acordată scenariului (Premiu special pentru „valorificarea în gradul cel mai înalt a mijloacelor și posibilităților teatrului t.v.") ; au făcut-o alții după prezentarea premierei pe micul ecran. E vorba doar de a sublinia caracterul excesiv literaturizant al dialogului pe parcursul căruia un tată, muncitor condamnat pe viață pentru activitate ilegală, descoperă că tînărul alături de care se află într-un vagon de vite, și care la rîndul său e condamnat la 25 de ani de temniță, e fiul său. Călătoria e de tip simbolic. Ea începe undeva unde vocea mulțimii se aude strigînd : „Jos tirania !" și se încheie atunci cînd santinelele fug, în zori, sub prevestirea unor evenimente ce vor reda oamenilor libertatea, familia, speranța, viața. Impune și aici desenul simplu, acțiunea concentrată, dar se vorbește mult, inutil și caracterul simbolic al regăsirii celor doi e minim. Nimic nu explică această coincidență, nu o pregătește. Delirul tînărului însetat e lung, ține de șablon, explicațiile muncitorului, deseori, echivoce. Și apoi, revenind la premizele discuției, despre ce mijloace specifice T.V. e vorba în dialogul dintr-un vagon ?

Din celelalte texte publicate, piesa scurtă a lui Mihai Neagu Basarab „Balul" (**Amfiteatru**, nr. 8, august 1971) promite să fie și ea un scenariu radiofonic. Cumva tematica ei e înrudită aceleia din piesa lui Nelu Ionescu, scurta întîlnire cu un ilegalist, întors din Franța, marcînd examenul tinerilor Maria și Costin, pe calea antrenării lor în munca ilegală. Notăm aici apariția celei de a doua cărți cu texte dramatice a lui Mihai Neagu Basarab (am scris, despre unele, la data publicării lor în presă), virtuțile satirice elogiate de comentatori dobîndind un relief real la lectură. Dar, nu toate piesele sînt scenice și, în general, întîrzierea cu care tînărul autor e jucat, ne obligă să revenim, recomandîndu-i piesele în acest sens.

In fine, o comedie dramatică în 8 tablouri, „Focul", ne este propusă de Ștefan Oprea (**Convorbiri literare**, august 1971). Personajele ei aparțin realității, mediul e acela al șantierelor, sensul confruntării e unul tonic, reconfortant. Inovația, ca valoare în sine sau ca valoare pentru societate și în general obligațiile față de societate, mai ales din unghiul celor care construind locuințe, bulevarde, orașe, definesc coordonatele unui mod concret de viață — despre aceasta vorbește piesa. „Focul" e imaginea plastică a ceea ce este idealul, în continua sa ameliorare și ceea ce cîștigă personajele pe parcurs (ingineri, tehnicieni, studenți) e poate înțelegerea acestui adevăr. Dragostea Laurei pentru Pascu interesează mai ales pe direcția unei opțiuni de generație. Altfel, Soran e poate mai bine conturat ca tip (iar Sandu, ce s-a vrut comentatorul piesei, rămîne doar o pată de culoare), Cazimir impunîndu-se de asemenea. Ștefan Oprea a cîștigat în claritatea scrierii și în firescul dialogului.

MIHAI NADIN

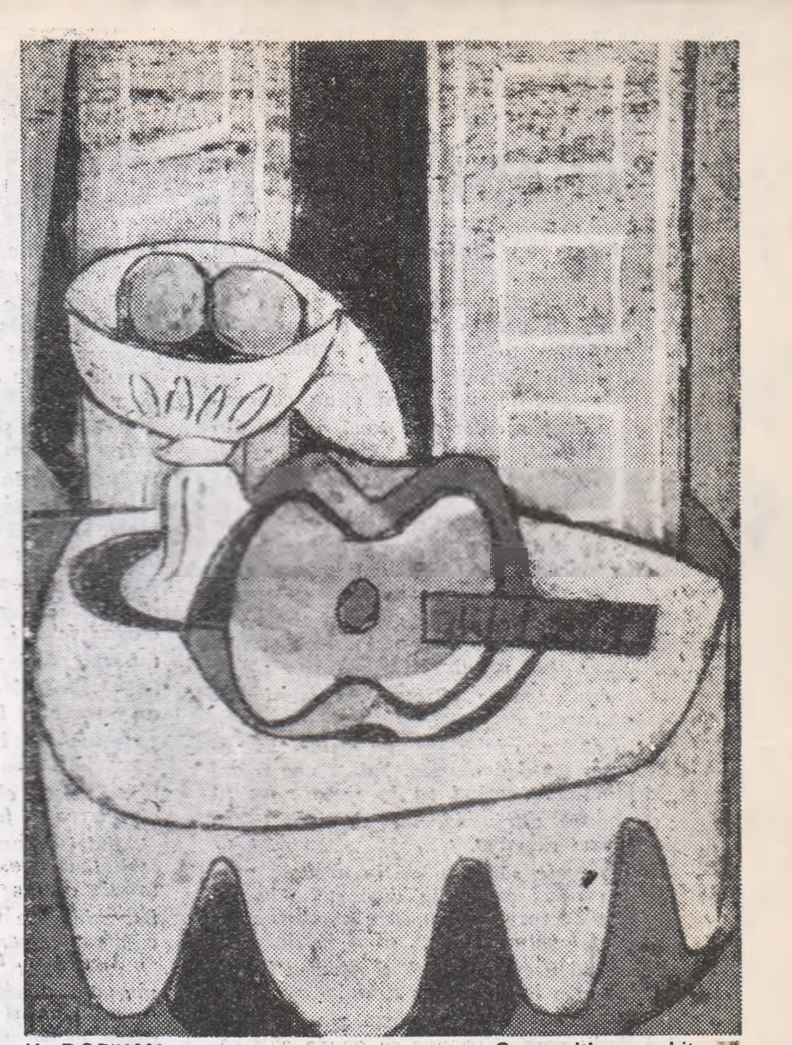

V. DOBRIAN : „Compoziție cu chitară"

crochiu AMBIENT

Și iată-ne, dintr-o dată, ca într-un miraculos Robbe-Grillet, în altă încăpere. După ce, se înțelege, am umblat ore întregi purtați de fîlfîirile alintate ale moțatei humuleștene, pe sub plopii cu frunză arsă, într-un spațiu imens, plafonat de cerul lui noiembrie și străjuit de case vechi, ce au cunoscut coviltirele brumate ale toamnelor, după ce am vorbit despre necesarele și reconfortantele retrageri peripatetice, bunele noastre retrageri dintre oameni, pentru oameni, după ce am bîrfit, nu fără oarecare grijă de a nu fi răutăcioși, pe „frații care văd", ca să aleg, cum adesea îmi place, formula eluardescă, după ce, într-un cuvînt, am căutat cu încăpățînare desprinderea de noi, cei din minusculele ateliere... Iată-ne, deci, meștere Dimitrie, într-o altă încăpere. Aici e prestigiosul spațiu ambiental al omului modern. Știu, vei zice, privindu-mă învăluit în acea mică zeflemea, cu care, de altfel, îți stă bine :

– E momentul, dacă intuiesc, să facem acum acea trecere bruscă într-un alt spațiu, străin nouă...

– Poate nu străin și o să-ți și spun de ce nu străin...

– Mă rog, totuși văd că vrei, în virtutea acelor teribile acte terapeutice, pe care le recomanzi cu insistență atunci cînd ți se pare că gîndurile ni se îmbîcsesc în ale meseriei : ieșirile, deci, din noi înșine, proiectarea noastră pe alte dominante, deci vrei, în virtutea lor, să trecem spre altceva.

– Poate reușesc să te contaminez, deși sînt conștient, într-un fel, de rezistența ta, de fapt nu atît rezistență lucidă cît precauție în fața unei noi structuri ambientale, pe care, poate, nu o înțelegi.

– Te pomenești că mă bănui de frică...

– Să n-o numim frică. Am zis precauție, dacă nu cumva e același lucru. Dar îți repet, bunule Dimitrie, precauția ta e numai o chestiune de etapă. Va veni acel ceas, dacă nu cumva a și venit, în care să vrei a-ți plasa picturile, cum să le zic...

– Zi-le, știu că-ți place formula, cu iz de vechime...

– Da, cu iz de vechime, în acest spațiu purificat, fără accidente, fără ornamentații abuzive, gîndit cu strictețe, însă nu fără intenții de fast. Cu vădită grijă de a realiza contrastul.

– Iartă-mă, dar nu văd unde ar sta aici fastul de care vorbești. In afara unei stricteți compoziționale, cum bine i-ai spus, nu văd posibilitatea aplicării celorlalte epitete.

– Îmi place că și de data aceasta ai rezerve, dar lasă-mă, ca de atîtea ori, să schițez o sinteză a acestui spațiu ambiental, de un, mă încăpățînez să-i zic, fast special, urmărind, dacă vrei, influențarea ta, – aș zice... coruperea ta :

– mai întîi, și aici mă țin de promisiunea făcută mai înainte, această arhitectură savantă, prin strictețea cu care a fost rezolvat raportul materie-imaginație, nu exclude amplasarea oricărui gen de artă ; observi că sînt atent cu tine și pun, din capul locului, problema plasării artei tale, încerc, trebuie să mărturisesc, să te cîștig în mica mea demonstrație...

– lucrul cel mai de preț rămîne, întîi, satisfacerea dorinței omului de a beneficia de natură ; toată această formulă ingenioasă, cu beton, fier și sticlă, nu este anti-natură, cum greșit se crede, cînd se fac referiri generalizatoare la arhitectura secolului XX ; nu, iată peluza, iată pădurea intrînd în casă, ba intrînd nu la modul bucolic, prin romanticele glastre, ci prin proiectarea peluzei, a pădurii pe un geam enorm, de sus pînă jos, de fapt un perete întreg : ce frumos se prelungește peluza de afară, dincoace, în interior, pe mochetă ! ; sticla are rol de izolator termic, dar, esențial, are misiunea aducerii naturii în interior.

– odată realizat acest raport între exterior și interior, și realizat în felul în care am vorbit, amplasarea echipamentului ornamental, deci și a lucrării de artă, este o chestiune de gust ; dacă voi vrea să-mi aduc pădurea, peluza în casă, și aducerea aceasta să fie efectuată de arta net figurativă atunci voi plasa pe perete o lucrare de a ta, dacă însă voi simți nevoia unui vehicul abstract, atunci voi apela la... Mondrian.

– Ești ușor ironic, dar am să-ți răspund, ca să nu crezi că mă cantonez supărat în această mică ironie a ta, cu un compliment : ai reușit să-ți faci agreabilă demonstrația, deși, cum bine observai la început, tentativele de a-mi plasa lucrările... cu aer de vechime, în spații moderne, deci de a le alătura cu modestie obiectelor de ambient, nu-mi erau străine. Te grăbești ?

– Ai fi în stare acum, te știu, să propui o reluare a traseului prin acest spațiu nou, motivînd, bineînțeles, nevoia de aprofundare. Nu mă invita însă de două ori.

VAL GHEORGHIU

IORGA ȘI MUZICA ROMÂNEASCĂ

Foarte puține sînt spiritele de tip enciclopedic în cultura României de azi ! Dar și pe plan mondial putem vorbi foarte rar de asemenea personalități, de acel om multilateral cu o puternică individualitate, ca și umanistul din epoca Renașterii. Explicația constă și în specializarea foarte pronunțată a fiecărui om de știință sau de artă într-un anumit domeniu, specializare ce nu odată creează și acel nedorit climat de unilateralitate. Țara noastră se poate mîndri în adevăratul sens al cuvîntului cu spirite enciclopedice, pe linia lui Milescu, Cantemir sau Hașdeu, dar cred că nici unul nu a atins complexitatea lui Nicolae Iorga. Sub acest raport genialul nostru istoric afirma : „Pregătirea enciclopedică nu e nicăieri o mai mare nevoie decît pentru istoricul vrednic de acest nume. Cum și-ar putea da el seama altfel de situațiile cele mai variate, care trebuie pătrunse pentru a se ajunge nu numai la o judecată, dar la acea legătură neapărată, care singură poate stabili unitatea istorică ? Nu e o uzurpare îndrăzneață, un cutezător asalt în casă străină, cultivarea celorlalte domenii de știință, ci o datorie față de sine însuși". Ce caracterizare mai adecvată pentru abordarea problemelor istorice ale muzicii decît această elocventă pledoarie personală ?

Nicolae Iorga a iubit cu o nobilă pasiune muzica românească și muzica pe plan general, ca o expresie fidelă a tălmăcirii multiplelor idei și sentimente profund omenești, după Dimitrie Cuclin reductibile la două : bucuria și durerea. Nu odată, în cuvîntările sale, evidenția sensul aserțiunii unui străvechi imn bizantin : „Cine cîntă nu-i om rău". A iubit muzica populară și vorbea cu competență demnă de o sinceră prețuire despre melodiile elegiace sau vigoarea ritmurilor de dans. Le-a cercetat mergînd departe, foarte departe, acolo, după cum ar spune George Călinescu, „unde un neam își pierde urmele în umanitate". Iată ce spunea el în această privință : „Originea cîntecului popular român, ca și originea cîntecului popular din țările vecine... trebuie cercetată în muzica veche a tracilor. Tracii erau un popor care cînta, un cîntec plin de entuziasm uneori, adeseori plin de farmec, dar mai ales melancolic... Muzica populară nu e făcută pentru a place ; ea nu e făcută pentru public, ci pentru o ființă singură sau pentru un grup. Muzica veselă, muzica plină de energie, muzica de dans, hora românească, reproduce corul din vechime, cel mai curat tip de joc, acela care nu îngăduie să se țină decît de mîini și doar în unele clipe se poate lua ușor de talie dansatoarea, ca să se facă o învîrtitură cu ea și să se reînceapă apoi jocul. Nu este nimic comun între acest joc care reprezintă un fel de împărtășire comună a unei plăceri curate și între alte dansuri care au o altă origine, un fel de a se manifesta, ca să nu zic și alte urmări. In acest ritm cast era odinioară ceva din omagiul adus zeilor, în același timp cu o întrupare a frumuseții senine pe pămînt".

Cîntecul dorului, acea doină, cu rădăcini puternice în vremuri imemoriale, a fost, de asemenea, studiată cu o profundă dăruire. „Doina este cîntecul păstorului — afirma Nicolae Iorga — e cîntecul melancoliei singuratice, cîntecul care țîșnește din sufletul păstorului și pare să umple tot ceea ce este între pămînt și ceruri. E un lung plînset ce se desfășoară și nu lasă nimic din atmosferă care să nu fie atins de emoția sa"...

A admirat pe cei care au studiat multilateral culegerile de cîntece populare românești. Reliefa meritele lui Vulpian, „care a cules către 1870 un mare număr de cîntece. Culegerea lui Vulpian, foarte bine imprimată, este rară, acum de se găsește aici ca și la anticari"... Il prețuia în mod deosebit pe Gavriil Musicescu, „ce a insuflat gustul muzicii populare unei întregi generații"... A intuit rolul imens al mișcării de la „Carmen", afirmînd că „acela care a avut bucuria să sărbătorească acest triumf și să participe la el este D. G. Kiriac, care trăiește la București și conduce cea mai bună societate corală românească. A fost un moment în care audițiile sale au contribuit din plin la crearea noii civilizații naționale moderne și, dacă unitatea națională de stat a fost desăvîrșită în 1918 prin lupta maselor populare, trebuie să atribuim un foarte mare rol, ca în Serbia, acestei dezvoltări a literaturii, poeziei, a cîntecului popular". Despre Mandicevski spunea că este „autentic, dar variat, plin de mișcare și vesel". „In Transilvania — reliefa Nicolae Iorga — avem un maestru înaintat în vîrstă: „George Dima, precis și calm.... O mare prospețime de inspirație, un avînt foarte îndrăzneț — distingem la românul din Banat care este Ion Vidu, încă tînar, a cărui operă va fi, fără îndoială, continuată în noile condiții create în România. Alături de el lucrează Tiberiu Brediceanu. Noua generație va înțelege oare ce se așteaptă de asemenea în această direcție ? Mai este încă atîta de făcut !".

Era perfect conștient de rolul mișcării corale în desăvîrșirea procesului de educație națională. Vorbind despre înriurirea luminoasă a mișcării corale de amatori, marele nostru istoric expune următoarele : ...„Și pe această cale a învățămîntului și a răspîndirii muzicii educațiunea nouă națională, care va schimba cu desăvîrșire acest popor, își face drum". Acorda un rol hotărîtor profesorului de muzică în școală și licee : ...„Acum elevii cîntă just, frumos și limpede oriunde maestrul de muzică e un om nou, cîntă alăturea de cîntecul lor, solidaritatea, legătura bună dintre oameni și mai ales, fiindcă în cîntec e un ton deosebit și amestecă vorbe într-o anume limbă, legătura sfîntă între cei de același neam. Concerte ca ale lui Kiriac se unesc cu concertele școlare ale lui Costescu, și lumea — nu lumea strîmbăturilor franțuzești, ci lumea serioasă, primește tot cu mai multă plăcere liturghia artistică a armoniei. Iar vizite triumfale ca a cîntăreților Dima, din Brașov, deunăzi, sînt semne de recunoaștere în drumul spre întemeierea adevăratei unități culturale românești".

Nu a fost un om șovin. Dimpotrivă ! Era convins că o adevărată cultură apropie oamenii și stinge urile. De pildă, iată ce afirma în legătură cu Bela Bartok : „Conferința ținută la București de Bela Bartok asupra muzicii populare românești dă prilejul de a se semnala în relațiile dintre noi și minorități, dacă nu un simptom, cel puțin o manifestație de la care se poate lua un exemplu.

Iată un om care, credincios, fără îndoială, nației din care s-a născut și dorindu-i toate noroacele, a înțeles că mai sînt și alți oameni decît frații săi de rasă, că acești oameni au un suflet al lor, care poate fi interesant, și acest suflet l-a căutat unde poate fi mai caracteristic : la masele populare și în domeniul unde vădirea e mai misterioasă și mai expresivă : în muzică... Aceasta este calea cea bună pentru a face ca popoarele să poată trăi unele lîngă altele..."

DORU POPOVICI

Trei schițe umoristice de DOREL ȘORA

ȘARADĂ DE REVELION

„Anul nou cu sănătate, cu bucurie, cu fericire !“

Aceasta a fost tematica unei scurte ședințe, care s-a prelungit însă nebănuit de mult, în cadrul micului nostru spital. Problema sănătății fiind o preocupare permanentă, prin specific, vorbitorii și-au concentrat atenția asupra celorlalte două puncte din subiectul anunțat, adică cine are bucuria și fericirea să facă de gardă în noaptea de revelion.

Nu știu cum e în alte părți, dar la noi stabilirea acestui mic amănunt prezintă întotdeauna unele dificultăți. La început s-a propus să se ofere cineva singur. După cinci minute de așteptare, de priviri schimbate, de mormăieli, toți au înțeles că metoda nu corespunde condițiilor locale. Cînd șeful a întrebat „Ei, cine sparge ghiața ?“, nimeni n-a dorit s-o spargă.

Doctorul Zaharia a propus atunci să recurgem la o metodă clasică. Adică cea a ordinii alfabetice, urmînd ca în fiecare an să facă de gardă altcineva, începînd cu litera A și așa mai departe.

Nu e nevoie să spun că la această propunere s-a opus categoric doctorul Abagiu, sprijinit de doctorița Albu care a adus printre altele și argumentul că, pînă în doisprezece ani, cînd îi vine rîndul doctorului Zaharia, acesta iese la pensie și deci...

Amănuntul cu pensia i-a dat o idee doctorului Radu care a propus ca garda să-i revină doctorului Mătase care, avînd în vedere că se va pensiona anul viitor și că deci nu va avea alt prilej să facă de gardă, noi, ca buni colegi, ar trebui să-i oferim această unică posibilitate.

Întîmplător, cel vizat a urmat la cuvînt imediat, afirmînd că nu sprijină acest punct de vedere, mulțumind totuși într-un mod care mi s-a părut oarecum ironic, pentru cinstea acordată.

Ajunsă aici, ședința s-a aflat într-un punct mort. Cineva a mai propus, reluînd ideea exact invers : că ar fi nimerit să fac de gardă eu, ca fiind cel mai tînăr și deci, din considerente de politețe și așa mai departe, aș fi cel mai nimerit. Am replicat pe bună dreptate că s-a omis un amănunt, anume că sînt căsătorit de nici trei luni și că mi se pare total nepotrivit să-i ofer soției, în primul an de căsnicie, prilejul de a sta acasă de revelion.

A căzut și propunerea doctorului Elefterescu de a împărți garda pe ore, adică de la 19 la 21, de la 21 la 23, de la 23 la 1 noaptea și așa mai departe. Șeful a replicat că nu e legal, iar alții au demonstrat că problema rămîne aceeași pentru că există ore preferate și altele pe care nimeni nu le preferă.

Tot doctorul Elefterescu, care a venit de curînd la noi, luînd din nou cuvîntul, a arătat că există și o altă metodă, și anume tragerea la sorți. Se ia o pălărie, se introduce un număr de bilețele egal cu numărul nostru, pe unul din bilețele scrie „Da“, pe celelalte scrie „Nu“ sau nu scrie nimic. Sau se pot folosi niște chibrituri, unul e mai scurt și cine-l trage, face de gardă.

Nici această propunere nu a întrunit majoritatea necesară. S-a arătat că nu este echitabilă, că e o copilărie să lăsăm să hotărască hazardul, nu rațiunea și conștiința, așa cum e firesc pentru intelectuali.

Pe scurt, s-a făcut ora cînd trebuia să mergem acasă și nu s-a hotărît nimic. Ne uitam cu toți la director, așteptînd să hotărască el, să numească pe cineva. Dar șeful tăcea, privind indiferent pe fereastră la neaua ce se așternea calm, peste tot.

Ei, ce să-i faci ? Dacă șeful tace...

. . . . .

. . . . .

Vreți probabil să știți cine a făcut de gardă de revelion. Ei, bine, eu ! Am vorbit cu soția, am ajuns la concluzia că sînt totuși cel mai tînăr și am decis să fac de gardă. Soția, care n-a vrut să rămînă singură, a făcut un tort și la ora 19 ne-am prezentat la spital.

Acolo l-am găsit pe doctorul Mătase cu soția, o femeie foarte agreabilă. S-a gîndit că e într-adevăr ultimul revelion cînd el mai poate face de gardă la spital și că, de fapt, un astfel de revelion ar putea fi foarte semnificativ pentru un medic care se retrage din activitate. Așa că au adus și niște plăcinte și sandviciuri dietetice.

N-a trecut nici un minut și au apărut doctorii Abagiu și Albu. E un lucru cunoscut că se simpatizează și intenționează să se căsătorească. Ei au găsit că ideea cu alfabetul e de fapt onorabilă și și-au adus o jumătate de curcan și pateuri.

Cînd au apărut soții Radu nu ne-am mai mirat. Văzîndu-ne pe toți ceilalți, ei au plecat imediat și... s-au întors cu șampanie și prăjituri. Între timp venise și doctorul Elefterescu. Soția lui e o femeie foarte veselă, iar el știe o mulțime de anecdote.

Nu mai așteptam pe nimeni.

Dar iată-l pe șeful cu soția ! S-a gîndit pe semne că cineva tot trebuie să facă de gardă și că el e cel care răspunde. Dar ce o să zică de noi toți adunați aici ?

— Știți, stimați colegi, ne-a spus el, că ultimului bolnav pe anul acesta i-am făcut ieșirea la prînz. N-avem nici un internat ! Altfel, se înțelege, nu lăsam garda descoperită...

— Știți, spune din ușă doctorul Zaharia, care în ordine alfabetică tocmai își făcea apariția, m-am gîndit că totuși, poate vine vreo urgență... Așa că, eu fiind burlac...

A fost un revelion foarte nostim. Ne-am distrat de minune mai ales cu jocul acela, nu știu cum se numește, în care se pun niște bilețele într-o pălărie.

NICAPETRE : „Grup“

PĂCĂLELI DIVERSE

Era un bărbat încă tînăr, cam firav și probabil suferind de stomac. Totuși, de cum a intrat în compartiment, a dovedit că are o fire foarte veselă și un simț al umorului înnăscut. Pînă atunci fusese liniște și reușiserăm chiar să ațipim. Noul venit a intrat cu cuvintele :

— Bună dimineața, oameni buni. Sculați-vă că a venit lăptăreasa !

Nu știu de ce lumea n-a prea zîmbit, deși poanta era bună, nouă. Mie mi-a plăcut tipul de la început. A cerut voie să treacă la fereastră, ca să poată mînca. I s-a făcut loc și ne-a pierit somnul la toți. A întins o masă mare și pe noi ne-a îmbiat cu măsline. L-am refuzat și n-a mai insistat. Mie mi-a plăcut totuși gestul. Om simțit, nu ?

După cîteva minute a dispărut din compartiment și s-a întors peste vreo jumătate de oră. Trecuse conductorul.

— A fost ăla cu controlul ? a întrebat.

— Chiar acum

— Corect ! a apreciat el. L-am păcălit. Am bilet de a doua și stau la clasa una. Lejer, domnilor.

Mi-a plăcut poanta. Era simpatic tipul.

Era în compartiment și o femeie cu copil mic.

— Dumneavoastră aveți precis apă, i s-a adresat glumețul. Mi-e o sete grozavă. Cred că de la măsline.

— Am, a răspuns femeia, dar e foarte puțină și aș păstra-o pentru copil.

— Aa, să nu vă faceți griji din pricina asta. La prima stație vă aduc sirop, duduie.

A băut toată apa. La prima stație a ieșit cu sticla și nu l-am mai văzut o vreme. S-a întors cu sticla goală :

— Era să pierd trenul, știați ? Apa era departe.

— Ei, nu-i nimic, a răspuns femeia, în timp ce el îmi șoptea mîndru la ureche :

— Și pe asta am păcălit-o. Nici n-am coborît din tren !

Simpatic, nu ?

Cît am mai călătorit, dumnealui a îndrumat o bătrînică să coboare într-o gară ca să schimbe trenul și mi-a mărturisit apoi că habar nu are de traseu. Am rîs din toată inima. Apoi s-a servit cu țigările unui pensionar cumsecade, susținînd că-i cunoaște feciorul, inginer. A răspuns cîtorva cetățeni care căutau locuri că tot compartimentul e ocupat, deși nu eram decît patru în compartiment și de fiecare dată rostea mîndru de ispravă :

— Și pe ăsta l-am păcălit !

Pentru că a înțeles că-l simpatizez, mi-a mai povestit niște păcăleli foarte amuzante. Cum a scris el o scrisoare și l-a iscălit pe unul însurat și era să dea divorț soția cetățeanului. Cum i-a ascuns șefului niște lucrări urgente și le-a căutat lumea de era să facă nevroză toată instituția. Cum a întrerupt el lumina în bloc în noaptea de revelion de le-a stricat petrecerea tuturor vecinilor. Cum a lipit pe lift inscripția „defect“ și au urcat toți pe scări timp de o săptămînă pînă au făcut reclamație. Cum a pus zahăr tos în rezervorul de benzină al unui prieten și după aia s-a văzut că era mașina altuia. Cum a chemat el într-o noapte salvarea de la un telefon public și între timp era să dea unul ortul popei. Și alte asemenea chestii foarte drăguțe.

Într-o gară mică, unde trenul nu oprește decît un minut, cineva a strigat de pe peron :

— Manolache ! Măi, Manolache, coboară repede !

Amicul meu mi-a spus : „Scuză-mă un moment“ și a coborît fulgerător. L-am văzut oprindu-se în fața cetățeanului care strigase. Nu pot să știu ce-au vorbit, dar cel de pe peron părea din ce în ce mai nervos și pînă la urmă i-a tras două palme. Trenul s-a pus în mișcare și tovarășul meu de călătorie s-a grăbit să se urce în vagon. Amicul s-a întors în compartiment, frecîndu-și obrazul și a rostit la fel de mîndru ca și pînă atunci :

— L-am păcălit și pe ăsta. Eu nu sînt Manolache !

Poanta mi-a plăcut grozav. Păi, cred și eu. Manolache sînt eu !

EXCURSIE ÎN CIRCUIT

Omul s-a apropiat de mine după ce m-a privit îndelung, de parcă ar fi vrut să-și amintească ceva. Am observat că ezită. Apoi mi-a vorbit :

— Am vaga impresie că vă cunosc de undeva și, dacă îmi permiteți, v-aș întreba dacă nu cumva mi-ați fost coleg în liceu.

Am privit atent fața omului și sub pălăria sobră l-am recunoscut.

— Da, am răspuns, în cazul cînd dumneata te numești Tărtăcuță, am fost într-adevăr colegi.

Un zîmbet larg i-a luminat fața :

— Sînt Tărtăcuță !

Și m-a îmbrățișat.

Nu m-am mirat pentru că am observat că unii te sărută și te îmbrățișează în asemenea împrejurări deși, dacă ar fi tot timpul împreună, n-ar face-o niciodată .

— De opt, ba nu, de nouă ani nu ne-am văzut ! precizează Tărtăcuță. De la terminarea școlii. Cum trec anii, domnule ! ...

M-a luat de braț și a adăugat :

— Și unde ne-a fost dat să ne întîlnim ? Tocmai într-un frumos oraș de munte, unde nici n-aș fi bănuit vreodată că va ajunge unul din promoția noastră.

Tărtăcuță a pus stăpînire pe mine și pe discuție. Eu nu pot să scot o vorbă pentru că el și-a amintit de nu știu ce năzbîtii, de nu știu care profesor, de prima dragoste, de primul coleg care a chelit.

— Ce cauți în orașul ăsta ? întreb.

— Fac un circuit, dragă, vizitez țara. Și îți dai seama ce plăcere am cînd exact unde nu mă aștept dau de un fost coleg. La Cluj l-am întîlnit pe Zaharia. E om serios acuma, lucrează la Vinalcool. Am dormit la el două nopți. La Arad am nimerit tocmai în calea lui Burlacu. S-a însurat și are și copil omul. M-a poftit la el și m-a hrănit extra. Nu-ți mai spun de București unde am dat de vreo patru colegi, Ene și Vartolomei și ăla de-i spuneam Pișpirică. Nu mai știam la care să înoptez, să nu se supere vreunul. Am sacrificat o săptămînă.

— Lucru mare o excursie prin toată țara, încerc și eu să iau cuvîntul. Frumuseți peste tot.

— Evident ! aprobă Tărtăcuță. La Suceava am dat de Sultaniuc. Am stat la el trei zile, are mașină. Și de Apetrei, unul mic care chiulea la chimie, îți amintești ? E inspector de învățămînt la Botoșani, are o nevastă foarte gospodină.

Tărtăcuță mă plimbă pe strada principală, de parcă ar fi de prin partea locului. Nici nu se uită în jur, tot vorbindu-mi.

— Și-ți dai seama ce plăcere să stai la un păhărel cu un fost coleg, după atîția ani? Să schimbi impresii, să-ți amintești de unul și de altul, să-ți prezinți familia nouă ...

— Te-ai însurat ?

— Bineînțeles, sînt cu soția aici. Mă așteaptă în gară. Să ajungem numai la tine și dau o fugă s-o chem. Ce mai bucurie o să fie ! Nu trebuie să te deranjezi pentru noi în mod special. Mîncăm ce mîncați și voi. Adică tu și soția. Te-ai însurat, sper.

— Încă nu.

— Ei, nu-i nimic. Fără protocol ! Gătește nevastă-mea cu ce ai în casă.

— Să vezi, zic, eu mănînc la restaurant.

— Hm, face Tărtăcuță, nu ne supărăm. Dar de dormit tot la tine o să dormim că doar, vorba aia, colegii de liceu nu se uită.

— Ai dreptate, numai că eu dorm la hotel.

— Fugi, măi, cu bancurile tale ! rîde Tărtăcuță. Cum ai să stai la hotel în orașul tău?

— Ei, uite, aici greșești ! spun eu. Nu-s decît în trecere pe aici !

Tărtăcuță mă privește suspect, nevenindu-i să creadă. Își retrage ușurel brațul cu care mă strîngea :

— Măi, tu vorbești serios sau ești tot cîrpănosul ăla care te știam din școală ?

Se lămurește și își pierde tot entuziasmul.

— Păi, bine, omule, acuma-mi spui ? Și nevastă-mea stă în gară singură. Și concediul trece ... Și cine știe dacă n-am pierdut trenul pentru Vatra Dornei ... Îmi pare rău, dar nu mă așteptam din partea ta. Și dacă nu stai în tîrgul ăsta nenorocit, ce cauți, mă rog ? Ce faci pe-aici ?

Mă gîndesc să recunosc că sînt în interes de serviciu. Dar nu rezist tentației și zîmbesc :

— Ce să fac, măi băiatule, un circuit !

Cînd frunzele

Cînd frunzele cad în lumina brumată de toamnă,
În adînc de pămînt izvoarele nu plîng niciodată,
Ci vin spre rădăcina arborilor, speranță a primăverii,
Vuind ca marea la țărm în noaptea frumos înstelată.

Cînd liniștea albă a iernii se-adună la tîmplele noastre,
Cînticul de haiduc rămîne în flintă și-n dragi amintiri
Și grîul crește ca-ntr-un basm de demult povestit
La focul pîlpîind păzit de vestale cu trupuri subțiri.

Cînd se rotește planeta și soarele scapătă-n pleoape,
Nimeni nu-l lasă să se stingă în geamuri de gheață,
Stejarii în zări țin codrul tînăr și fraged, sonor,
Așa cum stropul de apă logodește tăcerea cu firul de viață.

Cînd furtuna lovește pădurea străbună din noi,
Ne aplecăm sfios și sărutăm munții pe creste,
Ne strîngem gîndurile ca fluviul zglobiile rîuri
Și intrăm în grădina de aur cu merele ei de poveste.

Cînd ieșim din anotimpul rotindu-se-n lume,
Izvoarele ridică sămînța și firul de iarbă plăpînd,
Și oamenii patriei cîntă lîngă arborii drepți
Din corn și din fluier de os în alt univers lunecînd.

Stele căzătoare

Barca lunii a tăiat apele cerului
Și s-a pierdut între vînturi amare.
Poate o pasăre neagră în clipa aceea
Săgeata din adîncuri de zare.

Barca lunii a trecut pe apele cerului
Ca un dor prin zăpezi de-amintiri,
Ca o brumă pe-o floare rămasă
În palmele toamnei, cu petale subțiri.

Barca lunii a tăiat apele cerului
Și-am rămas căutînd după ea.
Poate în clipa aceea un om
Îmbrățișa pămîntul cu brațele tinere
Și din înalturi mai cădea o stea.

AUREL BUTNARU

fabrica

TESATURA

Iaşi

CERCETAREA UZINALĂ LA „ŢESĂTURA"—IAŞI

Dezvoltarea continuă a cercetării, ca factor esenţial al progresului tehnic şi economic, a impus perfecţionarea formelor şi metodelor de organizare a acestei activităţi. Incă din anul 1968, a fost creat primul nucleu de cercetare, organizat într-un serviciu de concepţie. In acest scop s-a comasat activităţile de cercetare, creaţie şi documentare, într-un serviciu de profil.

Cadrul organizatoric, a permis serviciului de cercetare :

— să posede orizont de activitate pe termen lung sau operativ;

— libertate faţă de preocupările zilnice ale fabricii ;

— specializarea personalului în domenii de cercetare pe profiluri de activităţi :

— posibilitatea ca rezultatele eficiente ale cercetării să fie utilizate în producţie.

Cercetarea uzinală a fost dotată cu două staţii pilot, o microfilatură şi ţesătorie — finisaj, cu utilaje moderne pentru probe semiindustriale, cu aparatură pentru microscopie determinativă şi defectologică, pentru determinări de caracteristici fizico-mecanice, ale fibrelor şi firelor de bumbac şi bumbac în amestec, cu aparate de urmărire şi stabilire de parametri şi cu o bază informatică şi de documentare bine organizată.

Biblioteca tehnică a fabricii posedă cărţi şi publicaţii periodice informative şi documentare în valoare de peste 220 000 lei, peste 10 reviste de specialitate din : U.R.S.S., Franţa, Anglia, R. F. a Germaniei, Elveţia etc., creîndu-se astfel o sursă de informare la zi pentru cercetătorii noştri.

Documentariştii, organizaţi pe limbile : germană, franceză, engleză, rusă, română, culeg informaţii din peste 50 de publicaţii periodice documentare, o casetează în banca de informaţii şi o transmit săptămînal cercetătorilor, iar lunar, prin publicaţia proprie „Buletin de informaţii tehnice", tuturor inginerilor, economiştilor şi cadrelor cu studii superioare şi medii din fabrică.

Informaţia se transformă în documentariu şi apoi în analiza fundamentală la cerinţa cercetătorilor în funcţie de subiect. Metodele de cercetare pleacă de la caracterul cercetării abordate şi anume: cercetarea fundamentală, cercetarea aplicativă şi dezvoltarea. Cercetarea fundamentală ocupă circa 15 la sută din activitate, ea fiind necesitată de ansambluri de lucrări şi studii pentru lărgirea limitelor de cunoştinţe ştiinţifice, determinarea prognozei tehnologice şi economice de profil în piaţa mondială şi a colaborării la unele teme ale Institutului politehnic Iaşi, Facultatea de industrie uşoară, din cadrul planului contractual de colaborare. Baza activităţii noastre de concepţie este consacrată însă cercetării aplicative care ocupă 85 la sută din timp. In acest sens, în afara cadrelor din serviciul special, activează încă un mare număr de ingineri, tehnicieni, maiştri, muncitori fruntaşi din secţiile de producţie, care studiază probleme legate de greutăţi în tehnologi le de fabricaţie existente din producţia curentă, sau afectează studii reieşite din planul de stat de asimilări, tehnologii noi de fabricaţie, cunoscîndu-se balanţa de materii prime, coloranţi şi chimicale din planul cincinal.

Activitatea de cercetare se desfăşoară şi în baza unor colaborări pe bază de contracte cu Institutul de cercetări textile, laboratorul central, coloristic, şi Institutul politehnic Iaşi. De asemenea, în acelaşi scop sînt stabilite relaţii, schimburi de păreri, experimentări pentru prospectare, cu peste 19 firme din străinătate.

Anul trecut, cercetarea uzinală a rezolvat cu forţe proprii şi în colaborare o serie de probleme, printre care:

— introducerea în fabricaţie a poliesterului românesc în amestec cu bumbac pe utilajul existent din cadrul filaturii pieptănate, prelucrîndu-se peste 25 de tone fire poliester 67 la sută, bumbac 33 la sută;

— stabilirea de reţeturi optime pentru încleierea urzelilor de bumbac în amestec cu fibre chimice pe maşina „Tattersall", la fire unice cu fineţe medii şi mare:

— stabilirea de tehnologii de prelucrare în streang a ţesăturilor din poliester în amestec cu bumbacul, procedeu nou pe plan mondial :

— stabilirea filabilităţii diverselor sorturi de bumbac pentru determinarea calităţilor bumbacelor intrate în fabricaţie :

— stabilirea tehnologiei de albire în streang la linia Kleinewefers a ţesăturilor vopsite în fir cu recircularea flotelor în pipa de albire cu apă oxigenată, procedeu nou pe plan mondial ;

— valorificarea superioară a materiilor prime prin reproiectarea a 19 sortimente cu reaşezarea desimilor firelor şi a masei reducerii specifice cu circa 10 la sută fără efectuarea caracteristicilor de purtabilitate, calitate şi tuşeu ;

— înlocuirea la 3—4 culori a coloranţilor din import cu coloranţii româneşti direcţi şi de sulf etc.

In bilanţul realizărilor activităţii de cercetare, aspectul de analiză finală, rămîne eficienţa economică, din capul locului, noi punînd baza pe cercetarea aplicativă şi dezvoltare.

Planul de cercetare pe 1971, a fost alcătuit cu preocuparea de a folosi materii prime româneşti, a îmbunătăţi calitatea diversificării producţiei, de a valorifica deşeurile şi retururile şi de a innobila ţesăturile.

Dintre temele incluse în planul pe 1971 amintim :

— introducerea de noi fibre chimice româneşti în amestec cu fibre celuloizice :

— stabilirea de noi tehnologii adecvate fibrelor chimice în amestec şi ţesăturilor din aceste fibre pe utilaje existente ;

— cercetări privind condiţiile tehnico-economice optime pentru realizarea firelor la producţia de export :

— cercetarea prelucrării matematice a datelor statistice privind numărul de ruperi şi neregularităţi pe distanţe scurte pentru diferite sorturi de bumbac şi fineţe de fir ;

— stabilirea de înlocuitori ai coloranţilor şi chimicalelor din import cu cei indigeni ;

— valorificarea superioară a materiilor prime prin prelucrarea retururilor de fibre chimice şi reproiectarea sortimentelor.

La realizarea acestor cercetări au fost antrenaţi pe lîngă specialiştii serviciului, peste 40 de ingineri din secţiile de producţie şi serviciile funcţionale, numiţi în colective de lucru pentru fiecare temă în parte.

Eficienţa antecalculată la nivelul anului 1971 este de 500 000 lei, la care se adaugă eficienţa obţinută din temele de anul trecut.

Pentru anul viitor, încă de pe acum ne-am propus un program de activităţi de studii şi cercetare, în care a fost mobilizaţi întregul corp tehnico-ingineresc, fiind înscrise 49 de teme de rezolvat, selectîndu-se cele mai stringente probleme ridicate de producţie în vederea întîmpinării de către cercetare a realizării indicatorilor tehnico-economici participînd prin aceasta la descoperirea tuturor rezervelor tehnologice, materiale şi umane existente.

Prin aceasta, colectivul de ingineri şi tehnicieni a fabricii noastre, răspund la menirea lor în producţie, uşurează munca muncitorilor, şi traduc în viaţă sarcina trasată de conducerea superioară a partidului şi statului nostru.

Ing. AUREL ZVONARU

IASITEX

Produsele fabricii au fost prezentate la peste 25 de tîrguri internaţionale din diferite oraşe, printre care : BERLIN, SANTIAGO, BAGDAD, SIDNEY, SALONIC, STOCKHOLM, VIENA, LEIPZIG, ZAGREB, TORONTO, MILANO, PARIS etc. unde s-au expus numeroase sortimente în marea majoritate creaţii noi, moderne cu finisare superioară.

INTREPRINDEREA VIEI ȘI VINULUI Iași

Interviu cu ing. SÎMPETRU MIHAI – director al Întreprinderii „VIEI ȘI VINULUI" – Iași

Rep.: Vă rugăm tovarășe director să ne indicați cîteva date cu privire la noua formă de organizare a întreprinderii pe care o conduceți?

— De la 1 ianuarie 1971, unitatea noastră cu gestiune economică internă — fostă Vinalcool Iași — a devenit Intreprinderea Viei și Vinului Iași organizată pe principiul gospodăririi socialiste proprii. Prin noua formă a crescut și sarcinile colectivului nostru în general și în special în ceea ce privește îndrumarea, controlul și asistența tehnică acordată cooperativelor agricole de producție, în vederea dezvoltării și consolidării patrimoniului viticol.

Această formă organizatorică se impunea cu atît mai mult cu cît în ultimii ani viticultura a luat o mare dezvoltare datorită plantațiilor masive pe terenurile supuse fenomenelor de eroziune ale solului și unde alte culturi produceau recolte scăzute.

Intreprinderea cu gestiune economică proprie are obligația să ia cele mai adecvate măsuri și să asigure secțiilor de producție toate condițiile pentru îndeplinirea sarcinilor de plan. Mă refer la contractarea materiei prime și a celorlalte materiale necesare producției direct cu furnizorii și în condiții avantajoase pentru furnizori și beneficiari în ceea ce privește cantitatea, calitatea, prețul, termenele de livrare etc.

Prin noua formă organizatorică au fost întărite în mod deosebit funcțiile de cercetare, dezvoltare, și producție vin—material săditor. Ambele au mai mult ca pînă acum sarcina de a analiza și propune soluții în perspectivă pentru dezvoltarea întreprinderii în actualul cincinal și al planului de perspectivă 1975—1980.

Intreprinderea noastră dispune de două centre teritoriale ale Viei și Vinului: Tomești și Cotnari cu 15 unități de vinificație pe tot cuprinsul județului, 2 distilerii la Cotnari și Tomești, ultima modernizată în anul 1970—1971 și noul combinat de păstrare, condiționare și îmbuteliere vin—rachiu situat în zona industrială a orașului.

Rep.: Vă rugăm să ne dați cîteva date ilustrative referitoare la realizările întreprinderii dv., pe 1971 pînă în prezent.

In primele 10 luni ale acestui an colectivul nostru de muncitori, ingineri și tehnicieni, își concretizează rezultatele în următorii indicatori și procente:

— Val. prod. globale	*105,9%*
— Val. prod. marfă	*108,8%*
— Producția marfă vîndută și încasată	*107,5%*
— Productivitatea muncii	*102,1%*
— Fond total salarii	*104,5%*
— Acumulări bănești	*107,3%*

Red.: — De curînd a apărut în presă, fiind pus în dezbatere publică, proiectul legii viei și vinului. Ce ne puteți spune în legătură cu conținutul și necesitatea acestui proiect?

— Proiectul care se află în dezbatere publică, prevede măsuri de mare importanță pentru îmbunătățirea sortimentului viticol, pentru extinderea soiurilor valoroase precum și pentru aplicarea tehnologiei moderne la înființarea și întreținerea viilor.

Ca lucrători în domeniul viticulturii apreciem importanța care se acordă folosirii raționale a condițiilor naturale prin acordarea drepturilor anumitor zone și planuri la denumire de origine, fapt care va contribui în mod direct la îmbunătățirea calității vinurilor, la imposibilitatea falsificării acestora.

Parcurgînd cu deosebită atenție conținutul acestui proiect, am avut satisfacția să constat că prevăd măsuri precise cu privire la modul de respectare la livrare a calității și tipului de vin prevăzut de marcă.

Vinurile vor cîștiga mult în calitate prin interzicerea folosirii unor substanțe care dau gusturi și mirosuri diferite de cele legate de natura strugurilor.

Vinurile au și trebuie să aibă personalitatea lor, de aceea însoțirea lor de certificatele care le garantează autenticitatea vor crea posibilitatea ca acestea să poată fi urmărite de la producător și pînă la consumator.

De mare importanță pentru sporirea producției viticole și calitatea acesteia, sînt măsurile stabilite în legătură cu obligațiile producătorilor de a lucra în mod corespunzător suprafețele de vii pe care le posedă, fiindcă după cum se știe lucrările aplicate în viticultură au o influență hotărîtoare, atît pentru producția anului respectiv, cît mai ales pentru viitorul plantațiilor de vii.

Am propune, ca în cazul cînd unii deținători de suprafețe viticole nu acordă sistematic îngropările necesare plantațiilor, acestea să treacă automat în patrimoniul statului.

Intrucît țara noastră are un renume bine meritat pentru calitatea produselor viticole, este normal ca reprezentarea ei să fie făcută de un organism, respectiv Oficiul Național al viei și vinului, care după părerea noastră ar trebui să aibă și sarcina controlului asupra calității.

Am propune, ca delimitarea plaiurilor, podgoriilor, a vinurilor cu denumire de origine, să se facă de către Institutul de Cercetări Hortiviticole și de Centrala Viei și Vinului, prin întocmirea în comun a proiectelor de ansamblu pe zone viticole naturale, bazate pe studii științifice și rezultatele obținute pînă în prezent. Comisiile de delimitare a podgoriilor să fie numite de către Oficiul Național al Viei și Vinului iar șefii comisiilor să fie desemnați din organele centrale.

In legătură cu articolul 9 am propune, să se prevadă obligația ca podgoriile consacrate să aibă unități de producerea materialului săditor cel puțin pentru nevoile proprii cu utilizarea biotipurilor selecționate ce au dat cele mai bune rezultate.

Pentru vinurile souiri de calitate superioară cu denumire de origine, sîntem de părere că este necesar ca I.C.V.-ul prin stațiunile sale și Centrala Viei și Vinului să stabilească vechimea minimă (la budane sau la butelii) la care vinul poate fi comercializat și a se bucura de prețuri corespunzătoare. In felul acesta s-ar valorifica real potențialul calitativ al unor podgorii cu renume.

Pentru organele care comercializează vinul (comerțul de gros și detaliu) să se prevadă obligații privind creierea condițiilor de depozitare și punere la dispoziția consumatorilor a vinurilor așa cum sînt ele produse, pentru a se asigura continuitatea calității acestor produse prin asigurarea lanțului frigorific.

Vinuri medaliate

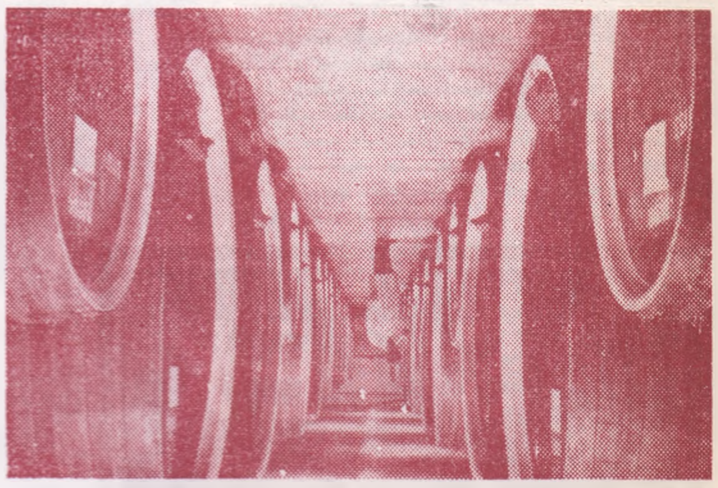

Depozitul de vin

Sală de preparare a rachiurilor naturale

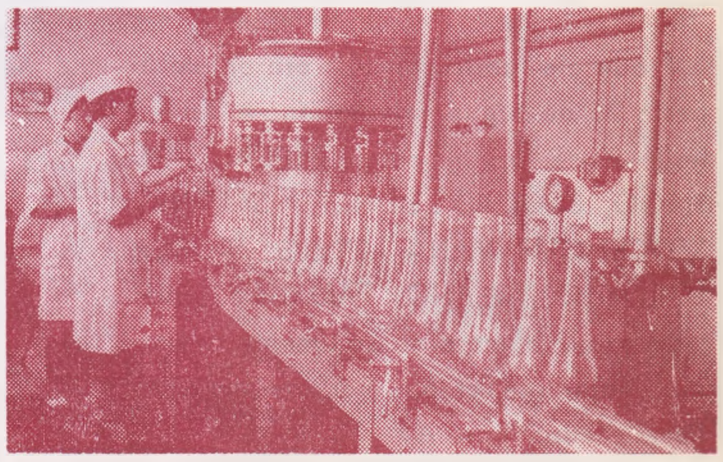

Linia de îmbuteliere vin, pentru consum intern și export

OMUL DE CÎNTEC

schiță de ION PUHA

Stingher, teiul de la poartă își ridicase coroana mirată spre cer. Se spune că a fost sădit acolo la venirea lui pe lume. De la moartea părinților, s-a retras în această casă sărăcăcioasă. Fiind scurt de vederi, nu și-a mai luat suflet de femeie cu care să împartă viața. Un fluier de nuc, fiert în zer de oaie, căpătat de la bunicu-său cînd era de-o șchioapă, îi ținea acum de urît. Cîntecele, scoase din îngemănarea gurii și degetelor cu lemnul, îți picurau pe inimă balsamurile pădurii deșteptată dimineața în luna florilor și înaripatelor versuitoare, de primele raze de soare, sau șoaptele solzilor de argint ai izvoarelor; te șfichiuiau parcă cu aripile necruțătoare ale vîntului și focului.

„Să plîngă pietrele !" era îndemnul pe care i-l adresau flăcăii satului, mai ales după ce li se urca fumul băuturii în cap și deveneau gînditori, în toiul petrecerilor puse la cale în nopțile fără de margini ale iernilor. Nu știu dacă au plîns pietrele pămîntului atît de avut în ele. Dar lacrimile celor ce-l ascultau și cînd nu se prelingeau pe genele visătoare, au potolit sau poate au jărit inimi cu doruri multe. Lacrimile omului de cîntec însă nu au fost văzute niciodată. Ele s-au topit în glasul fluierului. Casa-i sărăcăcioasă și goală se umplea de farmec, îmbrăcîndu-se parcă în podoabele străvezii ale palatului zinei căruia îi dădeam adesea tîrcoale, cu gîndul, în copilărie.

Mai iubit și mai hulit nu era altul în părțile acelea cu oameni înfrățiți cu pădurea, cu vîntul, cu ploile. Intărîtați, unii l-ar fi lovit cu pietrele pămîntului care își ascund rănile; alții și poate aceiași, ar fi fost în stare să-l poarte pe brațe. Se pare că dragostea și ura ce i-o purtau cei din jur nu l-au preocupat, cum nu-l interesau nici rîsul bucuriei duse de cîntecele sale, nici oftatul durerilor negre ca noaptea.

Și acum ochii lui, clipind des din pleoape, sfredelesc adîncurile bolții, urmărind parcă zborul unui gînd sau cine știe ce-or fi căutînd ei a desluși...

— Nu te apropia ! Piei, nălucă ! Lasă să închidă în ei soarele, stelele. Chipul tău i-a întunecat pînă acum.

— Omule de cîntec, nu mă alunga, se rugă femeia, apărînd aievea în privirile lui. Ți-am răstignit cei mai frumoși ani. Iartă-mă !

— Și de aș vrea, n-aș putea. Sufletul meu a devenit piatră de drum, sfărîmată și ziua și noaptea de roțile carelor.

— Știu că ți-am însîngerat dragostea.

— Atunci ce mai năzuiești ? Lasă-mă...

— Te iubesc și acum. Cîntecul tău nu se poate uita.

— Ce folos ! Trăiam numai pentru tine. Și iubirea s-a întrupat în ură și ura în cîntece.

— Omul meu de lut m-a iubit mai mult. Mă iubește încă. Ce să fac acum ? O să te urmez.

— Mă voi duce singur. Cu tine alături nu se poate, nu!

— Ce voi face eu ?

— Vei trăi cît stînca muntelui golaș. Vîntul te ogoaie, omul tău de lut. Fugi, dispari, femeie !...

Vorbele s-au stins, buzele s-au strîns. Ochii au rămas deschiși spre înalturi, albi, fără sclipire. Peste ei, pe trupu-i, s-a lăsat răceala, a venit tăcerea. L-au purtat vecinii pe umeri spre seară pînă la drumul mare. La plopii stingheri i-au săpat sălaș între rădăcini; vițele să-i soarbă dulceața din carne și, ducînd-o frunzei, ca să tremure mereu; zbuciumîndu-se în vînt, să-mprăștie șcaptă de cînt.

Floare pe mormînt, roșie ca focul, femeia îi pune noaptea pe furiș. Văzută de lună, privită de stele bate drum mereu și strigă le ele : „Să-mi aduceți omul, omul meu de cîntec !".

Se întoarce apoi cu firul de vînt, cu muguri de cînt în auz pitit ; cu suflet cernit revine la prag, chemînd pe șoptite : „Omul meu de lut"...

DESPRE MODA LITERARĂ

(urmare din pag. 1-a)

tovind, într-un fel, genul. Pesimisul lui structural devine la **epigoni** o modă lipsită de orice resort interior. Aceștia n-au înțeles că tristețea eminesciană se datorește unui creator absolut, profund Demiurgos, care **suferă** din cauza marii lui valori și perfecțiuni, neînțelese de o societate insensibilă, opacă la frămîntările și creația omului de geniu. „De plînge Demiurgos doar el aude plînsu-și", va spune poetul cutremurat de lipsa oricărei perspective.

Epigonii lui Eminescu **imită litera pesimismului său, și nu spiritul lui adînc,** simulează, în tonul epocii, tristeți efemere, coboară în anecdotică măruntă, se lamentează jalnic, iar unii, pentru a se remarca, amenință că duc pistolul la tîmplă, ca seara, vorba lui Coșbuc, să chefuiască zgomotos cu amicii la circiumă, lăsînd **pesimismul** pentru **înfățișările** în lume de a doua zi !

Spiritul creatorului adevărat vizează **eternitatea,** al imitatorului, contaminat de moda zilei, **accidentalul,** ceea ce poate produce surpriză pe moment, scoțînd din anonimat o voce condamnată la tăcere de lipsa calităților artistice esențiale. Nici Vlahuță, **eminescian** prin simțire și nelipsit de sensibilitate poetică, nu va reuși să iasă din universul lui Eminescu pentru a-și găsi sunetul propriu și a fi el însuși. Același lucru s-a întîmplat, și înainte și astăzi, cu acei autori care au nimerit sub umbra zdrobitoare a lui Blaga, Arghezi, Barbu, Bacovia, Pillat. Marii creatori sînt unici, irepetabili. Imitarea formulei lor artistice de către urmași duce, fatalmente, la manieră și clișeu, la modă literară, la epigonism.

Respectarea **tradiției vii** nu înseamnă servilism, preluarea elementelor ei exterioare, îndoială față de capacitatea ei de a cuceri noi adepți, ci înțelegerea adîncă a **spiritului** ei, căutarea semnificațiilor ei eterne. **Valoarea tradiției** solicită o **judecată critică,** o apreciere valorică, iar nu numai una de **constatare** ce presupune, în cele mai multe cazuri, doar existența unui **neconformism,** și mai puțin a personalității creatoare capabile să transforme tezaurul tradiției într-o experiență artistică originală

Refuzul tradiției devine o **directivă,** cu manifestări exhibiționiste, la curentele de avangardă — suprarealismul în primul rînd — care deschid calea exclusivismului prin folosirea experimentelor-limită. Obsesia originalității extreme duce la o dislocare a limbajului poetic tradițional, dicteul suprarealist și dezorganizarea totală a creației devenind o **dogmă** de care înșiși reprezentanții avangadismului se îndoiesc. Dovadă că unii, nu numai la noi, s-au orientat încă de multă vreme spre alte perspective căutîndu-și o tradiție în momente literare anterioare și înțelegînd să cultive, în locul absurdului și al ciudățeniilor, acele inovații ce cresc dintr-o experiență proprie, nu împrumutată pentru a fi în ton cu neconformismul exterior, simulat foarte bine de impostori. Un exemplu : Urmuz a fost unul singur ; reluarea modalităților sale de expresie de către unii tineri prozatori înseamnă imitație (fie ea și discretă), resurecție literară ce nu-i decît o simplă **modă,** ca și pastișa după Kafka sau alți **moderni** apuseni.

Prin întreaga istorie a literaturii române se verifică ideea că esențială este în orice epocă **diferențierea artistică,** și nu **sincronizarea** cu orice preț. Chiar Lovinescu, teoriticianul sincronismului, invocat uneori fără nuanțările de rigoare, **afirmă** foarte clar că **„imitația simplă fără asimilare nu reprezintă o valoare pozitivă",** în sensul că **„imitația nu devine, totuși, eficace decît pe măsura adaptării ei la datele etnice" (Ist. lit. române, contemporane, VI, Mutația valorilor estetice,** Ed. „Ancora", p. 19, 9). Altminteri se ajunge la caricatură, la modă literară, la efemeritate care se subsumează pe un plan mai larg snobismului, adepților scrisului pentru un cerc restrîns.

Ideea lui Lovinescu își păstrează valabilitatea și astăzi cu atît mai mult cu cît în epoca modernă spiritul se uniformizează iar perspectiva, după unii teoreticieni, este aceea a dispariției formelor specifice ale artei naționale. Cutare poezie și proză suprarealistă sau un tablou abstract, produse de către un tînăr de al nostru obsedat de originalitatea extremă, nu se deosebește, în esență, cu nimic de altele ivite la Paris. Ba există o mică deosebire : nu sînt „create" simultan ! Spiritul **modei** dictează menținerea „produsului nostru" în planul al doilea, la periferie, cînd deja în apus alte **experimente** sînt la ordinea zilei.

Care să fie adevăratul **spirit al secolului ?** Greu de răspuns. În nici un caz automatismul suprarealist, șocarea prin noutatea extremă, incifrarea de dragul incifrării, evazionismul, experimentele exhibiționiste, formalismul, apropierea artei și a literaturii de cuceririle tehnicii moderne etc., **mode** mai mult sau mai puțin trecătoare. Perspectiva reală e una singură și este indicată de calea urmată de scriitorii adevărați, originali prin talent și asimilarea critică a culturii autohtone, și nu prin experimente exterioare experiențelor spirituale adînci ale vremii noastre. Această perspectivă, în multe cazuri **realitate, este creația de valori durabile în spiritul tradiției viabile, apreciată nu doar ca un cerc închis, ca o sumă neorganizată de particularități, ci ca o expresie organică a originalității cu propensiune spre universalitate.**

Un roman pînă azi necunoscut al lui IONEL TEODOREANU

Editura Dacia *din Cluj dă la iveală romanul* Să vie Bazarcă ! *de Ionel Teodoreanu, scris între 3—20 august 1947, predat editurii* Forum, *dispărut odată cu desființarea acestei edituri și descoperit la Biblioteca Centrală de Stat de Silvia Tomuș, sub a cărei îngrijire apare azi.*

Romanul e construit pe opoziția dintre dragostea pură, platonică, liberă de instincte înjositoare — și iubirea orientată violent pasional

Eroii lui sînt doi bărbați, legați aparent printr-o prietenie indestructibilă, comandorul de aviație Batiște Condor (nume ajustat în chip penibil la profesia personajului) și sculptorul Panait Vizanti — ale căror vechi inimiciții și resentimente sînt actualizate de un dublu incident erotic. Batiște sosește în casa — veșnic deschisă pentru el — a lui Panait Vizanti, împreună cu Alba David, studentă săracă, pe care o salvase, întîmplător, de la sinucidere. În cadrul de aici (ultra-domestic și patriarhal, după modelul așezărilor din alte scrieri ale lui Ionel Teodoreanu) au loc petreceri în nota rafinat-zgomotoasă de la Paradis General. *Convivii sînt puși, la un moment dat, în fața unei apariții halucinante. Albu David, necunoscuta adunată din drum și pe care Batiște o botezase Ingrid, descinde în mijlocul lor, la îndemnul comandorului, purtînd o rochie a fostei soții a lui Panait Vizanti, Sigrid. Asemănarea cu suedeza de odinioară, care se sinucisese în condiții misterioase e izbitoare, și Panait Vizanti începe să refacă, mental, drama — posibilă — care a pus capăt vieții soției sale : trădată de el în chip mîrșav, ea trebuie să fi fost îndrăgostită de Batiște. Alba David își dă seama de rolul de instrument răzbunător pe care-l jucase în această confruntare și, umilită, dispare. Panait Vizanti o caută disperat, o găsește, încearcă s-o supună dragostei lui telurice, oarbe, dar nu izbutește, căci inima femeii e dată lui Batiște, bărbatul cast, superior, poet în gînd și faptă, împreună cu care se căsătorește.*

Partea cea mai izbutită a romanului e partea întîi — învăluită într-un halo *romantic, întretăiată de taine și aspirații de evaziune și unde cei doi eroi, Alba și Batiște, au a se adapta unei condiții imaginare. De îndată ce vraja romantică se risipește și sîntem introduși în drama clasică a triunghiului conjugal și-n povestea care-i urmează, interesul operei scade, scriitorul — prin excelență un liric — arătîndu-se lipsit de mijloacele necesare investigării concretului psihologic. Capitolele de cazuistică amoroasă, în special, sînt de o evidentă precaritate. Curățat de zgura veleităților psihologiste, romanul poate fi gustat, însă, ca un poem al iubirii — văzute printr-o prismă de grea și aspră materialitate, dar și dintr-un unghi eteric, al năzuinței ideale.*

Un Ionel Teodoreanu dintotdeauna, cu sentimentalitatea lui generoasă, cu accentele sale vitalist-euforice și, mai ales, cu sensibilitatea sa lirică și epică tipic moldovenească, dezvoltată în umbra lui Eminescu și Sadoveanu, ne întîmpină și aici.

Nu e romancierul din zilele lui bune, dar e același scriitor onest, entuziast — cu o frenezie a tinereții nicicînd dezmințită — din atîtea alte cărți ale sale.

I. S.

Ploi dulci mi-apasă trupul

Bat orele-mpăcării. Apa lor
lovește templul cărnii
o steauă își dezbracă ceața. Vin
pe cumpăna pămîntului
și-aștept.

Ploi dulci mi-apasă trupul și cuvintele
au adormit sub sîmburii lor morți
deasupră-le bat orele ; dar eu
refuz această îngropare vie :

înalț
pe vîrful spadei, iar,
năframă umedă a luptei.

Vindecătoareo!

Doamna mea, bună seara !
Știam c-ai să rupi ușile mari
știam c-ai să-mi omori cîinii legîndu-i
sub luntrea odăii
și-ai să intri
în întunericul în care eu se făcea că adorm.

Uite-așa, cum stam între perne mirîndu-mă
și te visam doamna mea,
pasul tău mi se părea că întîrzie
și netezeam cu pleoapa nisipul foșnitor
din craniul ornicului
care
deodată s-a întors spre mine
cu fața lui poruncitoare.

Așadar ai venit
ca să-mi legi struguri negri de ochi,
ștreanguri tandre de gît,
să mă treci prin curțile dosnice
obligîndu-mă să te îmbrățișez.
și să mă tăvălesc cu tine
scîrbindu-mi sufletul și lucrurile care
vor luneca din umbra mea —

fiindcă doar tu îmi vei rămîne statornică,
pedeapsa mea,
doamna mea,
șansa mea,

tu — vindecătoareo
de toate
stricăciunile vieții !

GHEORGHE ISTRATE

Cînd marea...

Grăbește-te, sîntem atît de singuri
și-aproape că mi-e teamă c-am să pot
cu pieptul gol să sting la noapte-n crînguri
tristețea strînsă-n părul tău, de tot...

N-ai să rămîi decît floare de stîncă,
pădure-nstrăinată-n veci de ghindă,
cînd marea își agită vremea încă
ochiul ascuns din valuri să-l aprindă...

Dans

Învăluite păsări cad de sunet
cu trupul greu, bătătorit de nunți,
mire frumos mă rătăcesc în munți
ca să mă cauți tu după detunet...

Mi-s urmele clocite de șerpi tineri
învălmășiți în sîngele bogat —
tu roagă-te fecioară Sfintei Vineri
să mă oprească ție împărat...

Descîntec

Eu destrămam cu trup de aur greu
plasa paianjenului, vrajă peste tine
miresme-umbrite scuturam mereu
cununilor de nuntă, cristaline...

Tu — oră neprielnică a mea
în fluier răsucit te despleteam... —
cuvîntu-aprins în iarba coastei, rea,
zeu-l sărbătorea blestem, balsam...

Belșug

Dragostea noastră, plug însămînțînd
ogorul greu al cerului, flămînd...
tu înjugată-n zodii prăbușit
sub aerul de cîntec otrăvit...

Fîntînilor, bolnavul zvon al verii
trecerea lunii secerînd cu dor : —
încremenirea sfîntă a poverii
cîntecul meu adînc, mîntuitor...

PAUL BALAHUR

fragmentarium

UN SCRIITOR REACTUALIZAT: EMANOIL BUCUȚA

Pentru cititorii mai noi, numele lui Emanoil Bucuța nu spune aproape nimic, de aceea retipărirea unui prim volum de **Scrieri** (editat de „Minerva") are semnificația unei restituiri. Un alt volum, masiv ca și întîiul, este programat pentru anul viitor. Ingrijind noua ediție, Lucia Borș-Bucuța și Violeta Mihăilă au făcut un act de cultură, reactualizînd în condiții sugestive (cu un substanțial aparat istorico-literar) imaginea unui creator original. Nu ne referim aici la poetul din **Florile inimii**, captivat progresiv de interesul pentru proză. De altminteri, opțiunea pentru aceasta din urmă nu exclude vibrația lirică, vizibilă, constant, în curentul subteran de poezie tragică, element caracteristic mai tuturor prozelor sale. Prozatorului i se contesta de către E. Lovinescu orice posibilitate: „...spirit greoi, confuz, fără ordine și claritate, fără putința de a individualiza și fixa deci în timp și spațiu, cu un stil încărcat și torturat". In orice caz, calificativul de „neosemănătorism ardelean" (**Istoria lit. române contemp.**, IV), aplicat pe baza unei singure nuvele — **Legătura roșie** — nu convinge. Intelectual cu solide studii de germanistică (de menționat un stagiu de doi ani la Berlin, în vederea unui doctorat), etnograf cu idei valoroase, editor inspirat (redactor al revistei **Boabe de grîu**), reprezentant la diverse congrese internaționale, organizator de expoziții, culturalizator în sensul superior al cuvîntului (de unde regretul intim: „Literatul a fost dat la o parte de cultural"), la Emanoil Bucuța militantismul cu baze populare constituie o trăsătură comună scriitorilor ardeleni în genere, fără ca pentru aceasta să fie anexați automat sămănătorismului. In Emanoil Bucuța coexistă în surdină Slavici și, poate, ceva din Blaga. Nefericita mamă din **Legătura roșie**, împietrită în tăcere, pare o sinteză din **Mara** lui Slavici și din **Fefeleaga** lui Agârbiceanu. La majoritatea personajelor, de remarcat cute sufletești misterioase, un dramatism exacerbat într-o conștiință apăsată. Note diferențiale evidente sînt decorativul, pasiunea pentru exotic, mai precis latura de observație etnografică.

Pornind de la date reale, în **Legătura roșie** (1926) o întîmplare dintr-un sat transilvănean de pe Olt, cu personaje fără nume, este relatată la modul universal uman. Fără precizări de cadru, fără portrete clasice. Personajele, concepute în manieră cvasi-expresionistă, respirînd un anumit mister, par simbolurile unui destin tragic: **mama, fiii, războiul**, iată termenii unei demonstrații peste care moartea trece sumbră, realitate inexorabilă. Nici o paranteză afectivă nu întrerupe drama, lăsînd ca lucrurile să vorbească de la sine, într-o expunere deliberat rece, despuiată ca o fabulă. In așteptarea soțului ei, plecat în America să agonisească ceva, o femeie energică duce singură tot greul, obsedată de perspectiva „zilelor negre, care n-aveau să întîrzie". In drum spre țară, bărbatul „pornit peste apă din America" moare în Elveția, și în sat i se face „îngropăciune fără trup". Văduva cu „maramă neagră" se consacră cu „îndărătnicie" copiilor, dar e urmărită de nenoroc. Primul născut, rămas lîngă ea (viitor moștenitor al pămînturilor) asistă netulburat la „certurile" mamei cu vecinii lacomi. Suflet contemplativ („stătea ca dezlipit de locuri și de vreme"), tînărul cu „legătură roșie", prinsă la gît, are reacții stranii. „Pentru moșie, pe care o îngrijea și sporea, pentru ogoarele negre abia răsturnate, sau pentru miriștile aurii, cu stoguri nenumărate de pîine, nu simțea nici un fior". De o parte „cerbicia" mamei „cernite", de alta un spirit pasiv și fantast, impresionat de stafii, obstinat, închis, cu „traiul întreg apăsat și fără zîmbet". După o idilă repede interzisă (cu fata unui fierar ungur), băiatul cu „legătură roșie" trage cu pușca „într-o mogîldeață de după un pîlc de plop". Gest cu rezonanțe simbolice: îndrăgostitul încercase să-și ucidă „patima". Apoi, din nou absența: „Toată făptura lui avea ceva de ascultare a unui pas depărtat, și de plutire în altă vreme și pe alte meleaguri"...

Narațiunea se desfăsoară într-o atmosferă de neliniști și prevestiri negre, dozate în vederea unui final dramatic. Angajat în război, al doilea copil al văduvei, trimis la școli la oraș („elev la o secție de telegrafie-fără-fir"), își pierduse definitiv urma în timpul unei retrageri. Luat pe front de un maior, celălalt e ucis pe una din „șoselele largi și prăfoase ale Galiției", iar în satul din Transilvania, văduva repetă, ritual, ca la început, altă „îngropăciune în închipuire". Prezentă simbolică, „legătura roșie" devine un memento al sîngelui ce se varsă iremediabil. „Cînd era tulburat de ceva (tînărul) avea aceeași mișcare smucită: își strîngea și mai tare legătura peste grumazul de băiat voinic". Limbajul aluziv întredeschide porți spre un final grav: „Făceam haz de el că, după fiecare înnodare a legăturii roșii, își pune pe umeri alt cap. Nu știam ce glumă sălbatică spun. Din viitor, n-ajungea pînă la mine nici o **prevestire**". Văduva, cu profilul ei de eroină antică, împresurată de adversități, luptă cu semnele premonitorii ale nenorocirilor: **„Le avea limpede presimțul"...** Fata fierarului trece, la un moment dat, „cu legătura roșie înnodată frumos pe brațul stîng". De astă dată, „legătura roșie" marchează o dragoste neîmplinită. In sfîrșit, în timpul înmormîntării „închipuite", văduva rămîne în urma cortegiului pentru a se spînzura de o troiță, cu aceeași fatidică „legătură roșie", relicvă primită de pe front, de la fiul răposat.

Lui G. Călinescu îi atrăgea atenția la prozator desfășurarea „dramatică", „plină de policromie muzeală", „voluptatea cromatică". Mai subliniat decît în **Legătura roșie**, în **Fuga lui Șefki** (1927), latura pitorească, etnografică, face ca romanul să se transforme într-un poem în proză, îmbibat de exotic balcanic. Tabloul vieții locale dintr-o așezare dunăreană din zona Vidinului, cu amestec de naționalități, secventele cu multă culoare meridională, prezintă mai mult interes decît drama bizarului Șefki, îndrăgostit de verișoara Umurli, fugit de acasă și adăpostit lîngă pescari într-un ostrov al Dunării. Erudiția pictorului de scene orientale, cu reminiscențe din basme (sînt evocate scene din o mie și una de nopți) este impresionantă, dar cadrul pitoresc nu poate suplini pulsul vieții. In esență, romanul, construcție barocă, frapează mai degrabă fragmentar decît în ansamblu. Exuberanța imagistică ține în loc acțiunea, de altminteri restrînsă. Păstrînd proporțiile, idila stranie din **Fuga lui Șefki** are analogii, în sensul „aventurii gratuite", cu misterul din **Le Grand Meaulnes**, romanul lui Alain-Fournier. Descumpănit la primul fior erotic, Șefki vagabondează, păstrînd legături cu Florea și Vanciu (unul român, altul bulgar), cu care întreprinde o mică expediție la zidul Cetății pentru a captura niște pui de erete. Act de bravură, în timpul căruia puii de erete din zid îi rup adolescentului pieptul cu ghearele. Punct culminant al unei drame mai mult învăluită în mister, decît de ciocniri limpezi.

Un roman cu implicații autobiografice este **Capra neagră** (1938), înaintînd laborios, cu paranteze retrospective și ramificații de tot felul, cu episoade la Blaj, la serbările „Astrei", la Berlin, în atmosfera universitară antebelică, la Sibiu și în alte locuri. Ca structură, de observat o continuă pendulare între adevărul controlabil și ficțiune, de unde impresia de mozaic, de memorial transfigurat, în primul plan stînd ambianța transilvăneană atît dinainte cît și de după război. Sub trăsăturile lui Vlad Armășescu, îl ghicim pe prozator, cărturar, amator de literatură și artă, citadin, sociabil. Din roman irumpe un sentiment al naturii care face din Emanoil Bucuța un remarcabil interpret modern, un poet sensibil la solicitările orizontului liber. La apariția celui de al doilea volum al operelor scriitorului, vom da acestor considerații parțiale o altă încheiere.

CONST. CIOPRAGA

POȘTA LITERARĂ

Emil Dolea — Siguranța expresiei recomandă un autor care exersează probabil de multă vreme, dar n-a reușit să se elibereze de tirania locurilor devenite comune în poezie — („In ou păsările învață să zboare /.../ Evlavioase mereu visează un sud / Nerostit în somn de nici o amantă" etc.). O excepție — această strofă din **Impietate**: „Pe dedesubt cai de așteptări rumegă / Cerul arcuit peste auzul meduzei / Îngenunchere către păcatele viermilor / arși în cădelnița buzei". Reveniți.

Carmen Giotti — „Pentru că sînt la început, vreau să știu dacă trebuie să pășesc pe această cale și dacă nu pătrund cumva în sanctuarul poeziei ca intrusă". Versurile, cu naivitățile (superbe) dar și cu sclipirile (tot superbe) ale vîrstei, mă determină să vă îndemn: pășiți. In acest „sanctuar" nu e greu de pătruns, ci de rămas.

Anemari Marian — „Să-mi dai amurgul înapoi" amintește de celebrul dialog liric: — „Dă-mi pălăria! — Nu-ți dau pălăria! — întrerupt de un spectator exasperat: — Dă-i, dom'le, pălăria, să continue piesa!". Desigur, morala este să vi se înapoieze amurgul, dar dacă omul nu vrea — eu nu vă pot ajuta cu nimic. Adresați-vă organelor în drept.

Pană D. Vulpe — scrie versuri bune de spus la ora 7,25 seara, (orice asemănare cu tele-emisiunea de la aceeași oră este întîmplătoare).

Elena Drăgan — Cele „Două poeme vechi" închinate pictorului L. S. sînt scrise într-un forțat stil modern, cu meditații de genul: „Eu vreau să nu știu nimic, nimic, așa cum nu știi infinitul". Dar după fraza: „Și-n inima de etern pling voievozi uitați la nume de sînge și de mamă" se poate îndrăzni.

Vergu Dumitrescu, J. Panaite: Neconcludent.

N. T. I. — Stați aici, pe aproape, în Sărărie, și nu ați remarcat că tipărim o revistă și nu un ziar. Chiar și așa, versurile nu sunt publicabile.

Pavel Perceș — Promițător. Voi alege ceva pentru proxima „antologie".

NICOLAE TURTUREANU

NICOLAE LABIȘ: SÎNT SPIRITUL ADÎNCURILOR

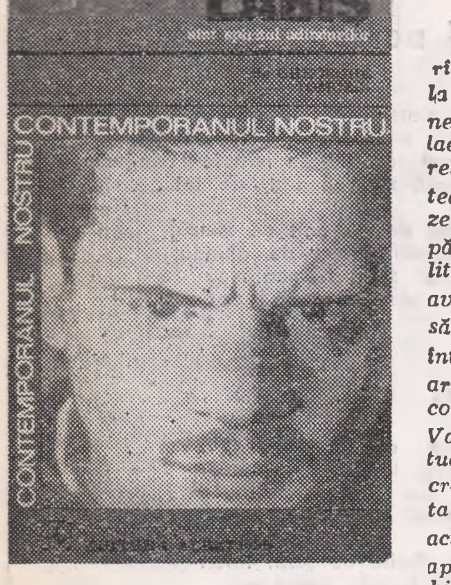

Se vor împlini în curînd cincisprezece ani de la dispariția brutală și neverosimilă a lui Nicolae Labiș din cîmpul literelor românești. Moartea unui poet la douăzeci și unu de ani, după ce a marcat profund literatura epocii sale a avut și are încă darul să stîrnească insolubile întrebări și ipoteze. Cum ar fi arătat poezia secolului al XIX-lea cu Vasile Cîrlova în plenitudinea capacității sale creatoare, care ar fi fost tabloul liricii noastre actuale beneficiind de aportul lui Nicolae Labiș? Întrebări perfect legitime dacă limitîndu-ne la exemplul lui Labiș ne gîndim că poezia sa, s-a impus cu autoritate, fertilizînd creația cel puțin a generației imediat următoare. Nicolae Labiș nu este numai cel intrat în legendă, victimă a unui destin cu atît mai absurd, cu cît contemporani cu el, doi mari scriitori, ajunși la vîrsta patriarhilor, i-am numit pe Sadoveanu și Arghezi, își împlineau armonios chemarea lor artistică și civică. Impotriva adversităților de tot felul, inclusiv a celei supreme, Nicolae Labiș a dat o operă *ale cărei comentarii, extrem de abundente, sînt departe de a se fi încheiat. Reeditarea operei a avut în vedere atît volumele* Primele iubiri *(1956) și* Lupta cu inerția *(apărut postum în 1958) cît și poeziile publicate în reviste, textele aflate la rudele și prietenii poetului. Există astăzi o întreagă arhivă Labiș din parcurgerea căreia se încearcă desprinderea unor noi trăsături definitorii sau numai explicative ale lucrurilor deja cunoscute.*

Unul din editorii cei mai competenți, exeget avizat și colecționar pasionat de documente revelatorii, este prietenul lui Labiș, poetul Gh. Tomozei, căruia îi datorăm culegerea apărută recent în editura Albatros, Sînt spiritul adîncurilor. *Spre deosebire de culegerile anterioare cu intenții de cuprindere integrală, ultima ediție își manifestă explicit tendințele restrictive. Gh. Tomozei ne propune o selecție de numai cincizeci de poezii, cele care, după opinia editorului, constituie piesele de rezistență ale operei lui Labiș. Pe lîngă prefața care enunță cîteva formulări probante asupra personalității poetului* (Nicolae Labiș și spiritul adîncurilor), *ediția mai cuprinde un tabel cronologic și o anexă revelatorie,* Nicolae Labiș par lui-même, *conținînd extrase din scrieri și însemnări în majoritate inedite. Am crezut a descoperi într-una din aceste însemnări „cheia" ediției lui Gh. Tomozei: „In poezia mea veți intra ca-ntr-un sat de munte — scrie N. Labiș: — veți vedea întîi „neobișnuitul", veți remarca frumusețea sălbatică a locurilor; iarna veți simți în nări miros de lupi și de fum; vara, miros de fîn și de rășină — totul îmbibat cu ceva care aduce a sudoare și a pămînt — pămînt adînc. Veți privi luna mare, familiară și apropiată de pe cerul nostru nefiresc de senin, veți asculta toate poveștile cu stafii și strigoi precum și împușcăturile ce mai vuiesc răzleț între munți. Veți afla despre flăcăii noștri că-s voinici ca brazii sau unii becisnici ca tufa. Despre fetele noastre că-s ca florile — de cicoare sau de cucută. Dar pe încetul totul va prinde contur și după mai îndelungată conviețuire veți intra în firea adîncă a vieții poeziei mele, ca în adîncul vieții, pătimașe a unui sat de munte". Ediția întocmită de Gh. Tomozei pare a asculta de îndemnul conținut în însemnările lui Labiș. Ea a eliminat mare parte din poeziile care țin de biografia superficială a poetului, oprindu-se la textele care, chiar dacă nu totdeauna perfectate artistic, pun marile probleme ale epocii contemporane. Cu ele, confruntarea poetului a fost dramatică și profundă.* Sînt spiritul adîncurilor *este cea mai bună antologie Labiș în care numai cîteva poezii ocazionale* (Și ..., Contemplație), *fac o figură distonantă sub raportul valoric.*

cronica literară

Există un Labiș poet al copilăriei și al purității, așa cum îl recomandă volumul Primele iubiri. *Capodopera acestei, să-i zicem etape, dar și a întregii creații, este* Moartea căprioarei, *cu care se deschide antologia.* Moartea căprioarei, *proiectată într-o atmosferă de basm straniu, cu imagini obsesive ale pădurii arse de secetă, comunică tulburător drama purității înfrîntă de legile de fier ale necesității. Poezia încheie un întreg ciclu al creației lui Labiș, după care urmează o nouă etapă, cea simbolizată de sugestivul titlu* Lupta cu inerția. *Ea nu a avut timpul de a se cristaliza în forme definitive, dar există în suita de poeme dedicate luptei cu inerția o materie extrem de bogată, prefigurînd posibile capodopere. Ele nu au mai fost scrise, deși cîteva direcții anunțînd dimensiunile unei mari poezii se pot întrevedea. Labiș a fost un poet romantic revoluționar, din familia de spirit a cărvunarilor și a unioniștilor, cum îl definește Gh. Tomozei în prefață, mult mai puțin rural decît îl consideră unii comentatori plecînd de la universul primelor sale producții, nu și de la gîndirea sa poetică, supus în mod firesc unor multiple influențe, dar manifestîndu-și o individualitate cu note profund distinctive. Dacă e totuși să-l apropiem de o formalitate tutelară, Labiș poate fi definit ca un eminescian prin capacitatea speculativă și forța de penetrație a ideilor ca și prin vehemența pamfletară.*

Poetul este un tumultuos, animat de impulsuri extreme, sub o tensiune continuă cu care biciuiește la rîndul său cititorul: „Tot ce-am putut să privesc/ Mi s-a părut din cale afară/ de crunt ori dumnezeiesc —/ Nu i-am dat voie să moară./ Sub zenit/ Am să fiu fericit/ Cînd cineva,/ Descifrîndu-mi litera și inima mea,/ va putea fi privit/ Rîzînd ori rînjind,/ Ori plîngînd" (Confesiuni). *Adversarii lui sînt stagnarea, plictisul care ucide orice inițiativă și împotriva căruia nu a ostenit să-și arunce săgețile polemice: „Te întristezi, te bucuri — așa e-n lume dat./ Pe lingă mulțămire și jalea ni-i lăsată;/ Dar dacă mohorîrea surîtă te-a-ncercat,/ Să nu te-arunci plictisului vreodată;/ Plictisul năpădește ca pirul împrejurul,/ Putregăind lumina sub ceruri de gudron./ Nu rana-i fu osînda lui Prometeu. Vulturul/ Il plictisea, ciocnindu-l monoton"* (Clio). *Poetul traversat de pasiuni, deschis celor mai diverse experiențe a simțit continuu nevoia echilibrului, rareori atins („Și ce face pare a se zămisli!" — traducerea unui vers de Valéry în finalul poezia* Marină), *mereu urmărit, asociat de cele mai multe ori nevoii imperioase de cunoaștere. Un întins sector al poeziei lui Labiș este dedicat cunoașterii atît a universului interior generator de neliniști cît și a lumii exterioare, cu dorința expresă de a le pune de acord printr-un gest constructiv. Nicăieri această intenție nu transpare cu mai multă evidență decît în* Primele iubiri. *Neliniștea produsă de sentimentul neîncercat pînă atunci al iubirii este dominată printr-un efort de luciditate, pînă la urmă dragostea ajunge a se confunda cu cunoașterea, între frămîntările intime ale poetului și cele ale colectivității este o strînsă legătură, un principiu unic organizează viața și-i acordă coerență și unitate: „Osie-a luminilor, dacă te-ai rupt,/ lumile cad huruind dedesubt,/ Ca-nvălmășite de tari alcooluri/ Lumile cad fulgerate în goluri!/ Ingrozitoare schimbare atunci:/ Floarea vulcanilor crește din pungi,/ Pale se sting ale luncilor flori,/ Mori, vegetație, suflete, mori".*

Dacă lupta cu piedicile care impietează asupra ordinii dorite îl conduc pe Labiș spre o poezie etică violent pamfletară continuată astăzi de Adrian Păunescu, efortul de cunoaștere îndreptat spre actul artistic prilejuiește un ciclu de memorabile poezii. Intreg universul autorului Dumbrăvii minunate *renaște în poemul* Mihail Sadoveanu, *dubla condiție umană și transcedentală a poetului primește o surprinzătoare expresie în poezia care dă titlul antologiei* (Sînt spiritul adîncurilor), *iar creația proprie își capătă o definiție de o uimitoare concentrație și iradiație de sensuri. Pentru Labiș, poezia, formă subtilă și irepetabilă de organizare a spiritului, are permanent o forță fascinatorie prin întruparea în miezul ei de foc a celor mai adînci forțe intelectuale și afective ale creatorului: „Deși-i din implicații și rămurișuri pure/ Ori din cristale limpezi ce scînteind se rup,/ Intrînd în ea, să tremuri ca-n iarnă-ntr-o pădure,/ Căci te țintesc fierbinte, prin ghețuri, ochi de lup".*

LIVIU LEONTE

ROBERT FROST

CÎND VĂD MESTECENI...

Ni-l amintim pe Platon văzînd imaginea artistică ascunsă într-un bloc neatins de marmoră. Frost afirmă în Coada de topor *că frumusețea unui poem se naște din plăcerea artistului de a descoperi imagini și metafore, cuvinte pe care emoția, gîndul sau situația ce formează substanța poemului le poartă neexprimate, dar gata să țîșnească spre suprafață atunci cînd dalta maestrului le croiește drumul. Vina de aur își așteaptă descoperitorul, rîul subteran nu se arată zilei decît strecurat prin țesătura diafană a firelor poetice; pădurile nu devin frumoase decît pentru cel care le admiră încărcîndu-se de zăpadă „în cea mai întunecată noapte a anului".*

Pădurile și iarna, elemente care revin aproape obsesiv în poeziile lui Frost, îi procură un limbaj poetic clar, simplu, aproape impersonal. Ambele simbolizează imensul, necunoscutul, moartea. După cum se exprimă Randall Jarrell pădurile sînt „simbolul țării nemăsurate din interior, plină de frumuseți posibile dar și de oroare". De aceea, probabil, pînă și în cele mai frumoase poezii lirice ale sale, Frost se mulțumește să rămînă la marginea codrilor, lîngă ei, în afara lor, în afara ororilor și frumuseților din lăuntru. Nu uităm însă, că de la margine poetul aude cîntecul sturzilor și susurul pîraielor și tot de aici poate distinge, printre tulpinile întunecate ale celorlalți arbori, albul mestecenilor. Este culoarea care rămîne să lumineze peisajul după plecarea iernii și a zăpezii:

„Doar un mesteacăn mai rămîne alb din iarna albă / Și-un grup de case, și-o biserică-ntr-o salbă". Atunci, spre primăvară „Mesteacănu-și lepădă verdele-n vînt / Dedesubt își descoperă albul de-argint... / Și-al zilei alb l-ajută în două taie noaptea".

Este singurul din codru care îndrăznește să se sprijine pe aer, îndrăzneală justificată de o frumusețe inexprimabilă, este cel care, alături de arțar îndreptățește așteptarea plină de speranțe a primăverii. Sfințenia acestei frumuseți inutile îl îndeamnă uneori pe poet să regrete sinceritatea, sinceritatea albului, a mesteacănului, a artistului: „Nu te-arăta prea mult la suprafață / Nici nu-mbrăca ce-a fost gîndit să fie / Perdea pentru ce sufletu-ți adună"

Ales de poet drept locul de întîlnire a albului iernii cu verdele primăverii, drept arena pe care se-nfruntă viața și moartea, mesteacănul va trebui să aibă și fructele verii — struguri sălbatici, strugurii vulpii ascunși pe un mesteacăn pentru a o înșela pe înșelătoarea pădurilor. După ce-l vede înverzind și maturizîndu-se sau contopindu-se cu albul zăpezilor pe care îl transmite primăverii, poetul se gîndește să-l înconvoaie, să-l supună și să-i culeagă fructele. Dar vîrful aplecat al mesteacănului se avîntă spre ceruri împreună cu neversatul culegător: „Nu cîntărești nimic? / De altădată fii mai greu; nici un mesteacăn / nu te-o mai zvîrli în spațiu, înspre cer / Nu greutatea era însă ce-mi lipsea / Ci neștiința îmi era prea mare"

În Mesteceni *copilul știe deja să îndoaie arborii, a descoperit toate secretele jocului: „Știa acum / tot ce se știe-n arta de-a supune, / În arta de-a porni la timp din vîrfuri. / De-și ține echilibrul în înalt / Urcîndu-se cu grijă pe ultimile ramuri. / Atent. ca și atunci cînd umpli cupa / Pînă la margini, puțin chiar peste margini. / Atunci pornea: picioarele-nainte. / Croindu-și drum cu zgomot spre pămînt"*

Odată înfrînți de viscol și zăpadă mestecenii, încadrați de Frost într-un tablou de iarnă memorabil, nu-și mai ridică semeț capetele înspre albastru, ci-și tîrăsc pletele pe pămînt. Propria culoare îi trădează, semnalindu-le cu sinceritate inutilă și dureroasă prezența jalnică: „Povara-i pleacă spre sălcii vestejite; / Ei nu se rup, dar greutatea / Le va lăsa mereu spinările-ndoite / Îi vei vedea curbîndu-se-n pădure / Cu pletele tîrîte pe pămînt / Ca niște fete care-și zvîntă părul / În soare, îngenunchind și răsfirîndu-l".

Acesta este adevărul, impus de natură, de iarnă, de zăpadă și moarte, însă Frost preferă jocul băiatului care nu-i îndoaie de tot, care-i cucerește numai pentru moment: „Dar adevărul m-a-ntrerupt. Spuneam / Că nu furtunile, ci un băiat aș vrea / Să-i clatine — cînd merge după vite — / Băiat de țară ce nu știe jocuri / Decît de dînsul singur inventate / Și-n care singur poate să se joace".

Cînd pămîntul îl obosește, Frost vrea să se înalțe spre alte lumi și mijlocul ales este un arbore, un mesteacăn. Cel care s-a certat cu lumea asemeni unui îndrăgostit o viață întreagă vrea uneori, ca un îndrăgostit, s-o părăsească, s-o facă să sufere sau să sufere el însuși pentru despărțirea de ea, dar nu vrea să se despartă de tot niciodată: „Aș vrea să plec de pe pămînt o vreme / Și să revin, s-o iau de la-nceput; / Nu mă-nțeleagă aievea soarta / Și să mă ia — împlinindu-mi vrerea — / Să mă răpească din pămînt și din iubirea / Ce nu se naște nicăieri la fel".

Nu este prima dată cînd Frost mărturisește acest lucru; în Supus și liber *îl auzeam proclamînd că „Iubirea are doar pămîntul de care se lipește"*

Cînd are de ales între adevărurile pămîntului și ale cerurilor Frost ezită, însă știe cu precizie cum se poate merge de la unele spre altele: cu ajutorul mestecenilor, al copacilor și asta fiindcă tot prin ei am coborît pe pămînt. În De ce să așteptăm știința *mijlocul rămînea un mister: „Calea de a pleca va fi aceeași / Pe care am venit de mii de ani — / De-și amintește cineva de-atunci; / O știu, deși mă tem că n-ar fi bună", un mister dezvăluit în* Mesteceni: *„Aș vrea să plec urcînd pe un mesteacăn. / Urcînd pe ramuri negre și trunchi alb / Spre cer, pîn' ce copacul, renunțînd / Mă va reda pămîntului, iubirii"*

Băiatul din Struguri sălbatici *demonstra victoria vieții asupra morții. În* Mesteceni *poetul este indecis, poezia rămîne mai mult poezie prin faptul că doar enunță o problemă, nu o rezolvă. Poetul nu mai regretă aici, ca în* Gînd care s-a gîndit pe sine, *că i s-a dat copilului posibilitatea de a alege, ci parcă ne îndeamnă să ni-l amintim pe același Frost care mărturisea în* Vorbind la cincizeci de ani *că „profesori mi-au fost tinerii" și că se duce „la școala tinereții să afle viitorul".*

Poemul cel mai mare închinat albilor mesteceni este și unul din punctele de rezistență ale creației lui Frost. Este un adevărat „poem complet" în cuvintele proprii, în care o emoție — cea trăită la privirea mestecenilor — „și-a găsit ideea iar ideea și-a găsit cuvintele" ce s-au transformat în fapt poetic. Poemul începe cu încîntarea, cu „surpriza de a-și fi amintit ceea ce nu știa că știe" și „se termină în înțelepciunea" care decide: „Aș vrea să plec, dar să și vin. / Să-ndoi mesteceni. Mai bine decît alții".

Asemenea majorității creațiilor sale poetice, Mesteceni *se încadrează în dialogul dintre Robert Frost și entitatea pe care o numim natură sau proces, un dialog în care Noua Anglie răspunde „cu un curent continuu de informații ce se varsă de pe crusta zăpezii pe foaia albă de hîrtie". În acest fel miturile pe care T. S. Eliot le căuta în cărțile lui Frazer și Weston, în antichitate și în evul mediu, sînt descoperite de Frost în această Nouă Anglie. Unul dintre ele este și cel al mestecenilor.*

„Un poem începe cu un nod în gît" descoperea Frost, „un dor de casă sau de iubire". La fel începe și cititorul poezia Mesteceni, *după care îl va citi mereu pe Frost, în cuvintele lui Randall Jarrell, „cu un gust de mesteceni în gură" care rămîne împreună cu versurile de început și cu încîntarea de a fi descoperit ceva ce nu știa că știe: „Cînd văd mesteceni clătinîndu-și coama / Prin ale altor arbori gratii negre / Să cred aș vrea că un băiat îi mișcă".*

Notă: Versurile au fost citate din poeziile: Început, Mesteacăn tînăr, Frica de zeu, Struguri sălbatici, Mesteceni, Lecția pentru astăzi.

Mesteceni

Cînd văd mesteceni clătinîndu-și coama
Prin ale altor arbori gratii negre
Să cred aș vrea că un băiat îi mișcă.
Nu le-ncovoaie însă albul drept
Ca viforul. De i-ai văzut vreodată
Împovărați de gheață după ploaie,
În dimineți de iarnă însorite,
Ți-i amintești lovindu-se-ntre dînșii,
Născînd culori din smalțul sfărîmat.
Soarele cald curînd le varsă,
Cascade de cristal peste zăpadă
Grămezi de sticlă spartă ce te-ndeamnă
Să crezi că cerul s-a făcut fărîme.
Povara-i pleacă spre sălcii vestejite;
Ei nu se rup, dar greutatea
Le va lăsa mereu spinările-ndoite;
Îi vei vedea curbîndu-se-n pădure
Cu pletele tîrîte pe pămînt
Ca niște fete care-și zvîntă părul
În soare, îngenunchind și răsfirîndu-l.
Dar adevărul m-a-ntrerupt. Spuneam
Că nu furtunile, ci un băiat aș vrea
Să-i clatine — cînd merge după vite —
Băiat de țară ce nu știe jocuri
Decît de dînsul singur inventate
Și-n care singur poate să se joace.
Copacii tatălui i-a-nfrînt pe rînd
Plecîndu-i cu răbdare pînă cînd
Nici unul nu s-a-mpotrivit, nici unul
N-a mai rămas necucerit. Știa acum
Tot ce se știe-n arta de-a supune,
În arta de-a porni la timp, din vîrfuri,
De-a-și ține echilibrul în înalt
Urcînd cu grijă ultimele ramuri,
Atent ca și atunci cînd umpli cupa
Pînă la margini, puțin chiar peste margini.
Atunci pornea: picioarele-nainte
Croindu-și drum cu zgomot spre pămînt.
Și eu am clătinat cîndva mesteceni
Și-acum visez că iar voi clătina.
Acum cînd sînt sătul de gînduri,
Cînd viața-i doar pădure fără urme
În care-ți ard obrajii și te supăr
Păianjeni și crengușe ce scot lacrimi
Din ochiul șfichiuit în treacăt.
Aș vrea să plec de pe pămînt o vreme
Și să revin, s-o iau de la-nceput.
Nu mă-nțeleagă aievea soarta
Și să mă ia-mplinindu-mi vrerea:
Să mă răpească din pămînt și din iubirea
Ce nu se naște nicăieri la fel.
Aș vrea să plec, urcînd pe un mesteacăn,
Urcînd pe ramuri negre și trunchi alb
Spre cer, pîn-ce copacul, renunțînd,
Mă va reda pămîntului, iubirii.
Aș vrea să plec, dar să și vin,
Să-ndoi mesteceni. Mai bine decît alții.

Lingă păduri în seara de iarnă

Îl știu pe-al codrilor stăpîn.
Își are casa în cătun;
Nu va vedea c-am poposit
Să-i văd albind păduri de pin.

Căluțul stă nedumerit
De locul unde ne-am oprit;
Iaz înghețat, păduri de fum
În noaptea grea cu văl cernit.

Din zurgălăi întreabă acum
De nu ne-am rătăcit pe drum.
Se mai aude doar, cîntînd
Vînt lin, fulgi mari; păduri de fum.

Păduri de zei, poale de-argint.
Dar am de mers pe acest pămînt,
Pînă s-adorm jelit de vînt,
Pînă s-adorm jelit de vînt.

Bălți de primăvară

Bălți care, deși-n codri, oglindesc
Întregul cer aproape, se răcesc
Și tremură ca florile vecine.
Ca florile vecine vor dispare;

Nu-n rîuri sau pîraie line,
Ci-n sus, prin rădăcini, în verde toare.
Păduri ce întunecă surîsul verii
Cu verde negru, puterea naturii.

Mai cugete înainte de-a cuprinde
Și a sorbi aceste ape înflorite
Și aceste flori de apă, pe oriunde
Născute din zăpezi abia topite.

Drumul neurmat

Păduri de aur, drumul se împarte,
Dar nu pot merge pe-amîndouă,
Rămîn pe gînduri, cît departe
Pîn ce privirea mi-o desparte
Un cot de primul; și o nouă,

Privire-n vale îmi arată
Pe celălalt, cu-aceleași drepturi
De-a fi urmat; și iarba înaltă
Cu stropi de rouă, dreaptă, necălcată
Invită pașii. Trec alături:

Primul, la fel, și-ntinde-n soare
Frunzele umezi, fără de noroi.
Pășesc pe cel cu iarba mare!
Dar știu că drumul capăt n-are
Și mă-ndoiesc că voi veni'napoi.

Vor trece ani și ani de-acum
Și eu voi spune cu-n suspin:
Din două drumuri, în păduri de-alun
Am mers pe cel nemers: sălbatic drum
Ce-a schimbat totul: un destin.

Prezentare și traduceri:
ȘTEFAN AVADANEI

POVESTEA UNEI VIEȚI

Memoriile lui Konstantin Paustovski * debutează sub semnul unui episod impresionant: pentru a veghea ultimile clipe ale tatălui său, liceanul din Kiev trebuie să înfrunte stihia revărsării apelor după dezghețul din martie. Amatorii de simboluri pot lega moartea tatălui de sentimentul dureros al despărțirii de un timp istoric revolut sau pot descoperi germenii unei noi vieți în mîlul apelor învolburate. Și poate că adevărul nu este departe, căci autorul reia firul povestirii cu cronologia firească a primei copilării, situarea episodului amintit nefiind deci lipsită de elementul intențional.

Paustovski nu agreează de fapt nici ordinea strict cronologică și nici termenul „memorii": „Nu-i vorba de memorii, această operă este într-un fel rezultatul experienței mele; ea e tratată cu o mare libertate de imaginație. Scopul meu nu era numai de a descrie o epocă, ci de a spune ceea ce gîndesc despre viață, despre om, despre lucruri...", declara el într-un interviu. „Descrierea" sau „relatarea" devin la Paustovski „transfigurare" căci, dincolo de rigorile poeziei, povestitorul e un iremediabil poet. Dincolo de lirismul intrinsec autobiografic, proza sa respiră și un altul, permanent, evident nu numai în **Povestea unei vieți**, ci și în opera de ficțiune, în **Romanticii** sau **Kara-Bugaz**.

Mai puțin spectaculos decît la Malraux sau Hemingway dar circumscris unei epoci istorice de o excepțională intensitate, materialul biografic este o sursă literară fabuloasă pentru scriitorul sovietic. Născut în 1892, el a fost martorul tuturor marilor zguduiri ale acestui secol; suma experiențelor sale este ciclul de șase cărți ale „Povestii unei vieți". Primele două, **Vremuri de demult** și **Tinerețe zbuciumată**, apărute recent în traducerea lui Alice Gabrielescu și Igor Lefter, sînt consacrate copilăriei, anilor de liceu și tribulațiilor din primul război mondial. **Începutul unei ere necunoscute** se referă la anii războiului civil; **Vremea marilor așteptări** e vremea primelor întîlniri literare, iar **Escapadă în Sud** și **Cartea peregrinărilor** sînt dedicate călătoriilor dintre 1924—1930.

Copilăria este pentru autor vîrsta magică a compromisului dintre legendă și realitate: dragostea frumoasei aristocrate din Petersburg și a fierarului Ostap nu-i mai puțin credibilă decît povestea frumoasei Marusia ajunsă prințesă a Siamului. Mezinul familiei Paustovski îndrăgește stepa și eleșteele ascunse între sălcii dar, mai ales, visează la țărmurile însorite ale mării. Tatăl, funcționar la căile ferate și adept al ideilor democraților revoluționari îi veghează de departe formația dar calda ocrotire e cea a unor chipuri feminine. Le va restitui această căldură, întotdeauna la el femeile dețin cheile frumuseții.

Anii de școală sînt cei în care Rusia îi pierde pe Tolstoi și pe Cehov și se vădesc în crescendo semnele furtunii revoluționare. Autorul era „firește, un băiețandru" cînd armata trage în mulțimea ieșită în stradă pentru a celebra... acordarea unor libertăți de către țar! Îl vedem apoi developînd fotografii de pe străzile Moscovei din 1905. La vîrsta memoriilor, îl simțim înbujorîndu-se încă la amintirea șotiilor liceenilor; unul dintre ei, cu nasul în vînt și părul răvășit, era viitorul romancier Mihail Bulgakov.

Studenția avea să-i fie întreruptă brutal de declararea războiului. Începe pentru Paustovski o perioadă agitată cu dublă condiționare tragică și picarescă. Rînd pe rînd vatman și taxator, muncitor în uzină la Moscova și Taganrog, ajutor de pescar în Crimeea, el este un „self-made-man" în meseria trăirii depline ca și în arta literară: la acea epocă era deja conștient de vocația de scriitor și de necesitatea experiențelor.

Dintre acestea, cea mai răscolitoare a fost, fără îndoială, contactul cu războiul. Văzut dintre lungile cohorte în derută ale refugiaților sau dintre mutilații din trenul sanitar, chipul flagelului ia o mai justă dimensiune hidoasă, lipsită de orice eroism. Fericirea unei familii de țărani polonezi pare un tărîm de vis, dar Paustovski e optimist, o simte gata să renască pretutindeni: „Mă gîndesc că niciodată n-am să-l cred pe acela, oricine ar fi el, care mi-ar spune că viața aceasta, plină de chemarea dragostei, năzuind necontenit spre adevăr și fericire (...) ar fi lipsită de sens și de rațiune". Cuvîntul om sună cu mîndrie în amintirile sale: cutare personaj poate fi detestabil dar nu lipsit de demnitate.

Capitolele, scurte, alcătuiesc o suită de tablouri: portrete, peisaje, scene din viața socială. În primul volum, portretul este dominant: familia și școala oferă gama cea mai persistentă dacă nu și cea mai variată. Memoria selectează, înlăturînd ceea ce nu convine scriitorului pasionat de frumos. De aici poate și pătrunderea psihologică sumară dar și tonul plin de umor: „Suboci — profesorul de latină — era un om năvalnic din fire. Dădea buzna în clasă ca un meteor. Pulpanele vestonului i se desfăceau. Ochelarii îi scînteiau. Spintecînd cu un șuer aerul, catalogul își descria în spațiu traiectoria și cădea pe catedră. Colbul se răsucea în vîrtejuri în spatele latinistului".

Mai tîrziu, „Omul cu bancnota de 100 de ruble" sau „Marele escroc" au de fapt statutul unor povestiri independente ca de altfel multe alte capitole. Și totuși nimic nu tulbură impresia de unitar, de fluid. Traducerea volumelor următoare va confirma probabil acest lucru.

M. UNGUREAN

* K. Paustovski: **Vremuri de demult, Tinerețe zbuciumată**. Ed. Univers, 1971.

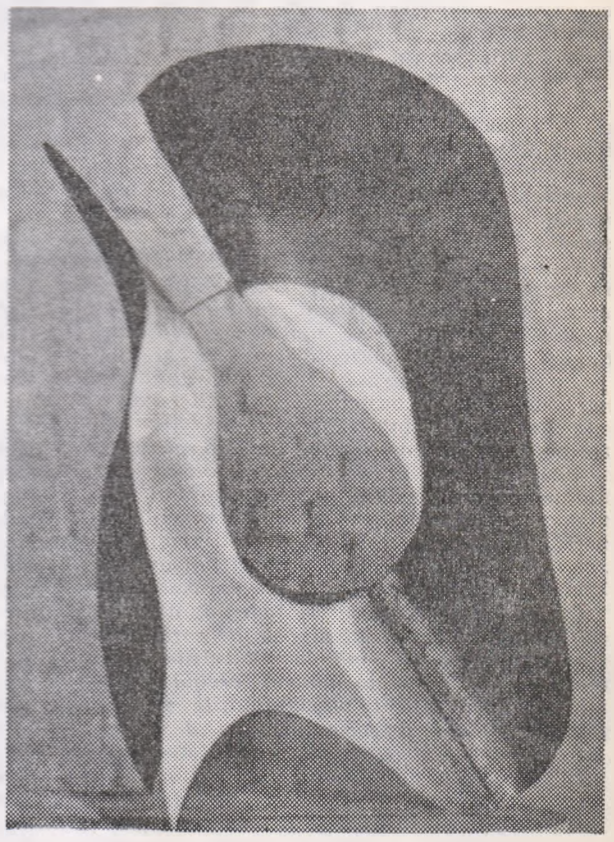

NAUM GABO: „Arc nr. 2".

CONŞTIINŢA SOCIALISTĂ, CONŞTIINŢĂ POLITICĂ

Prioritatea politicului în raport cu alte forme ale conștiinței sociale rezultă din raportul specific al acestui domeniu cu existența socială, conștiința și ideologia politică fiind cea mai apropiată de orînduirea economică a societății. Celelalte laturi și forme ale conștiinței sociale și culturii umane stau într-o mare măsură sub înrîurirea opiniilor și ideilor politice, sub influența domeniului politic. Raportul său specific, mai direct cu existența socială, face ca domeniul conștiinței politice să fie mai mobil, mai dinamic în raport cu alte forme ale conștiinței sociale și să devanseze uneori cu mult împrejurările materiale care au determinat-o, avînd o pronunțată funcție prospectivă și transformatoare în societate.

Conștiința socialistă, prin originea și esența sa de clasă, este o conștiință revoluționară, constituie o înțelegere de pe pozițiile clasei muncitoare a imperativelor și obiectivelor luptei practice, politice și ideologice, de transformare a lumii, este deci înainte de toate o conștiință politică. Fiind legată de sectorul hotărîtor al producției materiale și purtătoare consecventă a idealului socialist, clasa muncitoare posedă asemenea trăsături psihosociale și de conștiință cum ar fi : atitudine consecvent revoluționară, combativitate politică, spirit de organizare și disciplină și solidaritate colectivă, un înalt simț al echității și dreptății, receptivitate față de ceea ce este nou, înaintat, îmbinate cu intransigență și vigilență față de concepțiile reacționare, care fac din ea un model social al educației politice a maselor, aceasta fiind și o expresie a rolului său de clasă conducătoare în societatea socialistă.

Caracterul dominant politic al conștiinței socialiste rezultă și din rolul hotărîtor al ideologiei marxist-leniniste în constituirea conținutului de idei, convingeri și trăsături ale formației spirituale a omului societății noastre. Ideologia marxist-leninistă în ansamblul ei, și în primul rînd ideologia politică a clasei muncitoare, reprezintă astfel elementul esențial, care conferă conștiinței și culturii socialiste calitatea care le definește. Tocmai asimilarea ideologiei marxist-leniniste la scara întregii societăți reprezintă temeiul teoretic și osatura care integrează organic diferitele componente și elemente ale vieții spirituale în profilul bine configurat al conștiinței socialiste. Ideologia marxist-leninistă reprezintă, s-ar putea spune, **nucleul constitutiv și formativ cel mai important** al culturii și conștiinței socialiste, ceea ce dă unitate și coerență ideologică și consecvență științifică conținutului de idei, idealuri și convingeri al conștiinței socialiste.

Am putea, totodată, afirma, cu sentimentul și convingerea că nu greșim, că în lumea și timpul nostru dimensiunea politică este fundamentală pentru gîndirea omului contemporan. Mai ales în epoca noastră, epocă nu numai a unei profunde revoluții tehnico-științifice, ci și a unor ample revoluții social-politice, gîndirea și conștiința omului contemporan sînt pronunțat politice, aceasta fiind marca timpului nostru pe plan spiritual. Tocmai de aceea Congresul al X-lea al partidului formula sarcina dezvoltării gîndirii politice a maselor, cunoașterii liniei politice a partidului, educării oamenilor muncii în spiritul ideologiei marxist-leniniste. Conștiința politică socialistă, în primul rînd, care trebuie să înmănuncheze în ea cunoștințe și deprinderi politice revoluționare, reprezintă fondul principal, fundamental al conștiinței fiecărui cetățean al orînduirii noastre, indiferent de profesie și grad de cultură, ceea ce-l diferențiază ca om al societății noastre. De aceea, școala, propaganda de partid, instituțiile de cultură, toate trebuie să concure la educarea conștiinței politice socialiste a tuturor cetățenilor, să-i ajute la interpretarea științifică a evenimentelor politice contemporane, dar totodată să-i deprindă să judece **politic** sarcinile și datoriile lor profesionale și obștești, faptele și atitudinile, comportările sociale și umane.

Specificul etapei actuale în educarea omului nou rezidă în faptul că elanul revoluționar și convingerile politice comuniste de la nivelul spontan al manifestării lor în fazele inițiale ale construcției socialiste, trebuie să facă loc unor înțelegeri și atitudini pe deplin conștiente, conștiinței politice, îmbogățită cu însușirea concepției marxist-leniniste, a unor convingeri politice întemeiate ideologic și științific.

Socialismul multilateral dezvoltat și comunismul, ca fază superioară în dezvoltarea noii orînduiri nu se pot construi numai pe bază de elan revoluționar, deși acesta este un motor accelerator al progresului socialist, ci cu oameni devotați **trup și suflet** idealurilor comuniste, dar totodată stăpîni pe cuceririle valoroase ale cunoașterii umane, ale științei și tehnicii contemporane, pe tainele unei meserii .

Conștiința politică înmănunchează în ea în mod unitar latura *teoretică, ideologică* și cea *psihologic-atitudinală.* De altfel, educarea politico-ideologică nu reprezintă un obiectiv abstract, iluminist, ci urmărește transformarea ideilor marxism-leninismului în mobiluri și convingeri intime de acțiune ale fiecărui om al muncii, formarea și sădirea dragostei și devotamentului față de cauza socialismului, a atașamentului față de partidul comunist și politica sa, a sentimentelor patriotice și de solidaritate internaționalistă cu cei ce muncesc de pretutindeni, a voinței și hotărîrii nestrămutate de a lupta pentru progresul și apărarea patriei socialiste, și de a pune mai presus de orice interesele colectivității, ale țării. Numai în acest mod ideile politice marxist-leniniste, însușirea politicii partidului devin o forță motrice, o forță materială în dezvoltarea societății noastre socialiste.

Din faptul că în zilele noastre crește nemăsurat ponderea valorilor științifico-profesionale, formația spirituală a omului, unii ideologi burghezi formulează mitul tehnocratic al dezideologizării conștiinței. Nu poate fi vorba despre o dezideologizare a conștiinței pe temeiul sporirii fondului său științific, al creșterii rolului științei, al faptului că valorile științifice, culturale și umane nu se constituie ca imperii deplin autonome în societate, închise în sine, ci, așa cum în *praxisul* social economicul nu poate fi rupt nici el de politic, nici valorile de ordin etic, filozofic, cultural artistic nu pot fi disociate de cele politice, independența lor rămînînd relativă, limitată de împletirea în ființarea lor reală, de influența prioritară a valorilor politice. În socialism această îngemănare este organică, avînd în vedere că în noua orînduire politica poate deveni prima oară științifică, elimină din domeniul său ceea ce reprezintă nonvaloare, este un instrument al progresului social și spiritual, exprimînd interesele clasei muncitoare, clasă consecvent revoluționară în istorie, în transformarea lumii și a condiției omului. Tehnocratismul, care înseamnă în fond disocierea valorilor culturii și conștiinței, ca și a celor ale acțiunii practice, economice, profesionale, de factorul, am zice, cel mai activ, de factorul politic, este o iluzie.

A neglija dominanta politică a conștiinței revoluționare, socialiste, înseamnă a cădea pradă unilateralizării și sărăcirii tehnocratice a omului, înseamnă, implicit, a accepta ideea dezideologizării conștiinței socialiste și a nu vedea multilateralitatea interactivă a valorilor spiritualității și conștiinței socialiste, rolul preponderent al politicului, atît ca factor de acțiune practică, cît și ca fapt de conștiință în construcția socialistă și pe plan mai larg în lumea de azi.

Programul de măsuri pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii, adoptat de conducerea partidului la propunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, situează în centrul său ridicarea generală a nivelului conștiinței politice a comuniștilor, a întregului nostru popor, lărgirea orizontului politic al maselor, pentru eliminarea hotărîtă din viață a influențelor ideologiei și modului de viață burghez. Faptul că hotărîrile adoptate de Comitetul Executiv pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice au fost aprobate cu entuziasm de întregul partid și popor, evidențiază că toți oamenii muncii sînt profund conștienți de caracterul obiectiv și importanța istorică a acestor hotărîri, că ele reprezintă o necesitate reală pentru dezvoltarea ascendentă a societății românești. Relevantă este, în acest sens, aprecierea tovarășului Nicolae Ceaușescu în Expunerea la Plenara C.C. al P.C.R. din 3 noiembrie a.c. : *„Dezbaterea acestor măsuri a căpătat un caracter cu adevărat național, s-a transformat într-o puternică manifestare a unității partidului, a hotărîrii întregului popor de a înfăptui neabătut politica internă și externă a comuniștilor“.*

Formele propagandei de partid, învățămîntul ideologic, presa, propaganda prin conferințe, instituțiile de cultură, sînt chemate să înarmeze pe comuniști, pe toți oamenii muncii cu cunoașterea politicii interne și externe a partidului, să contribuie mai intens la formarea convingerilor revoluționare, a trăsăturilor moral-politice ale comuniștilor, la generalizarea modului comunist de gîndire și viață.

Înfăptuirea sarcinilor privind ridicarea nivelului conștiinței politice impune participarea tot mai largă a oamenilor muncii la viața politică a țării, asigurarea informării lor politice permanente, cunoașterea politicii partidului și statului nostru, îmbogățirea activității teoretice, studierea și aprofundarea de pe pozițiile marxism-leninismului a transformărilor societății noastre, a proceselor și fenomenelor social-politice ale lumii contemporane și înnobilarea oamenilor cu explicația lor științifică, formarea pe această bază a unei gîndiri politice vii, a unor convingeri politice comuniste ferme. Preocuparea insistentă a partidului nostru pentru dezvoltarea științelor sociale, a cercetărilor în aceste domenii, răspunde astfel și unei necesități de ordin spiritual, pentru a-și aduce contribuția la educarea politico-ideologică a oamenilor muncii, la accentuarea caracterului conștient al procesului dezvoltării noii orînduiri. Aceasta constituie o necesitate a etapei actuale pentru a determina o contribuție activă și angajată a fiecărui cetățean la progresul social și economic al patriei noastre socialiste.

Dr. ION FLOREA

NOTE DESPRE INTELIGENŢĂ

Inteligența este trăsătura de noblețe care caracterizează personalitatea umană și nota de distincție spirituală între diversele individualități. Considerată ca o calitate psihică comună tuturor oamenilor, dar calitativ și „cantitativ“ diferită de la o individualitate la alta, studiul despre inteligență cunoaște o permanență durabilă în cultura universală. Noțiune viu disputată, atît în ce privește sfera cît și conținutul, inteligența a fost abordată din punctul de vedere al celor mai diferite concepții, iar definițiile rezultate au fost și rămîn în continuare de un polimorfism impresionant, deoarece acest atribut a fost conferit atît naturii fizice cît și celei biologice, atît omului cît și animalelor, atît individualităților, indiferent de vîrstă, cît și colectivităților. Concepută în mod divers și explicată cu argumente care țin de domeniile epistemologiei, logicei, biologiei, psihologiei, sociologiei etc., definițiile inteligenței operează cu sisteme de criterii care nu se epuizează într-o formulare sau concepție de unanimă accepțiune. In același timp, diversitatea defințiilor și concepțiilor evidențiază, fiecare în parte, carențele cunoașterii actuale în acest domeniu, precum și problemele care se așteaptă rezolvate în viitor. Intrepătrunderea diverselor concepții sau absolutizarea unor puncte de vedere a determinat ca unii cercetători să renunțe la delimitarea sau definirea inteligenței, sau să se situeze în cadrele unor formulări tautologice în virtutea cărora se promovează uneori convingerea că inteligența s-ar identifica cu ceea ce măsoară diferitele teste de inteligență.

Impresionați de strălucirea posibilităților inteligenței și fascinați de activitățile diverse în care se realizează, surprinși de orientările dinamice, de multe ori neașteptate și aparent nemotivate, care survin după perioade scurte sau îndelungi de amînare deliberată, constatăm că inteligența umană evidențiază în mod deosebit relațiile între obiectele și fenomenele lumii obiective, și, concentrînd activitatea psihică, o orientează spre rezolvarea unor procese profund dinamice și individual motivate la nivelul unor necesități cu desfășurare temporo-spațială pe coordonatele multiplelor articulații de natură complexă bio-psiho-socială.

Cunoscînd o evoluție ascendentă, ale cărei începuturi se întind dincolo de zorii preistoriei umane și pînă la realizările contemporane, inteligența umană, creînd uneltele, și-a valorificat potențialitățile și, acționînd în cadrul societății, și-a dezvoltat și amplificat considerabil capacitatea. Aplecîndu-se cu precădere asupra lumii obiective din care a descins și pe care, reflectînd-o, o explorează și o transformă, inteligența s-a transformat în decursul acestui proces pe ea însăși.

Evoluția lumii organice a creat inteligenței bazele materiale, iar în cadrul societății umane ea și-a elaborat, evolutiv, reprezentări și concepte, îmbogățite prin muncă și comunicate cu ajutorul limbajului, ceea ce a permis omului să devină conștient de geneza sa materială și de nonidentitatea reflectorie ideală a prezenței sale în raport cu natura înconjurătoare.

Contradicțiile biologice care sălășluiesc în infrastructurile materiale ale inteligenței, cer ca individualitatea să se adapteze condițiilor naturale, în timp ce suprastructurile sale psihologice, atît individuale cît și colective, — de natură socială prin excelență și contradictorii în esența lor — îi reclamă angajarea într-o luptă conștientă și comună pentru a supune natura fizică și însăși bazele naturale ale inteligenței. Considerată prin prisma exigențelor sociale, inteligența se supune unor principii axiologice de consens general uman, în afara cărora nu poate fi înțeleasă, recunoscută și valorificată. Dincolo de interesele colectivității, inteligența se neagă sau își restrînge valoarea, iar în cazurile extreme, în care inteligențele individuale tind să nege însăși umanitatea, atunci înțelepciunea colectivității, în mod unanim și în numele umanității, izolează sau anulează în însăși ființa lor aceste „inteligențe aberante“ individuale. Pe de altă parte, cea mai strălucită inteligență rămîne doar un proces psihic potențial, dacă se află în afara activității individuale cu valoare socială. Și dacă este adevărat că inteligența este o valoare, dar nu în afara valorilor moral-sociale, tot atît de adevărat este însă că ea nu poate fi considerată o haină de gală ; valorificîndu-se prin activitatea omului, ea desăvîrșește trăsăturile psihice, afective și cognitive ale personalității armonic dezvoltate.

Realizările impresionante în cunoașterea legităților lumii fizice cît și ale celei biologice au influențat, în timp, conceptul de inteligență, conferindu-i noi dimensiuni și valențe, descoperindu-i noi modalități și mecanisme de expresie, reflex al etapelor sale evolutive. De la psihismul elementar preconștient și preinteligent și pînă la gîndirea abstractă, de la instinctiv și inconștient pînă la conștiința umană, inteligența a fost atribuită unor funcții neuro-psihice particulare și elementare, cît și funcțiilor psihice de reflectare superioară, generalizată, la fel cum a fost atribuit calificativul de inteligent atît mecanismelor, cît și structurilor materiale care constituie baza proceselor de reflectare. În acest mod, desigur, devin inteligente atît mecanismele, cît și obiectele și fenomenele lumii obiective, și diversele forme de organizare neuronală și pînă la sistemele funcționale complexe, de la nivelul unor legități biologice generale pînă la cele fiziologice și de la acestea la cele psihologice. Calificînd ca inteligente înseși schemele sau modelele senzorio- sau perceptivo-motorii, ori identificînd inteligența cu gîndirea umană, studiul inteligenței a cunoscut, în concepțiile diverșilor cercetători, un aspect caleidoscopic, în care nu vom reuși să-i determinăm punctele de plecare, dar nici să-i putem defini expresiile finale în punctele de sosire. Evoluînd de la stabilirea unor scheme senzorio- sau perceptivo-motorii, integrate la nivelul cerebral, și de la această integrare fiziologică a „schemelor corporale“ la stabilirea nivelelor superioare gnozice și praxice, și, în fine, pînă la reflectarea simbolică a realității, trecerea de la actul preinteligent la cel inteligent se realizează în momentul cînd eul se desprinde din fuziunea sa cu realitatea și cînd, prin activitate psiho-socială, ia cunoștință de existența relațiilor dintre obiectele și fenomenele lumii exterioare, relații ce devin cunoscute treptat, în măsura în care personalitatea se formează și se diferențiază evolutiv. În acest proces intervine funcția modelator formativă a societății, fără de care nu ar fi posibilă organizarea „planului speculativ“ al gîndirii abstracte și în care planul biologic se întrepătrunde în mod necesar cu cel psiho-social.

Dar etapele unui proces nu se pot confunda cu rezultatele sale finale, la fel cum diversele etape ale genezei inteligenței nu le putem confunda cu inteligența însăși. Dezvoltarea stadială bio-psiho-socială a personalității umane. (cf. P. Brânzei) cunoaște în diversele etape pe care le parcurge predominanța în timp a unor legități, fie biologice, psihologice sau sociale, ce se manifestă în prezența simultană și interdependentă a celorlalte condiții. Parcurgînd etapele senzorio- și perceptivo-motorii, pînă la etape de reflectare superioară a lumii obiective, inteligența parcurge în același timp etapele unei filo- și ontogeneze bogate în semnificații și consecințe. În cursul filogenezei, începînd cu iritabilitatea și terminînd cu actul reflex și instinctele, s-au pregătit bazele materiale ale inteligenței prin perfecționarea morfo-fiziologică a sistemelor neuronale, care au permis, în procesul evoluției substratului reflectant, edificarea unui psihism primitiv și, deci, și a unei preinteligențe calitativ diferită inter- și intraspecific. Pentru zoopsihologie aceste etape de dezvoltare a inteligenței sînt cunoscute, dar deși se recunoaște concepția determinist-evoluționistă, se pare că, într-un mod cu totul paradoxal, se acceptă tacit ideea că fiecare treaptă de reflectare biologică în evoluția filogenetică ar putea fi calificată ca act sau comportament inteligent.

Într-un mod asemănător, dar într-un sens invers, procedează genetica în abordarea inteligenței umane. Se recunosc diversele etape de evoluție ontogenetică la om, în decursul cărora are loc procesul de organizare morfologică și funcțională cerebrală, cu desfășurare intensă a fenomenelor de mielinizare și deci de maturizare a structurilor cerebrale, fără de care nu pot fi concepute structurile și modelele senzorio- și perceptivo-motorii, dar acestora li se atribuie calificativul de inteligente, încît deși psihismul infantil depășește prin socializare nivelul antropoidelor, totuși nu putem conferi acestui psihism, în dezvoltarea sa, calitățile și valențele inteligenței adulte.

In același timp, însă, recunoscîndu-se legitățile motivaționale ale comportamentului inteligent, se cunosc mai puțin motivațiile în însăși esența lor, avînd în vedere determinarea și structurarea lor — multiplă și complexă — biologică, psihologică și socială. Dacă în stadiile inițiale de dezvoltare a inteligenței motivele unui comportament sînt mai aproape de actul comportamental, pe măsura dezvoltării personalității, a diferențierii și maturizării sale, „motivele actului devin străine actului însuși“ (cf. H. Wallon), iar actul, la rîndul său, devine distinct și exterior personalității. Aceasta face ca distanța dintre psihologie și logică să nu fie atît de mare, iar la acest nivel logica oferă mijloacele metodologice de studiu a inteligenței și își impune instrumentele. Psihologia inteligenței devine astfel un domeniu în care criteriile și formele logice se substituie aspectelor psihologice subiective, motivaționale, ale inteligenței, din care nu mai putem deduce etapele orientărilor sale fundamentale. Abordat astfel, studiul inteligenței devine o schemă de structurare logică, simbolizată sau nu, mai mult sau mai puțin matematizată, în care aspectele subiective, motivaționale nu se evidențiază sau, în cel mai fericit caz, se ține seama de ele doar ca de o informație cu valoare de subsol. Desigur că psihologicul nu exclude logicul, dar evidențierea primului și respectiv studiul său devin dificile nu din cauza inexistenței sale, ci a dificultăților și carențelor metodologiei sale de abordare.

Legitățile operațiunilor inteligenței sînt nu numai procese logice, dar și psihologice, însă ele nu pot fi înțelese separate unele de altele, dar nici detașate de aspectul lor biologic, sau rupte de comunicarea prin limbaj și de actul uman în cadrul și în determinismul său social. Studiul inteligenței umane, ca proces superior de reflectare generalizată a lumii obiective evidențiază, în determinismul său, acțiunea necesară, simultană și interdependentă, a unor factori de natură biologică, psihologică și socială, pe baza cărora se structurează stadial, în dezvoltarea filo- și ontogenetică, inteligența însăși.

MIHAI ŞELARU

LIMBAJUL CHIMIC

S-a vorbit despre limbajul culorilor, al florilor ș.a.m.d. Dar toate aceste limbaje sînt figurative și alegorice. Ele sînt creația metaforică a omului, rod al dorinței și tendinței inerente a acestuia de a-și înfrumuseța și înnobila viața prin poezie. Alături și în afară de acest limbaj feeric și imaginativ s-a descoperit de curînd existența reală a unui limbaj propriu al substanțelor chimice, limbaj ale cărui semnale și semnificație se află în centrul atenției multor oameni de știință.

Multe viețuitoare își dobîndesc informațiile referitoare la mediul în care trăiesc prin detectarea și analizarea unor constituienți chimici ai mediului înconjurător. Compușii care dețin asemenea proprietăți de semnalizare sînt denumiți feromoni. Feromonii au o origine comună cu cea a hormonilor dar, spre deosebire de aceștia — fabricați de glandele cu secreție internă (endocrine), sînt produși de glandele cu secreție externă (exocrine). Odată ajunși în mediul exterior, ei pot fi captați de indivizi făcînd parte din aceeași specie. In acel moment feromonii provoacă o reacție specifică de comportament sau declanșează un anumit proces de dezvoltare.

S-a constatat că șoarecii, de exemplu, pot emana nu mai puțin de cinci mirosuri net diferite care denotă cinci stări fiziologice funcționale aparte. Deocamdată se cunosc prea puține lucruri despre identitatea chimică a fiecăruia dintre aceste semnale. Se știe însă că pentru declanșarea efectelor induse de feromoni trebuie să existe anumiți receptori specifici. După realizarea contactului biochimic între feromoni și receptori se produce o creștere semnificativă a nivelului hormonal general al animalului care a recepționat semnalele chimice. El devine mai activ.

Știința actuală a comunicatiilor — un nou domeniu interdisciplinar recent profilat — și biologia se ocupă în mod intens de aceste fenomene de transmitere — uneori la mari distanțe — a unor semnale chimice de ordin complex dar totodată foarte precise, care reglează comportamentul animalelor atît față de solicitările mediului, cît și relațiile dintre ele.

Insectele au o sensibilitate deosebită la semnalele chimice. De curînd oamenii de știință, utilizînd metode de testare biologică și electrofiziologică, au izbutit să determine existența a două categorii de semnale chimice ; cele „specializate", în care se includ un număr limitat de substanțe, și cele „generalizate" conținînd un număr practic nelimitat de substanțe, între care se pot enumera și cele nutritive.

Gîndacii de bucătărie și furnicile practică un interesant procedeu de jalonare chimică a drumurilor de cărăușit alimente și a căilor de comunicație pe mari întinderi. S-a constatat că marcherii chimici sînt adevărate semafoare cu înțelesuri clare, ca de pildă : drum lung, drum bun, drum accidentat, sens unic, cotitură, apă etc. In general, semnalele chimice ale acestor insecte sînt formate din terpene structural diferite. „Citirea" lor se face după un cod prestabilit.

Dacă una dintre insectele din grupul mare comun descoperă o sursă bogată în hrană, de pildă, ea va căuta cea mai potrivită cale de acces pînă la sursă și, eventual, o a doua cale de întoarcere, un fel de cale cu două piste.

La furnici există o glandă ce poartă numele unui cunoscut entomolog francez, glanda lui PAVAN, care produce mai multe feluri de substanțe, între care substanțe trasor (sau marcherii de făgaș). O altă glandă, a lui DUFOUR, tot la furnici, produce o substanță avînd rolul unui semnal de alarmă. In același timp, glanda lui DUFOUR funcționează și ca producătoare de venin.

In lumea peștilor, semnalele chimice sînt recepționate pe calea simțurilor gustativ și al mirosului. De foarte puțin timp se știe că multe din evenimentele de maximă importanță pentru desfășurarea coordonată a vieții unor colectivități de pești, respectiv migrațiile, cantonările în anumite zone, căutare a hranei în mod coordonat etc., sînt reglate prin semnale chimice. In general, toate activitățile „sociale" ale marilor bancuri de pești care brăzdează apele oceanelor nu sînt chiar atît de simple. Ele se rezolvă numai pe calea transmiterii și recepționării semnalelor chimice. Astfel se execută în mod coordonat relațiile dintre părinți și progenitură, „școlirea" celor mici, căutarea și capturarea vînatului, fuga și ferirea de pericole, relațiile de simbioză. Stabilirea grupului de animale, diversificarea activităților în cadrul grupului mare și recunoașterea reciprocă a indivizilor se face tot pe calea limbajului chimic.

Sînt din ce în ce mai numeroși oamenii de știință care consideră că în natură există adevărate reglementări și statuări de ordine, codificate chimic, prin care se ajunge la o coordonare avansată a activităților marilor colectivități de animale.

Experiențele făcute de BULL-HEAD (S.U.A.) au demonstrat că peștii cărora le-a fost ecranat simțul mirosului nu erau în stare să recepționeze anumite semnale printre care și cel al recunoașterii vecinilor și rubedeniilor. Drept tragic rezultat, peștii înrudiți se vor lupta pînă la moarte. Animalele anosmotice (deprivate de miros) se comportă anarhic și paradoxal în cadrul grupului. Se poate spune, cu alte cuvinte, că în lumea peștilor, universul imediat înconjurător se cunoaște după miros. Dacă trecem la reptile, lucrurile se complică puțin. Limbajul chimic are un receptor mai perfecționat și anume organul vomeronazal. Deși la majoritatea șerpilor și șopîrlelor nu se cunosc încă pe deplin funcțiunile acestui organ, pentru cel puțin cîteva specii există totuși suficiente date ce evidențiază semnificații exacte ale organului vomeronazal care este chemo-senzorial. Profesorul G. M. BURGHART de la Universitatea Knoxville din Tennessee, a întreprins de curînd o serie de experiențe interesante cu șerpi nou născuți cărora li s-a îndepărtat simțul mirosului. Atunci cînd animalelor adulte, legate la ochi, li se apropiau de nări bucățele de vată îmbibate cu extracție din hrana lor obișnuită, șerpii supuși experienței se comportau normal prezentînd toate reacțiile caracteristice generate de prezența hranei. Deci semnalele chimice și-au atins obiectivul și au declanșat reacția. Șarpele propulsează limba lui bifidă și se pregătește să atace ghemotocul de vată. Reacția șerpilor cărora li se ecranase încă de la naștere simțul mirosului și care au fost puși dintr-odată în fața unui miros, senzație cu totul necunoscută pentru ei, au reacționat diferit. Diferențele s-au remarcat atît în ce privește originea geografică a șerpilor, cît și a tipurilor de extracte luate în lucru. În orice caz, drept rezultat final, a fost stabilită existența unui număr mare de stimuli chimici ai mirosului. Faptul cel mai interesant însă este că toate „semnalele limbajului chimic" sînt date de substanțe organice avînd o greutate moleculară cifrată în jurul valorii de 5000.

La mamifere care au o organizare mai complexă a organismului, însumînd mai multe sisteme automate interrelate cibernetic între ele, și care reacționează sistematic față de mediul înconjurător, definind o individualitate biologică avînd un înalt grad de autonomie, rolul semnalelor chimice este mai greu de urmărit.

Cercetările aprofundate vizînd detectarea, recunoașterea clasificarea și ierarhizarea mirosului, adică a semnalelor limbajului chimic, s-au făcut utilizîndu-se teoria clasică a detectării semnalelor. S-a constatat că transmiterea semnalelor chimice se face prin așa numitul „tip canal", adică prin contactare direcționată și modulată. Capacitatea canalelor de a asigura calitatea semnalelor întrece valoarea de 4 biți (alegerea a 4 date certe din șaisprezece informații posibile), iar pentru evaluarea, modularea intensității este de o jumătate de bit. Aceste proprietăți includ totodată și extrema specificitate a mesajelor chimice depinzînd de multe ori nu de o singură structură chimică ci chiar de o anumită funcție, în cadrul unei anumite structuri. Nu este deci de mirare că acest limbaj chimic care se dovedește atît de fin, a ajuns să fie cercetat și cunoscut de știință abia în zilele acestea de explozie tehnică și progres științific, deși el există și funcționează în lumea vie încă de la începuturile ei. Intr-adevăr, și la bacterii au fost descoperiți chemoreceptori cu localizare specifică în peretele celular bacterian, așa încît fiecare substanță din mediul înconjurător își are „poarta" ei chimică de intrare proprie.

Limbajul chimic este universal. Semnalele acestui limbaj au început să fie descoperite de știință, dar toate perspectivele practice sînt încă greu de prevăzut. Oricum și în orice împrejurare însă, descoperirea și cunoașterea unui nou limbaj contribuie la înțelegere, iar — de ce să nu o recunoaștem deschis — la acest capitol sîntem încă deficitari în pofida spectacularelor progrese înregistrate de știință.

M. P. TOMA

UMANISM, UMANITATE, ISTORIE

Ca ființă inteligentă omul are conștiința binelui, a frumosului și a adevărului. El a devenit conștient de virtuțile sale atunci cînd în relațiile cu ceilalți oameni a intervenit noțiunea de valoare în înțelesul ei axiologic. Din acest moment, atît viața colectivității cu normele sale, cît și lumea lucrurilor (pe care el a umanizat-o), au căpătat un sens uman (social), o valoare morală și una estetică. Sieși măsură (prin faptele sale) putem spune acum odată cu Protagoras că omul devine măsură a tuturor lucrurilor.

Aceasta este prima și cea mai însemnată izbîndă a omului asupra lumii și asupra lui însuși. Devenind singura și suprema măsură a toate, el a ordonat haosul dînd la iveală cosmosul, a aflat ordine în lucruri, le-a clasificat și a descoperit logica, a observat și apreciat proporțiile, ritmurile, culorile și a descoperit frumosul, a descoperit absurdul și a explicat tragicul, a înțeles măreția și a descoperit sublimul. Toate acestea în emergența socială, adică de-a lungul timpului în care el, omul, s-a apropiat continuu de esența sa umană, ajungînd astfel la noțiunile de bine și rău, adevăr și eroare, libertate și necesitate, noțiuni care l-au definit și-l definesc permanent întrucît ele marchează evoluția colectivității umane însăși. Firește, în anumite momente el s-a îndoit de ele, sau de o parte din ele, le-a negat sau s-a răzvrătit împotriva lor, dar niciodată nu a renunțat la ele deoarece niciodată nu a renunțat la condiția sa.

Atunci însă cînd totuși a renunțat la o parte din atribuțiile sale, el a încetat în mare măsură să-și mai fie sieși și tuturor măsură și a încercat să afle (de fapt să se regăsească pe sine) undeva *dincolo*. Atunci adevărul, binele, frumosul, *ergovaloarea*, s-au înstrăinat. Liberul arbitru, întîmplarea, haosul (religios și social) luau locul cauzalității, al libertății și adevărului, iar el, omul, devenea firul de nisip din calea furtunilor.

Puterea intelectului l-a ajutat să se depășească și să depășească aceste momente ; prin adîncimea înțelegerii el a știut să deosebească dreptatea de nedreptate, binele de rău, cerul de pămînt, fantasticul de real. Așa se face că din clipa în care devine liber să gîndească omul descoperă că este liber, și în numele acestei libertăți se ridică la luptă cu destinul cu dumnezeu și cu orînduiala „crudă și nedreaptă", luptă în care află că libertatea e totuna cu adevărul și dreptatea.

Puterea gîndirii sale dovedește acum că el nu este o trestie în bătaia vîntului, ci un demiurg, un luptător și un cuceritor, care se regăsește tot mai mult pe sine prin sine (și prin ceilalți), prin acțiunile sale, prin cunoaștere, prin luptă.

Conștiința de sine, cu alte cuvinte conștiința valorii sale sociale, îl împiedică să accepte înstrăinarea dizolvantă, indiferent de natura sa, îl împiedică să se îndepărteze radical de sine, de condiția sa socială, adică umană. Toate acestea în numele demnității umane și al responsabilității, al respectului pentru sine și pentru ceilalți. Respectînd omul, sînt respectate creațiile sale materiale și spirituale, valorile sociale care participă la progres. Năzuința spre progres și libertate a omului, a societății umane nu derivă numai din principii, ci se naște și dăinuie odată cu omul care își are drept ideal înălțarea sa permanentă, libertatea poporului din care face parte, progresul societății umane. Omul, umanitatea (în sensul ei generic de omenire) dovedește prin aceasta sensul și menirea sa umanistă. Procesul de sublimare morală și socială a omului în lupta împotriva înstrăinării (religioase, naționale sau sociale), dă gradul de umanism al unei epoci. Dimpotrivă, disprețul și ura față de om, față de valorile umane dovedește o atitudine antiumanistă. Este suficient să amintim în acest sens sumbrul episod fascist al istoriei, sau tendința imperialistă care în numele puterii ignoră libertatea și suveranitatea popoarelor. Istoria a dovedit de atîtea ori că în virtutea unor „idei" absurde au fost sacrificate valori ce dovedeau măreția geniului uman. De aici, ca singura ființă cu adevărat liberă, întrucît are conștiința libertății sale, omul are datoria să-și apere acest drept natural al său, drept social mai apoi, și național. Numai în libertate omul creează adevăratele valori materiale și spirituale, căci libertatea înseamnă cunoaștere (necesitatea înțeleasă), înseamnă singura cale a adevărului și luminii. Și cu cît înaintează în înțelegerea fenomenelor lumii (naturale și sociale) cu atît omul devine mai liber, smulgîndu-se dogmelor și fanatismului, forțelor oarbe ale naturii. Altfel, somnul dogmatic duce la o letargie dizolvantă, la renunțare în ceea ce privește cunoașterea, adevărul, libertatea. Cu alte cuvinte, deși ființă liberă și inteligentă, omul va pierde propria sa libertate.

Menirea socială a omului, sensul istoric și legile firii converg către un alt scop, către o altă finalitate : aceea a progresului și a permanenței libertăți. Tot ce este împotriva firii este împotriva drepturilor și a libertăților umane, împotriva umanismului care, ca esență a umanității înseamnă progres și civilizație, libertate și perfecțiune umană, valoare. Cu alte cuvinte, umanismul ca proces este tendința omului, a umanității către fericire. Tot ce se opune acestei tendințe, acestui proces se dovedește a fi împotriva omului și a societății, împotriva legilor dezvoltării și ale progresului.

În afara acestui scop social nu rămîne decît scopul meschin individual, scop efemer ca tot ce nu participă la finalitatea socială ; tot ce nu participă la viața poporului, la dăinuirea lui în timp, la istorie nu participă la scopul moral și în acest caz datoria morală, rămîne o insulă, iar conștiința morală o pată albă. Datoria morală nu are în vedere doar faptele ieșite din comun, ci tot ceea ce individul aduce ca prinos colectivității, poporului său ; orice act, orice gest care tinde să explice și să înlăture cauzele suferinței, ale nedreptății ajută omul în drumul său spre fericire. Știut fiind că localizarea sau înlăturarea efectelor depinde de cunoașterea cauzelor (A cunoaște înseamnă a cunoaște prin cauze, spune Bacon) menirea omului de știință, a filosofului, sociologului etc. este de a analiza în profunzime procesele naturii și societății, procese care pot genera efecte nedorite. Drumul cunoașterii nu este ușor de străbătut, el rezervă celor ce-l străbat surprize și decepții, dar cunoașterea înseamnă acțiune, înseamnă luptă.

În această luptă trebuie folosite toate cunoștințele, toată imaginația și voința, și pentru această luptă se pregătește cu sîrguință și modestie omul. Pentru această luptă specific umană, nu pentru lupta oarbă a vanității. A învăța înseamnă, desigur, a ști, dar înseamnă (mai ales) a cunoaște.

Este mult mai simplu să te lași purtat de valul sclipitor al aparențelor și mult mai comod, dar datoria morală este aceea care îl călăuzește pe om spre adîncul tainelor vieții. Natura cosmosului, procesele vieții, natura sa intimă, vor fi tot atîtea domenii de manifestare ale spiritului uman, de căutare și descoperire. Omul nu se va îndepărta astfel de natură, ci se va apropia de ea, cunoscînd-o. Omul viitorului nu va fi un străin și ostil naturii înconjurătoare și propriei sale naturi, ci, dimpotrivă, un fin analist și cunoscător al acestor taine. El va îmblînzi natura, o va transforma pe măsura sa, o va umaniza : nu el se va întoarce la natură, ci natura va deveni un aliat și un prieten al său.

Ținînd seama de legile progresului, de acțiunea lor neîncetată, societatea noastră socialistă cunoaște o permanentă prefacere și perfecționare. Inechitatea, nedreptatea, de orice natură, sînt înlăturate ca practici ale trecutului. Cultura a devenit un bun la îndemîna tuturor, căci oamenii sînt creatori și consumatori de cultură, totdeodată. Prin actul de cultură și prin muncă, se stimulează demnitatea și se consolidează personalitatea umană.

Rațiunea capătă tot mai mult drept de cetate, iar omul devine mai bun și mai uman. Actul etic, el însuși, capătă un sens major, căci a trăi înseamnă a accepta o etică, iar o etică înaltă, socialistă, include cerința depășirii permanente, a ridicării nivelului politic și cultural.

Așa cum spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu în Expunerea privind activitatea ideologică, politică și cultural-educativă : „Pentru a merge înainte spre comunism este necesar să îndepărtăm din drum tot ceea ce ne poate crea greutăți, atît în dezvoltarea forțelor de producție, în perfecționarea relațiilor de producție, cît și în ridicarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii în formarea omului nou".

Aceasta dă forța societății noastre socialiste multilateral dezvoltate și măsura umanismului politicii partidului nostru.

NICOLAE TURCU

CLEMENT POMPILIU : „Portret de femeie"

SIMFONIA VIETNAMULUI

de WILLIAM EASTLACKE

Scriitor american de prestigiu, William Eastlacke este autorul citorva romane și culegeri de povestiri. O perioadă de cițiva ani și-a petrecut-o în Vietnamul de Sud unde a activat în calitate de corespondent de front. Intorcindu-se în țară, a publicat un lung serial despre prezența americană în Vietnam, despre starea de spirit a soldaților și ofițerilor americani trimiși să treacă prin foc și sabie un popor care, luptînd pentru o cauză dreaptă, nu va putea fi învins nicicînd. Este și credința cu care te desparți de ultimele rînduri ale povestirii pe care o publicăm și pentru care autorul a fost distins cu premiul „O'Henry" pe anul 1970.

(n. n.).

Helicopterul se ridică deasupra rămășițelor unității lui Clancy. Se părea că erau numai cadavre, întinse pe pămînt ca niște mielușei liniștiți. Din cînd în cînd se putea vedea ceva asemănător fumului ce se ridica deasupra focului. În realitate nu era decît ceața care se menținea foarte aproape de pămînt. Toți oamenii lui Clancy erau morți; întreg detașamentul întîi.

Ceva asemănător nu s-a mai întîmplat de pe timpul lui Coster.*

Mike, corespondentul de front, trebuia să fie foarte atent pentru că se temea că în cele din urmă va simpatiza și mai mult cu pieile roșii. Nu trebuia însă să uite că aici nu se afla la Little Bighorn. Aici se afla în Vietnam! Vietnam! Departe de casa lui. Ce fac americanii în Vietnam? Mai mult ca sigur că fac ceea ce au făcut, în alt timp, și în regiunile indienilor, în teritoriile luptătorilor din tribul Sioux: i-au apărat pe americani!!

Doamne. îndură-te de Clancy, a cărui primă mare greșeală a fost aceea că a plecat în Vietnam!

Helicopterul se roti deasupra cîmpului presărat cu cadavre. Greșeala lui Clancy a fost că nu s-a menținut pe înălțime; a coborît prea mult în vale. Greșeala clasică pe care o fac americanii în Vietnam este că permit inamicului să se ascundă. Inamicul luptă ascuns în desișul junglei. În America, primul lucru pe care l-au făcut americanii a fost să distrugă pădurile și să construiască orașe..

Helicopterul, la bordul căruia se afla comandantul, mai făcu un rotocol mare spre a se asigura că la sol nu există nici un pericol, apoi se așeză încet, pe pămînt, printre cadavre. Primii săriră din el soldații echipei pentru a nu fi loviți de curentul puternic făcut de elice. Săriră lingă cercul de cadavre ale soldaților primului detașament și se opriră brusc de parcă s-ar fi aflat în fața unei stînci abrupte. Începură apoi să se miște încet, îngroziți și duși pe gînduri, printre trupurile nemișcate, gîndindu-se ce-ar putea face cu ele. Lingă ei veni și locotenentul și le porunci ca nimeni să nu se atingă de cadavre pînă nu vor veni fotografii militari, să-i fotografieze pe cei morți în chiar locurile în care căzuseră. Este de o deosebită importanță pentru serviciul de informații: după fotografiile pe care le vor face, vor putea analiza felul în care au pierdut bătălia.

Soldații din echipa pentru funeralii stăteau tăcuți printre cadavre, cu miinile întinse spre ele. Așa cum stăteau semănau cu niște chelneri. Sosiră apoi fotografii militari. Își mișcau aparatele de fotografiat de parc-ar fi fost niște arme. Le țineau deasupra capetelor și fotografiau trupurile soldaților uciși. Nu era o treabă prea ușoară, multe cadavre cădeau sub un unghi necorespunzător. Soldații nu muriseră de dragul de a fi apoi fotografiați! Era important ca pe peliculă să fie cuprinse toate cadavrele pentru ca serviciul de informații să poată stabili în care parte au căzut după ce au fost loviți de gloanțe, cîți din ei n-au avut arma în regulă, pe cîți i-au ocolit gloanțele, cum era dispus fiecare soldat în grupul acela de cadavre. Dovedește dispunerea morților că ofițerii au conceput în amănunțime planul luptei? Sau este o dovadă a faptului că planul luptei nu a fost minuțios pregătit? Găsiți-l pe Clancy! Fotografiile trebuie să surprindă absolut toate mutilările...

— Nu atingeți cadavrele!, ordonă locotenentul.

Corespondentul examină morții. În viața lui nu văzuse ceva asemănător.

— Dacă aș fi în locul dv., n-aș scrie nimic despre toate astea, spuse locotenentul.

— M-ați lipsi de drepturile mele de ziarist?

— Da!

— Puneți-i mai bine pe toți în sicrie și să plecăm de aici în bune relații.

— Asta nu ia prea mult timp, zise locotenentul.

— Și dacă voi scrie despre toate astea îmi veți contesta drepturile de ziarist?

— Nu știu ce părere vor avea despre treaba asta cei de sus. Un singur lucru știu însă sigur: celor de acolo, de acasă, n-o să le placă.

— Poate că vor pune capăt războiului.

— Nu, au măcar idee ce înseamnă un război de partizani.

— Este ceva fără speranță.

— Fii atent, spuse locotenentul punînd mina pe corespondent.

— Nu mă atinge, ripostă acesta.

— Scuză-mă! Nu mă gîndesc decît la întoarcere. Sper să nu mă obișnuiesc niciodată cu acest gen de lucruri.

Corespondentul se opri. Simți pentru prima dată duhoarea cadavrelor, duhoare pe care pînă atunci o alunga elicea helicopterului. Peste junglă plutea o liniște de mormînt.

— Cum a ajuns Clancy în situația asta?

— El singur este de vină. răspunse locotenentul.

— Am auzit o cu totul altă poveste.

— Informasem greșit.

— Am auzit că a primit ordin să înainteze.

— Ordinul și l-a dat singur. Clancy era un bătrîn vînător de urechi. Detașamentul întîi avea această reputație. Clancy era un mare amator de vînat urechi.

Locotenentul se enervă. Fața lui albă căpătă dintr-o dată culoarea părului.

— Clancy voia să dea foc luptătorilor Vietcongului, și dorea să strîngă cît mai multe urechi pentru colecția sa.

— Nu pot crede una ca asta, spuse corespondentul.

Locotenentul strivi ceva sub cizmă cu toată greutatea corpului său.

— Domnule locotenent, unul dintre ei mai trăiește! strigă cineva deodată.

O liniște de moarte puse stăpînire peste junglă. Oamenii se mișcau printre cadavre fără zgomot, cu grijă, astfel încît cuvintele se auziră brusc și chemător.

— Nu-l atingeți!, strigă locotenentul. Ridică mina și îl arătă doctorului pe cel care rostise aceste cuvinte. Era un soldat din echipa pentru funeralii. Stătea liniștit cu fața la cadavre așteptînd răbdător ca ceilalți să-și termine lucrul.

— Încercați să faceți ceva. spuse locotenentul adresîndu-se doctorului.

Cînd doctorul scoase casca de pe capul tînărului mexican, era vizibil că glonțul îi intrase sub părul negru și des și se oprise într-un os al craniului. Soldatul căzuse însă în urma altor răni pe care le primise în timpul luptei. Acest lucru deveni evident după ce doctorul cu o mișcare bruscă îi tăie cu cuțitul cămașa; îl surprinsese o rafală pornită dintr-o mitralieră dușmană. Opt gloanțe îi străpunseseră corpul acoperit cu piele de culoarea măslinei. Mexicanul era îmbrăcat și el tot într-o uniformă de culoarea măslinei, așa cum se purtau peste tot în junglă. Era aproape tăiat în două, dar cu toate acestea era încă viu și respira anevoie de parcă fiecare gură de aer pe care o lua ar fi fost și ultima.

— Nu se poate face nimic, spuse doctorul și miinile îi alunecară neputincioase pe lingă trupul mexicanului. Nu era capabil să-l ajute cu nimic.

— Apă? întrebă locotenentul. Doctorul refuză dînd din cap.

— Și așa moare, i-ar mai alina suferința. Se pare că cere apă.

Unul dintre fotografi îi dădu mexicanului muribund apă din sticla sa plină. Apa însă nu-i ajunse în gură, i se prelinse pe barbă, pe piept și mai departe pe burtă, unde se amestecă cu sînge.

— S-a sfîrșit, spuse doctorul în timp ce așeza corpul pe pămînt.

— Cum se explică faptul că a rezistat atîta, cînd avea corpul aproape tăiat în două?

— Cu întîmplări de astea ciudate ne întîlnim tot timpul, explică doctorul. Am văzut băieți morți fără a fi măcar zgîriați.

— Aveau răni în interior?

— Nu. Am văzut oameni care au murit fără nici un motiv, spuse doctorul în timp ce spăla cu apă fața mexicanului.

— Uitați-vă cu atenție la băieții aceștia care zac în jurul nostru. Pariez că veți găsi între ei cel puțin unul care nu are nici o zgîrietură. Este cea mai mare ciudățenie: unii mor fără a fi măcar zgîriați în timp ce alții, răniți, rămîn, inexplicabil, în viață.

Doctorul făcu un semn de neîncredere, apoi puse la loc casca pe capul mexicanului.

— Încă unul viu, se auzi o voce.

— Nu-l atingeți!

Niciunul nu se mișcă de la locul lui. Rămaseră muți și nemișcați. Nu vor să trăiască o nouă dezamăgire, se gîndi corespondentul, nici unul nu vrea să trăiască în plasa altor iluzii. Complicația provenea de acolo că întreg detașamentul întîi fusese nimicit pînă la ultimul om. Faptul era evident de la prima vedere. Fiecăruia din cei prezenți aici îi era limpede că au fost trimiși doar să-i fotografieze și să-i pună în sicrie. Trezirea la viață nu fusese planificată nici măcar pentru unul dintre ei.

— S-ar putea să fie chiar viu!, remarcă cineva.

— Nu-l atingeți!, ordonă locotenentul.

Era un negru. Se părea că nu e prea rănit. Pe față i se observa un zîmbet, un zîmbet încremenit. Nici ochii nu și-i mai mișca. Băiatul privea undeva în sus, spre înălțimi, acolo unde, printre copacii junglei, se zărea o fărîmă de cer. Acolo, sus de tot, se împleteau frunzele uriașe a doi palmieri înalți. Poate tocmai la ele privea băiatul negru. Sau poate nu privea nicăieri; îngîna ceva, dar era greu de deslușit ce anume. Buzele i se mișcau, dar nu reușea să rostească ceva articulat. „Vrea poate să spună — se gîndi corespondentul — că trebuie să treacă pe o stradă lungă din gettoul negrilor, gemînd de șobolani".

Tînărul de culoare încetă să mai respire. Doctorul se aplecă asupra lui. Ii ținea corpul negru cu miinile sale albe. Își lipi buzele albe de buzele lui negre într-o moarte neagră. Negrul nu reacționă. Era prea tîrziu. I se închiseră pleoapele. Deodată își umflă pieptul. Deschise ochii. Nu ca să trăiască — gîndi corespondentul — ci ca să-și exprime protestul sau surprinderea pentru toate cîte se petrec aici. Se părea că negrul se îndrepta liniștit către moarte cînd, deodată, se întinse spre buzele doctorului alb. Acesta începu să-i facă respirație artificială și încerca să-i redea cu miinile, în ritmul respirației sale, ritmul vieții. Mișcă puțin trupul negrului și începu să-i apese ritmic pieptul.

— O să rămînă în viață? întrebă tînărul locotenent.

Doctorul își exprimă îngrijorarea. Aceasta era de fapt expresia obișnuită a feței lui. Se aplecă apoi asupra tînărului negru pentru a-i măsura pulsul inimii

— Nu, spuse el, nu rămîne

— De ce?

— Așa. Pentru că toți cei de aici sînt considerați morți. În helicopter este loc numai pentru morți.

— Atunci, pentru că fotografii și-au terminat munca, puteți pune cadavrele înăuntru. zise locotenentul.

Și din nou se așternu peste tot liniștea. O liniște groaznică, amenințătoare. Se părea că Asia se răzbună pe oamenii aceștia banali, care i-au călcat frontierele. Invenții — gîndi corespondentul — să te temi de Vietnam! Ba chiar mai mult, să te temi de tine însuți. Să te temi de Clancy. Dar Clancy este mort.

— Dacă veți găsi părți separate ale corpului, spuse locotenentul, faceți în așa fel încît să găsiți și corpul căruia le aparțin. Și nu uitați că un om nu are decît două miini, două picioare și un singur cap. N-aș vrea ca într-un singur loc să găsesc două capete.

Clancy e mort — se gîndi locotenentul — dar crimele pe care le-a făptuit rămîn și după moartea lui. Și cu Coster a fost cît se poate de clar. Și el s-a străduit să incendieze o așezare cu băștinași cu tot. Ceea ce se întîmplă în satele vietnameze nu este cu totul nou. Ascultă, Clancy, ce scria locotenentul James Conours după masacrarea indienilor la Sand Greek: „A doua zi mi-a fost imposibil să găsesc măcar un singur bărbat, o singură femeie ori un singur copil indian pe care să nu-l fi maltratat. Multe trupuri erau schingiuite într-un chip groaznic. Bărbaților și copiilor li s-au tăiat oganele genitale. L-am văzut pe unul dintre ai noștri cum purta aceste „trofee" în vîrful unei prăjini înalte. Alții au tăiat sînii femeilor și i-au agățat la pălăriii"...

— N-am crezut, Clancy, că ai să ajungi să-i depășești. Nu-mi închipui că de atunci războaiele s-au schimbat esențial, dar n-am crezut că colecția ta de urechi tăiate le va depăși pe toate astea.

— Ce s-a întîmplat, locotenente, întrebă corespondentul

— Nu s-a întîmplat nimic, mă gîndeam...

— Omul acela e mort, spuse doctorul arătînd spre negru.

— Și la ce te gîndeai?, întrebă corespondentul.

— Vreau să mă întorc acasă.

— Ai mai văzut pînă acum o porcărie ca asta?

— Nu, o asemenea porcărie nu mi-a fost dat să văd pînă acum, spuse locotenentul accentuînd fiecare cuvînt pentru ca ziaristul să poată nota totul. Asemenea porcărie nu am mai văzut. În scurta mea viață încă nu mi-a fost dat să văd o porcărie ca asta. Nu, niciodată, nu am văzut o porcărie asemănătoare. Astea sînt cuvintele pe care le așteptai de la mine, nu?

— Liniștește-te!, spuse corespondentul.

— O. K. Iartă-mă, te rog!

În clipa aceea locotenentul auzi un semnal. Era semnalul de pornire la atac, pe care îl mai auzise de atîtea ori. Se porniră apoi pe împușcături și iarăși semnalul de atac care se apropia cu viteză amețitoare. O adevărată simfonie. Simfonia Vietnamului!

— Începe!, strigă locotenentul cu toată puterea. Începe!

— Începe? Unde? Cine? De ce?

Lovit, helicopterul explodă și se transformă într-o coloană de foc violet, arzînd deasupra junglei.

— Acoperiți trupurile celor uciși. Încercați să vă ascundeți! Ascundeți-vă după cadavre!, strigă locotenentul. Apoi îi spuse, încet, corespondentului:

— Iartă-mă că te-am tîrît aici...

— Nu, zise corespondentul, nu ești tu de vină...

În românește de
NICOLAE NICOARĂ

* George Armstrong Coster — ofițer american, mort în anul 1876 cu întregul său detașament într-o încleștare teribilă, la Little Bighorn, cu triburi ale indienilor (n. trad.).

comentar

O VICTORIE ISTORICĂ

La sediul Organizației Națiunilor Unite din New York a fost înălțat într-un cadru festiv steagul Republicii Populare Chineze. Este rezultatul votului istoric al Adunării Generale din 25 octombrie 1971 prin care au fost restabilite drepturile legitime ale Republicii Populare Chineze în Organizația Națiunilor Unite și expulzați emisarii ciankaișiști care, timp de peste două decenii, au ocupat în mod ilegal și abuziv locul Chinei populare la O.N.U.

Acest act de echitate internațională consemnează deplinul cîștig de cauză dat unei cerințe imperioase a vieții internaționale, dictată de interesele majore ale destinderii, păcii, înțelegerii între popoare. Rolul ce revine în viața internațională R. P. Chineze, marele stat socialist al celor 800 milioane de locuitori, cu un potențial material uriaș, cu remarcabile realizări în dezvoltarea economiei, științei și culturii, îndreptățește pe deplin convingerea că participarea sa la activitatea O.N.U. va contribui la rezolvarea cu succes a importantelor probleme ale vieții internaționale contemporane. Afirmarea tot mai activă a R. P. Chineze, țară socialistă, pe arena mondială, reprezintă o contribuție de cea mai mare valoare la creșterea luptei forțelor antiimperialiste, slujește cu eficiență eforturile popoarelor pentru dezvoltarea independentă și pentru eliminarea din viața internațională a po[illegible] imperialiste de forță și dominație, de am[illegible] în treburile altor state, pentru promovarea unor relații fundamentate pe egalitate în drepturi, respect și stimă reciprocă între țări și popoare.

De la tribuna înaltului for internațional, țara noastră a evidențiat, în mod constant și hotărît, prin glasul reprezentanților săi cei mai autorizați, necesitatea imperioasă de a se ține seama de rolul ce revine R. P. Chineze în viața internațională, de a se renunța la practicile anacronice prin care se încerca zăgăzuirea cursului irezistibil pe care-l avea recunoașterea acestui adevăr esențial al zilelor noastre.

Opinia publică din România socialistă a primit cu sentimente de profundă și vie satisfacție hotărîrea Adunării Generale privind restabilirea drepturilor legitime ale Republicii Populare Chineze la O.N.U., apreciind aceasta ca un eveniment de o excepțională însemnătate în viața internațională, a comunității mondiale, ca o mare și strălucită victorie a cauzei socialismului, a tuturor forțelor progresului și păcii, a spiritului de legalitate și realismului politic.

Faptele demonstrează încă o dată că realitățile vieții sfîrșesc totdeauna prin a se impune. Este un adevăr evidențiat de întreaga istorie a acestui secol, că orice încercări de ignorare a realităților politico-sociale sînt în epoca noastră sortite eșecului. Este cunoscut falimentul tentativelor din primele decenii ale secolului de a se ignora sau nega realitatea istorică a existenței primului stat socialist din lume, Uniunea Sovietică, a succeselor sale în construcția noii societăți; dar pînă la urmă, celelalte state ale lumii s-au văzut nevoite să țină seama și să recunoască aceste realități. Tot așa este știut că, timp de mai mulți ani după constituirea O.N.U., țările socialiste europene au fost împiedicate să facă parte din Organizația Națiunilor, datorită politicii discriminatorii a cercurilor reacțiunii internaționale; nu după multă vreme însă, această politică și-a dovedit deplina caducitate și țările respective și-au ocupat locul de membru al O.N.U., unde, așa cum demonstrează exemplul României, se afirmă ca un factor deosebit de activ, jucînd un rol constructiv în viața organizației, în promovarea țelurilor sale de pace și cooperare. Restabilirea drepturilor legitime ale Chinei populare la O.N.U., încadrîndu-se în procesul larg al stabilirii de relații diplomatice cu R. P. Chineză de către un număr tot mai mare de state ale lumii, confirmă mersul inexorabil înainte al istoriei, pune în evidență, cu toată tăria, falimentul oricărei politici de ostracizare a unei țări, a oricăror încercări de a îngrădi pe plan internațional un stat sau un grup de state, de a le ține în afara comunității mondiale — încercări ce contravin cerinței imperioase a zilelor noastre, care reclamă aportul tuturor statelor mari, mijlocii sau mici, în dezbaterea și soluționarea problemelor majore ale omenirii.

Participarea Chinei populare la activitatea forumului mondial, ca membru permanent al Consiliului de securitate, constituie un factor de natură să contribuie la întărirea frontului antiimperialist, la eliminarea din viața internațională a practicilor politicii de forță și de amenințare cu folosirea ei, la statornicirea unor relații interstatale întemeiate deplin pe acele norme și principii de drept internațional contemporan — respectarea independenței și suveranității naționale, a neamestecului în treburile interne, egalității depline în drepturi și avantajului reciproc — care se dovedesc a fi în epoca noastră condiția de neînlocuit a unei evoluții normale a vieții internaționale. Totodată, prezența Republicii Populare Chineze în Organizația Națiunilor Unite semnifică realizarea unui pas de remarcabilă importanță pe drumul universalității forumului internațional.

RADU SIMIONESCU

cronica

săptămînal politic, social, cultural

Redactor șef: LIVIU LEONTE
Redactori șefi adjuncți: ANDI ANDRIEȘ, N. BARBU
Secretar general de redacție: ȘTEFAN OPREA

în colegiul de redacție:

AL. ANDRIESCU, CONST. CIOPRAGA, ION CREANGA, AL. DIMA, ILIE GRAMADA, DAN HATMANU, MIRCEA RADU IACOBAN, GAVRIL ISTRATE, GEORGE LESNEA, P. MILCOMETE, CR. SIMIONESCU, CORNELIU STURZU, CORNELIU ȘTEFANACHE, NICOLAE ȚATOMIR.

Prezentarea grafică: VALER MITRU